

COLLOQVIORVM
SCHOLASTICORVM 3
LIBRI QVATVOR.

Auctore Maturino Corderio, ab ipso
*aucti, & recogniti, suis, quibúsque dictionibus,
adiectis accentibus.*

Argumentum huius operis per Maturinum Corderium.
*Hic tibi purus inest sermo, brevis atque Latinus:
His bene viuendi sunt documenta simul.*

LONDINI
Ex Typographia Societatis Stationariorum. 1603.
Cum Privilegio.

Typographus Lectori S.

Maturini Corderii Colloquia, ut erant ab ipso auctore recog-
nita & emendata, nos, qua potuimus fide, tibi exhibemus,
lector: quæ insuper addidimus, ea ex schedulis ipsius manu con-
scriptis, huc transtulimus. Quod argumenta sustulerimus, in eo
sequeuti sumus consilium eorum, qui iam per annos aliquot enar-
rârunt pueris hæc colloquia: quibus non ægrè parüimus, quod
adolecentulos tenuiori fortune, inutilibus sumptibus non liben-
ter grauemus. Dictionibus trysyllabis, & maioribus, appingi cu-
rauimus accentus; ut saltem hoc modo pueri assuescant rectæ pro-
nunciationi, Vale.

D9072

REH

MATRINI CORDERII IN COLLOQUIORVM SVO- rum libros, præfatio.

A Nnus agitur minimùm quinquagesimus, ex quo, suscepta docendi pueros prouincia, in hanc cogitationem totus incubui, qua possem ratione efficere, vt pueri pietatem bonosque mores cum humanarum literarum studijs coniungerent. Quamuis enim cum Parisijs primum eo munere fungi coepi (cùm in alijs gymnasijs, tū in Rhemensi, S. Barbare, Lexouienti, Morchiano, Nauarreo) nondū mihi verum Euangelij lumen illuxisset, sed in profundis superstitionum tenebris demersus iacerem, discipulos tamen meos bona fide semper non solum ad humanitatis studia, sed etiā ad cultum diuinum adhortabar: si tamē eo nomine appellare licet prophanos illos falsę Ecclesię ritus, quos ego penē ab incunabulis hauseram, & Deo acceptos esse mihi persuaseram. Me autem in illo instituto constanter perseuerasse, satis idonei sunt testes libelli aliquotā me diuersis temporibus editi: in quibus scribendis semper mihi consiliū fuit ad vtrumque horum simul pueros formare. Idem testari possunt & mei discipuli, ē quorum ingenti numero, quum supersint ad hunc vsque diem plerique celeberrimi viri, vnus tamen potissimū in præsentia mihi occurrit, ex iis quos Parisijs docui, præstantissimus ille vir Ioannes Caluinus, quem honoris causa nomino. Ex quo autem mei miseris pater clementissimus mentem vera sui Euangelij cognitione illustrauit, multo etiam ardentius id propositum persequutus sum. Quod & Niuernensis schola, & aliquanto post etiam Burdegalensis (ad quam, Lutetia profugus, propter Euangelicę doctrinę professionem, me contuleram) per triennium experta est. Sed quum & plenior Euangelij cognitio deinde accessisset, & liberior etiā, immoderato prorsus libera mihi esset eius professio, tū verō voti mei compos reddi, vehementiore desiderio quam antea, concupiui. Atque id testari hæc schola Geneuensis iam pridem potuit, in qua ego, relicta Burdegalensi, docui: potuit & Neocomensis, cuius per annos circiter septem fui moderator (de Neocomo autem in Heluetiorum finibus sito loquor): potuit & Lansannensis id testari, vbi gymnasiarchę partes annos totos duodecim, magnificentissimorum Dominorum Bernarum auspicijs sustinui: potuerunt (inquam) vna cum Geneuensi hæc quoque scholę id testari: sed & nunc eadem mihi testis esse potest, quum in eam me secundo pater ille benignissimus, senectutis meę miseris (que annum octogesimum quintum attingit) tanquam in portum tutissimum, post infinitos labores & multa pericula receperit. Ex quo tempore sæpissimē mecum cogitavi, qua potissimū in re inferuire illi possem, quime per totam vitam tanta benignitate prosequutus esset, meque tot laboribus & periculis liberasset. Quum autem Robertus Stephanus, amicorum meorum intimus (quo primum doctore ad Euangelij cognitionem vsus fueram) me vt aliās sepe, ad scribendum aliquid pueris vehementer hortaretur, & adminicula quęcunque necessaria essent, polliceretur, atque adeo iam me amanuensem suis sumptibus aleret, animum ad eam rem appellere coepi. Sed (pro dolor) Robertus ille meus, haud multo post ex hac vita ad Christum non sine maximo literarum detrimento, commigrauit. Neque tamen ego incepto destiti, sed aliquot oscula scribere sum aggressus, quibus me consolatam puerorum studijs sperabam si quando mihi manum illis extremam imponere liceret. Verum inuenero ex quo tempore ad hanc docendi prouinciam (Deo ita volente) sum reuocatus, sic animum abieci, vt vix sperare possem aliquid vnquam adendi mihi datum in spatium, propterea

quod (vt semper antea feceram) tunc ad satisfaciendum discipulis ita dedebam, vt ad
 successus quidem horas mihi liberas relinquerem. Et quamuis permulti saepe mecum
 agerent, adeoque precibus efflagitarent, vt tandem aliquid ad puerorum vtilitatem lu-
 lucem emitterem: nemo tamen persuadere poterat, vt mihi exirent manus, quae
 iudicio meo nondum satis probabantur. Anno tandem superiore, quam docendi ad-
 eo: ex animi sententia mihi dono Dei obtigisset, venit in mentem chartulas meas prae-
 fertim vetustiores, diligentius excutere: inter quas occurrerunt haec nostra Collo-
 quia, quae iam fere triennium (quasi sopita) in mufaeo meo latuerunt. Ea igitur, vt
 lute tempore excitata, quum in manus sumptissem, placuit matutinis horis (id est tem-
 pere mihi a docendi prouincia vacuo) recognoscere, aliquot etiam augere Colloquia,
 & quantum res ipsa patiebatur, expolire. Peracta recognitione, visum est opusculum
 communicare cum quibusdam viris doctissimis, qui cum meam in eo consilium proba-
 bant, dignumque censuissent, quod pueri cum Grammaticae rudimentis haberent
 in manibus: ego persuasus frequenti eorum hortatione, permisi vt liber in publicum
 ederetur. Sunt enim haec nostra colloquia eiusmodi, quae (nisi me fallit animus) bonae
 indolis pueros magno opere iuuare possint ad eas res consequendas, quas ego semper in
 votis habui, & in quibus vt pueri exercerentur, omni professionis meae tempore possi-
 simum laboravi: hoc est (vt supra dixi) ad pietatem & bonos mores cum literarum
 elegantia coniungendos. Equidem fateor alijs opus esse ad eam rem adiumenti, quam hic
 sint puerilia colloquia: sed tamen si pueri diligentibus magistrorum exhortatione assidue
 incitati in his lectandis sese oblectabunt, futurum confido, vt non solum purius &
 honestius sermones inter se conferre assueant, sed a prauis etiam colloquijs abstinere:
 quibus (vt ait Apostolus ex Menandro) mores boni corrumpuntur. Hic enim prae-
 ter linguae Latinae simplicem puritatem, multae interiectae sunt modo ad pietatem &
 Dei timorem admonitiones, modo praecepta salutaria de moribus, passim vero docu-
 menta siue exempla ad recte viuendum accommodata. Vt interim taceam quos
 modis vna & eadem opera excitari & acui possit puerorum ingenium, & ad prudentiam
 & ad iudicium comparandum: vbi scilicet alter alterum hortatur, admoet, arguit
 libereque reprehendit. Porro in his libellis sic induxi loquentes pueros, vt etiam
 obiter & quasi aliud agens, patres, paedagogos, praeceptores quoque minus diligentes
 de suo quemque in tractandis puerilibus ingenijs officio, compluribus in locis com-
 monefactam. Sed de Colloquiorum vsu atque vtilitate haecenus. Reliquum est vt illa
 pueri in quorum usum conscripta sunt, eo quo scripsimus animo amplectantur & le-
 gant: iisque, quando opus erit, fruantur. Quod si quid fructus ex eorum lectione se-
 percepisse intellexerint, ei gratias agant immortales qui nobis ad ea scribenda & animi
 & facultate suppeditauit, interea quoque meminerint preces ad ipsum Deum sepe & ex
 animo pro huius ciuitatis amplissimo Senatu & prudentissimis Magistratibus funda-
 re, ab quorum felici administratione, Deo sua gratia providente, tranquillam vi-
 tam agimus, studique nostra in ipsius gloriam foeliciter prosequimur.

Datum Geneuae, 8. Idus Febr. Anno Christianae Redemptionis
 M.D.LXIIII. Laetatis autem nostrae LXXV.

MATVRINI CORDERII Colloquiorum Scholasticorum libri

quatuor, ad pueros in quotidiano sermone
paulatim exercendos.

LIBER I.

COLLOQVIVM PRIMVM.

Bernardus, Claudius.

Alue *Claudi*, C. Tu quoque sis saluus *Bernárde*.
B. Ludámus paulisper. C. Quid ais inéptule? Vix
scholam ingressus es, & iam de ludo loqueris? B.
Ne irascáris quæso. C. Non iráscor. B. Quid ergo
sic exclámas? C. Accúso tuam stultitiam. B. Non
licet ígitur ludere? C. Immo licet, aut quum tempus est. B.
Vah, tu nímiùm sapiis. C. Vtinã tantum sapiérem satis: sed mitte
me quæso, vt répetam, quæ mœx reddénda erunt præceptori. B.
Æquum dicis. Volo ego quoque tecum repétere, si tibi placet.
C. Eho, quid hoc est? quid sibi vult ista tã súbita mutátio? Nón-
ne tu modò loquebáris de lusu? B. Loquebar quidem, sed non
seriò. C. Cur simulábas? B. Vt paucis tecum fabulárer. C. Quid
illud prodest? B. Etiam rogas? Nunquam audiúisti ex præcep-
tore? C. Nunc mihi non occurrit. Quid inquam prodest confa-
buláti? Ad nos in Latina lingua exercéndos. C. Professio rec-
tè putas, & ego te nunc magis amo. B. Hábeo tibi gratiam: agè
répetamus prælectiõnem, nam breui præceptor áderit.

COLLOQ. II.

Stephanio, Præceptor.

S Alue præceptor. P. Sálvus sis, mi *Sephanio*. Vnde venis tam
smultò manè? S. E cubiculo nostro. P. Quando surrexisti? S.
Paulò ante sextam. P. Præceptor. P. Quid ais? S. Sic est vt dico. P.
Tu nimis es maturinus, quis te expergesecit? S. Fráter meus. P.
An precatus es Deum? S. Quú primum frater me pexuit pre-
cátus sum. P. Quómodo? S. Flexis genibus, & coniunctis má-
ribus, dixi præcatiõnem Dominicam, cum gratiárum actiõne.
P. Qua lingua? S. Anglica. P. O factum benè. Quis te misit ad
me? S. Nemo. P. Quid ergo? S. Vltró veni. P. Mí anímale, quám
rúthum es sapiere! Nónne est ientánda tempus? S. Non-

COLLOQ. SCHOLAST.

dum esurio. P. Quid vis igitur? S. Volo reddere nomina quoti-
diâna, si tibi placet audire me. P. Quidni placeret? Tenes igitur
memoria? S. Teneo, grâtia Deo. P. Agè, pronuncia. S. Sed mihi
soles præire Anglicè, & ego Latine respondeo. P. Bene mones:
penè istud oblitus erâ: responde igitur. S. Expecto vt proponas.

P. *The head.* S. *Caput.* P. *The top of the head.* S. *Vertex.*

P. *The forepart.* S. *Sinciput.*

P. *The hinder part.* S. *Occiput.*

P. Nunc responde Anglicè.

Caput. S. *The head.*

P. *Vertex.* S. *The top of the head.*

P. *Sinciput.* S. *The forepart.*

P. *Occiput.* S. *The hinder part.*

P. quid si nunc solus dicas omnia? S. Facilè dicam: nunc.

P. Ego verò libenter audiam,

S. *Caput.* *The head.*

Vertex. *The top of the head.*

Sinciput. *The forepart.*

Occiput. *the hinder part.*

Nonne bene dixi, præceptor? P. Quà optimè. S. Laudetur Do-
minus Deus. P. O pulchrum verbum! ito nunc pettum ab an-
cilla ierâculum. S. Malim abs te accipere, præceptor, si tibi nō
est molestum. P. O quàm te amo de isto verbo! Agè, sequare
me: dabo tibi aliquid boni, quia tuum recte fecisti officiū. Quid
est hoc? S. Panis candidus, *Whitebread* P. Quæ sunt hæc? S. Fi-
cus arida, *Dry Fygges*, P. Numera. S. Vna, duæ, tres, quatuor,
quinque, sex. P. O lepidum capitulum! Iam nunc otiosè.

COLLOQ. III.

A. B.

Vis ientare mecum? B. Non habeo ientaculum. A quid? nō
attulisti? B. Ego domi ientaueram. A. Itane semper facis?
B. Minimè, sed quia benè manè surrexerâ, sic matri placuit me
tractare. A. Profit tibi: ego igitur solus ientâbo. B. Et ego interea
studêbo.

COLLOQ. IIII.

Magister, Discipulus.

Esne parâtus ad reddendam studiij tui rationem? D. Parâ-
tus, vt mihi videor, M. Redde igitur, & esto præsentî animo.

D. Hoc

LIBER PRIMUS.

D. Hoc maturino tempore primum pronuntiavimus carmen ex Catone: deinde eius interpretationem Latine & Anglice reddidimus: postremo bini tractavimus singulas partes orationis, cum attributis & significatione. M. Recte ne fecisti officium tuum? D. Puto me satisfecisse præceptori, magna ex parte. M. Vide ne mentiaris: nam, ego illum percontabor. D. Ut voles, præceptor nihil hac in re metuo. Ma. Agé, pergámus. Meridie quid habétis réddere? D. Habémus declináre verbum Possum, Latíne, & Anglicè. Ma. Nihil præterea? Di. Nihil. Ma. Ego te istud áliás docui. Nonne tenes memória? Di. Nón ausim affirmáre, donec tētaúero. M. Declína in primas persónas: cætera tibi erunt facillima.

Di. Indicariuus, possum, *I can: poteram, I was able: potui I have been able: potueram, I had been able: poteró I shall be able.* Imperariuus deest.

Oprariuus, Utinam possim, *God graunt I can: utinam possem, would to God I could: utinam potuerim, God grant I have bin able: utinam potuissem, Would to God I had been able.*

Subiunctiuius: ut possim, *that I may: ut possem, that I might: quamvis potuerim, although I have beene able: quamvis potuissem, although I had beene able: cum potúero, when I shal be able.*

M. Declina totum infinitivum.

Di. Infinitivi modi præsens & præteritum imperfectum, posse, *to may or can: præteritum perfectum, & plusquam perfectum, potuisse, to have or had beene able.* Cætera desunt.

Ma. Cur hoc verbum possum caret futuro indefinito? Cur item participio in rus? Di. Quia non habet Supinum. Ma. Quid tú? D. Illæ enim voces à Supino formari solent. M. Da exéplum in áliquo verbo integro. D. Ut à supino Lecti fit Lecturus, & à Lecturus fit Lecturum esse. M. Recte sane. Sed cur prætermisisti participium præsens à verbo Possum, cum sit in vñu potens potentis? Di. Quia (ut sæpè nos docuisti) potens non est participium, licet à possum véniat. M. Quid ergo est? Di. Nomen adiectivum. M. Probè meministi: utinam sic pergas semper. D. Spero indices maiora per Dei gratiam. M. Ego quoque tecum spero. Nunc restat ut dicas præteritum cum prole. Potui, potuerim, potueram, potuissem, potuisse. M. Dic terminationes

COLLOQ. SCHOLAST.

minationes Pu, m, i rā, rim, m, stem, se, P. Dic significationem. P. Possum, *I can, possie to be able*, P. Hæc hæstenus: ecce, vocamur ad prandium.

COLLOQ. v.

C. D.

Quando vis prandere? D. Ego iam prandi. C. Quota hora? D. Sæquisquætaua. C. Tam mane igitur pradētis? D. Sic ferè solèmus in æstate: vos autem? C. Non prandemus ante sesquidécimam, interdum ab undecima. D. Papel cur non citius? C. Expectandus est pater, dum è cùria redierit. D. Tu igitur non potes adesse aulæ in canzione Psalmorum. C. Rarò admodum intèrium. D. Quomodo excusāris? C. Exemptus sum illo mūnere. D. Quis te exēmit? C. Vi dāscalus, patris mei mōnitu. D. Ergo ne omnes senatōrum filij habent eiūsmodi priuilegium? C. Habent, modò patres iubeant. D. Nōne mater posset tibi dare prandium ante reditū patris è senātu? C. Posset quidem: sed pater vult à me expectari. D. Quamobrem? C. Quia sic illi placet. D. Nunc mihi tacendū est. Os enim mihi occlusisti. C. Cur tu es tam curiosus percontator? D. Puer sum, & Pueri semper cupiūt aliquid scire noui. C. Fateor, sed est modus in rebus, vt præceptor nos sæpe docet. D. Ergo discedāmus, vt te pransum conferas. C. ignosce, quælo, siqua in re te offenderim. D. Ego abs te idem peto; ego, inquam potius, qui te offendere potui loquacitate mea, sed interim nihil mali cōgitans.

COLLOQ. vi.

F. G.

Vbi hodiè cibum cepisti? G. Apud hōspitem meum. F. Quāti prandisti? G. Sex quadrantibus. F. Quid cœna, quanti conficit? G. Tantidem. Te verò quanti aleris quotidie? F. Pluris quam tu. G. Quanti igitur? F. quatuor assibus.

COLLOQ. vii.

Choletus, Colognerus.

Vndè nunc redisti? Co. Foris. Ch. Cur prodieras? Co. vt itrem domum. Ch. Quid eò? Co. Peritum libros meos? Ch. Eho cur non attuleras? C. Oblitus eram. Ch. Siccine soles ientaculū aut merendā obliuisci. Ch. Ratissime. Ch. Protècto magna negligentia. Co. Immo mǎxima, sed quid agas? pueri sumus.

Quis

LIBER PRIMVS.

Quid si præceptor tuum factum sciret? Co. Fortasse pœnas dærem. Ch. Ain tu fortasse proculdubio vapulâres, Non te pudet sine libris in scholâ venire? Co. Non solum pudet sed piget etiam; verûntamen ne me accûtes obsecro, Ch. Nihil minûs cõgito: sed non possum dissimulâre, quin ego te reprehendam. C. Istud (crede equidem) amicè facis: itaque boni cõsulo, Ch. Id satis est mihi, eâmus intrò in auditorium, Co. Tempus est iam Decuriones exigunt scripturæ rationem.

COLLOQ. VIII.

Puer, Pedagogus,

PRæceptor, licet ne pauca? Pæ. Lóquere audâcter. Pu. Ego & condiscipuli mei hoc ferè toto triduo libris affixi fuimus: licetne paulisper ânimû ludo relaxâre? Pæ. Dic igitur aliquam sententiâ. Pu.

*Interpone tuis interdum gaudia curis,
Vt possis animo quemuis sufferre laborem.*

Pæ. Dic etiam versus Anglicos, si memôria tenes. Pu.

*Myrb with thy labour some time put in vve,
That better thou maist thy labour endure.*

Pæ. Quàm rectè dixisti ômnia: Pu. Est Deo grátia. Pæ. Addendum posthas erit âliquid. Pu. Quidnî præceptor? Pæ, qui dedit mihi ingénium & mentem bonam. P. Sed quis docébit me illa verba? Pæ. Ea scribam tibi in commentariolo tuo, vt edifcas, Sed dic mihi, quæso, quis te docuit istam orationem quâ pronuntiâsti? P. Campanus heri dederat mihi scriptam, & ego memôriæ mandâui. Pæ. Profecto ego te amo, mi Dâniel, ob istam diligéntiam, P. Ago tibi grátias, præceptor. Pernitiis ne igitur vt ludâmus? Pæ. Sanè. Abi renuncia cõdiscipulis tuis. Pu. Fâciam. Pæ. Quid dices illis? P. Id quod me docuisti aliquando. Pæ. Sed volo priûs ex te audire. Pu. Gaudete. puéri, en affectu vobis iucundum nûncium: Ego vobis impetrâui ludendi potestatem. Pæ. Eugè, probè meministi, ito nunc iam.

COLLOQ. IX.

Conradus, Dâniel.

REpetân u. nómia quotidiana, vt certius reddâmus ea præceptorî. D. Bene mones, prænomihi helénia, C. Dic Latine, A. Et sic, D. Oculis,

COLLOQ. SCHOLAST.

C. The right eye D. *Oculus dexter.*

C. The left eye. D. *Oculus sinister.*

C. Both the eyes. D. *Ambo oculi.* C. *Probè tenes.*

D. *Nunc audi, an rectè solus dicam.* C. *Agè audio.*

D. *An eye.* C. *Debes enumeràre in digitis, vt docet præceptor.*

D. *Quid prodest istud?* C. *Ad memoriàm iuuàndum.* D. *Quid hoc sibi vult?* C. *Non audiuisti tóties?* D. *Ego sum obliuioſus: quid ágerem.*

C. *Eſſo diligéntior ad ea retinènda quæ percéperis.* D. *Quòd me fideliter mones, pergrátum facis.*

C. *Agè, ad rem redi.*

D. *An eye.* *Oculus,* *The right eye.* *Oculus dexter.*

The left eye. *Oculus sinister.*

Both the eyes. *Ambo oculi.* C. *Quàm rectè ómnia dixiſti?*

D. *Repetàmus étiam hodiérna.* D. *Placet.* At tu viciffim præito mihi.

D. *A hand,* C. *Manus.*

D. *The right hand.* *Manus dextra,*

D. *The left hand,* *Manus ſiniſtra.*

D. *Both the hands.* C. *Ambæ manus,* D. *Reſtat, vt ſolus dicas.*

C. *A hand.* *Manus.*

The right hand. *Manus dextra.*

The left hand. *Manus ſiniſtra.*

Both the hands, *Ambæ manus.* D. *O ſi tam benè dicerémus coram præceptòre.* C. *quid obſtat?* D. *quia timémus.* C. *Et tamen erràta noſtra ſatis humaniter corrigit.* D. *Nefcio quid hoc ſibi velit; Ego ſemper ſum timidus in principio.* C. *Iſtud eſt quodàmmodo naturàle ómnibus, vt audiuimus ex præceptòre.* D. *Nunc repetèndum eſſet Latínè & Anglicè: ſed præceptòrem venièntum video.* C. *Ingreſſiàmur.*

COLLO. X.

A. B.

D *Ic Latínè, Let us ſay our leſſons together.* B. *Repetàmus vnà præleſtiònem.* A. *Hæc oratio quot habet partes?* B. *Tres.* A. *Diſcérne ſingulas nominàtim.* B. *Repetàmus eſt verbum: Vnà aduérbiũ: Præleſtiònem, nomen.* A. *Declàra paulò plàniùs.* B. *Tu ígitur præito mihi, vt ſolet præceptor.* A. *Repetàmus.* B.

Répeto

LIBER PRIMVS.

Répeto, répetis, repétere, cōiugationis tértiæ, sicut Lego, lego légere: Præteritum, repetiui: Supinum, repetitum: Participia répetens, & repetiurus, A. Vnà. B. Non declinatur, quia est aduérbum, hoc in loco: Anglicè, *together*. A. Prælectionem, B Prælectio, prælectionis, f, g, *The lesson or lecture.*

COLLOQ. XI.

G. B.

Eâmus vnà repetitum, B. Quid ego repeterem? Nōne satis est quod solus repetiuerim? G Si tantum semel aut bis repetieris, id parum est ediscendum. B. Immo circiter decies repetiui. G. Id quidem sufficit. B. Quid igitur vis amplius? G. Si vis certissime reddere coram præceptore, opus est cum aliquo repetiuisse. B. Istud ego nesciebam: sed tibi libenter assentior. G. Faciamus ergo quod te monēbam. B. Equidem non recuso: incipe

COLLOQ. XII.

Gentilis, Isaacus.

Tenēs-ne memōria prælectionem? I. Propemodum. G. Visne repetâmus vnà? I. Maximè velim. G. Incipe igitur. I. Faciā libenter sed tu attēte audi, vt me cōrrigas, si quid errâvero. G. Agedū. I. *Fac sumptum prope*. G. Iam errâsti: incipiendum fuit ab hesterna. I. Benè admones: nunc incipiam. *Iyratus de re incerta contendere noli. Impedit ira.* G. Peccas accentu: itera. I. *Impedit ira animū ne.* G. Distingue post ânimum: I. *Impedit ira animum, ne possit cernere verum. Fac sumptū prope, quum res desiderat ipsa. Dandum etenim.* G. Iterū peccas accentu: repete: I. *Dandū etenim est aliquid quum tempus postulat, aut res.* G. Vidēs-ne te errauisse quater? I. Video: G. Et obseruâsti locos? I. Obseruâui. G. Sic tibi facilius cauēbis, I: Me miserum! putabā me rectè tenēre. G. Sic mihi quoque solet accidere, quōties memōria non est bene confirmâta, I, Fœlix, qui memōriam bonam habet, G. Magnum Dei beneficium. Sed tempus abir, Audi nunc me. I. Audio, pronūcia. G. *Iyratus de re incerta contendere noli.* I. Hem, præceptor adest: tace, vt illum salutēmus.

COLLOQ. XIII.

Clemens, Fœlix.

Nihil-ne est quod reddâmus hodiè præceptori? F. Nihil, nisi de Grammaticæ Rudimentis, C. Quidnā? F. Inspice librū tuum.

COLLOQ. SCHOLAST.

tūm, inuénies notas in quinq; lectiōnes quas præceptor nobis præscripsit. C. Quādo istud fuit? F. Dīe Vēneris, hora quarta. C. At ego tunc non interfui. F. Ergo plagas meruisti. C. Siccinē iūdicas, seu ēre iudex? occupatus eram domi, nec abieram iniussu præceptoris. F. Esto; sed tamē debuisti postridiē quærere quid pridie actum esset. C. Meam culpam confiteor: sed cedo librum tuum quæso, vt videam quid nobis reddēdum sit. F. Accipe, & eādē ōpera signāto quæ à præceptōre nobis præscripta sunt. C. Faciam diligēter: neque posthac (vt spero) me accusābis negligētiæ.

COLLOQ. XIII.

Comes, Olimpius.

Quid actum est in auditōrio, hora tertia? O Tractatæ sunt oratiōnis partes ex prælectiōne. C. Nil ne ampliū? O. Dixissem, nisi me interpellāsses. C. Errāui: perge O. Postea dictauit præceptor argumentum Anglicum, hodiē vertēdum. C. Quando reddēdum? O. Cras meridie. C. Iamne vertisti? O. Vt cūque. C. Dicta mihi quæso vernaculum. O. Accipe, festina nam habeo scribere aliquid.

COLLOQ. XV.

Geruasius, Syluius.

Quid agis? S. Répeto mecum. G. Quid répetis? S. Præscriptum hodiernum præceptoris. G. Tenésne memoriā? S. Sic opinor. G. Repetāmus vnā: sic vterque nostrū rectius pronuntiābit coram præceptōre. S. Tu igitur incipe, qui me prouocāsti. G. Agè, attentus esto: ne me finas aberrāre. S. Sum prouocior ad audiēdum, quā tu ad pronuntiandum.

COLLOQ. XVI.

Accoratus, Curius.

Vis-ne mecū repētere prælectiōnem? C. Volo. A. Tenésne. C. Non satis rectè, fortasse. A. Agè Faciamus periculum. C. Quid igitur expectāmus? A. Vbi voles, incipe. G. Atqui tuū est potius incipere. A. Quid ita? C. Quia me inuitāsti. A. Æquum dicis: attende igitur. C. Istic sum.

COLLOQ. XVIII.

Crispus, Sandrotus.

Iamne

LIBER PRIMUS.

Iam-ne tenes quæ reddenda sūt hora tertia? S. Teneo. C. Ego Iquoq; S. Ergo cōfabulēmur paulisper. C. Sed si intervēnerit observātor putābit nos garrire. S. Quid times, vbi nihil timēdū est? Si vēnerit non deprehēdet nos in ōtio, aut in re mala, aūdiat, si velit, nostrū collōquiū. C. Optimē loqueris, secēdamus aliquid in āngulum, ne quis nos impēdiat.

COLLOQ. XVIII.

Trimondus, Messor.

Non decet hīc otīari, aut garrīre; dū præceptor expectatur. M. Quid ais, nō decet? immō verō nō licet: nisi vōlumus vapulare. T. Tu igitur audi me, dum prælectiōnem pronuncior: ego deinde te aūdiam, M. Agē, pronuncia,

COLLOQ. XIX.

E. F.

Cur nō scribis? F. Iam scripsi meam pāginam: tu vero? E. Eoscriptum in area. F. Quid ita? E. Quia serēnum est cœlum, F. Festīna: tempus abit, & mox exigētur ratio,

COLLOQ. XX.

Titus, Valerius.

Cur nō scribis? V. Quia non Libet. T. Atqui præceptor iusserat. V. Scio: sed est mihi aliquid legendū prius: præterea nihil hābeo quod nūc scribam. T. O, si velles mihi scribere? V. Quidnam? T. Habeo scribenda dictāta præceptoris. V. Quæ dictāta? T. In Cicerōnis Epistolas. V. Libenter describā tibi: sed expecta feriarum diem proximū. T. Expectabo igitur sed ne fallas, quæso, V. Nec sciens nec volens fallam.

COLLOQ. XXI:

Damon, Audax.

Vis-ne mihi describere prælectionem? A. Cur non habes? D. Quia hesterno die fui occupātus. A. Accipe librū meū & describe. D. Nō ignōras me lēntius scribere: & tu citius totum descriperis, quā ego quātuor autq; uinque versiculos. A. Quæ e ubi alium scriptōrem: nunc ego tibi non posū dare operam. D. Cur non? A. Est mihi aliud negotium, Idemque pernecessarium. D. Nolo te vrgēre, nec possum quidem: sed saltem cōmmoda tuum codicem. A. Accipe, vtere vt libet, mōdō ne abutāre. D. Nihil est quod hic vereāris.

Col.

COLLOQ. SCHOLAST.

COLLOQ. XXII.

Augustinus, Observator, domesticus.

Licetne ire cubitum condiscipuli? Ob. Cur ante horam? Au. Quia tertia est mihi surgendum. O. Quamobrem? A. Scribendi causa. Ob. Quid habes scribere? A. Literas ad patrem. O. Cur non petis à præceptore veniam? A. benè mones: est ne in muszolo? Ob. Puto esse: vise.

COLLOQ. XXIII.

Pedagogus, Puer.

VNde venis? Pu. Venio internè. P. Quod erat tibi negotium infra? Pu. Iueram redditum vrinã. P. Sede nunc ad mēsam & mane in cubiculo, donec rediero. Pu. Quid agā intērea? P. Edisce prælectionem in diem crastinum, vt eam mihi reddas ante cōenã. Pu. Iam edidici, præceptor. P. Lude igitur. Pu. Sed nullos habeo collusōres. P. Satis multos inuenies, in hac vicinia ex tuis etiã condiscipulis. Pu. Nihil id curo: nūc malim (si tibi placet) ediscere de Catechismo in diem dominicū. P. Vt liber, Pu. Siquis te quærat, quid illi dicam? P. Dic me prodiisse, sed mox reuersūrum.

COLLOQ. XXIV.

Pedagogus, Abrahamus, Puer.

HEus Abrahame. A. Hem præceptor. P. Pone libros; iã satis toto die studiūsti, para te, vt eāmus ambulātum. A. Nonne à cœna præstāret? P. Salubrior est ante cibum exercitatio corporis. A. Memini ex te audire. P. Narra Socratis dictum in eā sententiā. A. Quum Socrates vsque ad vespēram contentiūis ambulāret, interrogatus quare id faceret, respōdit, se quod meliūs cōenāret opsonāre famem ambulando. P. Probè meministi, quis auctor? A. Cicero. Sed quò prodibimus præceptor? P. Extra urbē. A. Mutabó-ne calceos? P. Muta, ne istos novos pulvere conspergas; sume etiã vmbellam ne solis ardor infūscet tibi faciē. A. Iam parātus adsum. P. Nunc sanè prodeāmus. A. Vocabó-ne ex vicinia vnum aut alterum cōmitē? P. Rectē admones, sic enim iucundior erit deambulatio. Nam per viam sermones inter vos conferetis & in vmbra colludētis alicubi. A. Sic etiā excitābitur cibi appetentia. P. Ego lento gradu præcēdam: vbi nactus eris cōmites, vos me per portam Ripā-

riam

LIBER PRIMVS.

tiā sequimini. A. Nos igitur illic expectābis? P. Certō. A. Quid si nullos inuēnero? P. Nihilōminus sequere me: audistin? A. Audiui praeceptor.

COLLOQ. XXV.

Hersenius. Gimardus.

A Quo emisti istā chartam? G. A. Fatino. H. Est-ne bona? G. Mēlior quā ista tua, vt opīnor. H. Nihil miror. G. Cur istud dicis. H. Quia fortāsse cārīor? G. Nescio. H. Quanti emisti scapū? G. Sólido & semisse: tu verō quanti? H. Sólido, & pluris. G. Quanti igitur? H. Quinque quadrantibus. G. Nō malē profecto emisti. H. Quin etiā mercātor dedit mihi auctārium. G. Quodnam quāso? H. Schedā chartae bibulae. G. O me imprudentem qui oblītus sum pētere. H. Ego ne petui quidē, sed vitrō ille dedit: Et hoc (inquit) addo tibi, vt me reuīsas. G. Sic solent emptōres allicere. H. Nec mirum: suum quisq; commodum querit. G. Sed quid agimus, hodierni pensī immemores? H. Exiguum est: satis tēporis nobis restat.

COLLOQ. XXVI.

Ancellus. Fontanus.

M Eministin me tibi nuper dedisse chartam mutuā? F. Quidni meminerim? Non adeo sum obliuioſus. A. Quot erant schedae? F. Quatuor. A. Cur non reddidisti? F. Expectāui dum habērem cōdicem: A. Habuistine tandem? F. Tantūm hōdie. A. Vnde nactus es? F. Petiuiā praeptōre. A. Vbi? F. In bibliothēca eius. A. Quid ille, deditne libenter? F. Misit me ad hypodidēscalum, qui statim dedit cōdicē: A. Nō antē in suum cōdicē retulit? F. Nihil dare solet, quin prius inscribat. A. Audiui ex patre, id esse viri prudētis. F. Praesertim si reddēda est ratio. A. Sed quibus indicijs dare tibi ausus est? F. Ostendi illi manu mea scriptum in libello meo: sic enim (vt scis) facere solēmus. A. Reddes ergo mihi mutuū? F. A prāndio statim, ne dūbites.

COLLOQ. XXVII.

Francus. Marius.

Pennae istae quas circūters, sunt-ne venāles? M. Etiam, si se emptor obrūlerit. F. Ostēde, vah, quā sunt molles. M. Tales decidērūt ex alis nostrōrū ānserum: sed tenta diligēter sunt.

COLLOQ. SCHOLAST.

Sunt enim alię aliis infirmiores. F. Satis video quales sint: quon-
vis dare pro quadrante? M. Tantum sex: F. Quid ais, sex? mal-
le emere à mercatoribus, qui Lutetia & Lugduno huc adfe-
runt. M. Quasi nesciam quāti vēdāntur. Audiui ex fratre, qui
dat opē scribæ huius ciuitatis, se emisse Lutetia singulis as-
sibus. F. Aliter Lutetia, aliter Genēvæ vīuitur: sed non opus est
tot verbis: vis dare duodecim? M. Hui duodecim! quasi ego su-
rātus sim. F. Istud non dico, sed vide num tibi placeat conditio.
M. Vis vno verbo dicam? F. Dic quæso, satis iam garritum est.
M. Dabo tibi nouem, modò promiscue de mea manu accipias
F. Nugas agis, ego sine delēctu nollem accipere quīndecim.
Vale: alibi inueniam satis. M. Per me licet: heus, redi. F. Cur me
reuocas? M. Accipe, si vis octo, nec à me plures expēcta: F.
Cedo totum fasciculum, vt deligam arbitrātu meo. M. Tene,
delige vt voles. F. Vide nūc, & si libet, nūmera. M. Sunt viginti
quātuor: constat nūmerus. Sed miror te nullas accepisse ex ala
extrēma, sunt enim firmiores. F. Scio, sed habent caulem bre-
uiōrem, Accipe pretiū. M. Benē vertat Dus utrīque nostrū. F.
Idem tecum opto, atque precor, Sed quando afferes meliōres
pennas? M. Nescio an meliōres possim, sed (vt spero) breui plu-
res afferam; quum ad nos domū proficiscar. F. Sūnt ne vobis
multi ānseres? M. Triginta, & ampliū. F. Papē, quantus grex ān-
serum! vbi pascūntur? M. Scies aliās, non licet mihi diūtius hīc
morārī. Vale France. F. Cura vt valeas, Mari.

COLLOQ. XXVII.

Othomanus, Philbertus,

Vis ne mihi dare vnic ā pennam: P. Non sic dantur mihi. O.
Hem, rem tantillam mihi negas? quid si magnū quid rogā-
rem? P. Fortāsse repūssam ferres. O. Credo equidem: agē non
peto dono, saltem commodābis. P. Non recūso, modò ne abu-
tāre. O. non abūtā, P. Caue hinc pedem mōueas. O. Nusquam
moueo.

COLLOQ. XXIX.

Mercator, Bertrandus.

Acuisti ne pennam meam? B. Iam dudum. M. Qua forma
scripturæ? B. Mediocri. M. Maluissē ad mīnūtas litteras.
B. Debuisti prædicere. M. Oblitus eram. B. Parū refert: mu-
crōnem

erōnem facile mutābo: I peritum. M. Sed vbi reliquisti? B. Super mensam hypocauisti. M. In qua parte? B. Vbi studere soleo.

COLLOQ. xxx.

Pistonus, Iosua.

HAbes-ne duas aut tres pennas? I. Sunt mihi tantum duæ. P. Da mihi vnam commodatō. I. Non faciam. P. Cur non? I. Ne abutāris. P. Memineris: torrasse aliquādo me frustra rogābis aliquid. I. Atqui iubet Christus, maium bono compensādū. P. Nondum istud didici. I. Tamen discas oportet, si cupis esse Christi discipulus. P. Quid cupio magis? I. Discere igitur magistrum imitari. P. Discam progressu temporis. I. Præstaret nunc incipere, dum per tempus licet. P. Nimis arges: nondum complēui annum octauum, vt ait mater. I. Semper est bene agendi tempus: sed interim ne mihi, quæso, succenseas: iocābar enim, vt te ad colloquendum invitārem, tantisper dum sumus otiosi. Ecce tibi penna, eaque non omnino pessima. P. Reddam tibi statim, quum aliquid descripsero. I. Nolo mihi reddas. P. Quid igitur, faciam? I. Quicquid voles: à me enim tibi dono datur. P. Gratiā habeo maximā.

COLLOQ. xxxi.

Henricus, Gualtherus.

VNde redis tam anhelus? G. A foro. H. Quid illinc affers? G. Scalpēllum. H. Quanti emisti? G. Duobus assibus. H. Estne bonum? G. Est è Germānia, vt dixit mercator: vide notam. H. Ego minime noui: sed tu non satis prudenter facis, qui fidas cuilibet mercatori. G. Quid facerem? H. Deuisti aliquē peritum adhibere, qui tibi optimū deligeret. G. Hic errauī, fateor: sed hoc me consolatur, quod mercator habetur vir bonus, utpote professionis Euāgelicæ. H. Quasi nulli sint fallaces eiusmodi. G. Puto esse plurimos. Sed hæc omittamus: quin potius experiāmur ipsum scalpēllum. H. Experiētia docebit nos. G. Accipe, & tenta, obsecro. Non enim probauī, nisi leuissime; idq; inter emēdum. H. Papè! quis te docuit tam prudenter eligere? G. Rogas? non meministi præceptōrem nobis dicere iā sæpè, Deū esse solū qui bona doceat? H. Profecto hic optimè te docuit. G. Ago illi ex animo grātiās: & precor vt me

COLLOQ. SCHOLAST.

semper doceat parere suæ voluntati. H. Ego quoque idem pre-
cor: nec solum nobis, sed etiam pijs omnibus. G. Facis ut pium
decet puerum: sed est-ne tempus ut conferamus nos in auditó-
rium? H. Sic est: sume libros, & eamus vnà,

COLLOQ. xxxii.

Michael, Renatus.

HAbes-ne scalpéllum? R. Hábeo. M. Oro te, cõmoda mihi
parumper. R. Quando reddes? M. Quum primùm duas pē-
nas exacúero. R. Accipe: sed ea lege ut integrum reddas. M. Ea
conditiõne accéptum intèllico: etiã si non addidisses. R. In-
telligenti (ut vulgò dicitur) pauca sufficiunt.

COLLOQ. xxxiii.

Sordex, Manasses.

Emisti-ne scalpéllum, ut nuper volēbas? M. Non emi. S. Quid
obstitit? dixeras enim mihi empturum te hódie. M. Dixeram
quidem: sed mihi póstea in mentem venit, præstare ut expéctem
mercátum próximè futúrum in hac ipsa vrbe. S. Quid fácies lu-
cri? M. Et minõris emā, & meliõris notæ; nempe ex Germaniæ
officinis. S. Quis tibi istud consilium dedit? M. Hierónymus no-
ster. S. Bene fecit. Debémus enim amicis bonũ consilium sem-
per dare. M. Tantũ-ne igitur amicis? S. Immodò & inimicis, fá-
teor: quia sic iubet Christus præcéptor noster óptimus. M. Vti-
nã doctrinam eius bene infixam memoriæ cõseruēmus, eamq;
perpétuò sequámur. S. Faxit ille spíritus bonus, cuius vñius in-
stinctu ánimi nostri ad benè agendum accenduntur. M. Benè
precáris.

COLLOQ. xxxiiii.

Campanus, Langinus.

HAbes-ne multos libros? L. Non admodum. C. Sed quos
habes? L. Rudiménta Grammaticæ, Collóquia scholástica,
Teréntium, Epístolas Cicerónis cum Gállica interpretatiõne,
Catõnem, Dictiõnarium, Testaméntum Gállicum, Psalmos
cum Catechísimo: præterea librum chartáceum, ad scribendum
dictata præceptõris. L. Tu verò quos habes? C. Omnes hábeo
quos enumerásti, præter Catõnem, Teréntiũ, & Cicerónis epí-
stolas: Cur enim libros habérem, qui non præleguntur in classe
nostra? At ego, dum sumus otiosus, lego interdum illos: ut
semper

semper aliquid addiscam noui, præsertim in lingua Latina, & honestis moribus. C. Prudenter facis, mi Langine. O me miserum! qui nunquam didici, quid sit studiosum esse. L. Disce igitur: Præstat enim serò quàm nunquam discere.

COLLOQ. XXXV.

Simeon, Haggæus.

Commoda mihi Virgillum tuum in duos dies, si nullo incommodo tuo id fieri potest. H. Profectò non possum. S. Cur non? H. Quum Gerardus his diebus à me commodatò accepisset, pignori opposuit. S. Ain'tu, pignori? H. Sic est ut dico. S. Quanti oppignorauit? H. Tribus (ut ait) assibus. S. O hominem ingratum! H. Tantum ne ingratum? S. Immo verò & ingratum & malum. Sed nunquid ille rem tuam oppignorare potuit, te inconsulto? H. Potuit, ut factum vides. S. Non tamen debuit. H. Rem acu tetigisti: sed quid facerem? S. Rogas? Defer eum ad præceptorem. H. Malo istam pati iniuriã, quàm committere ut miser vapulet. S. Benè facis, dummodo tuum reddat. H. Reddet spero. S. Vnde redderet? H. Ait se breui accepturum à patre pecuniam. S. Quid si te fallit? H. Fieri potest: sed tamen aliquot dies expectabo quid futurum sit: post, deinde consilium capiam. S. Consilio recto nihil est tutius. H. Meministi probè: sic enim præceptor dictauit nobis: sed nūquid vis aliud? S. Ut benè tibi sit. H. Et tibi optimè.

COLLOQ. XXXVI:

Gruanius, Forestus.

Vis-ne mihi commodare tuum Terentium? F. Volo equidè; modò illum répetas à Conrado, cui utendum dedi. G. Quo signo vis répetam? F. Nempe hoc, quòd eius habeo epistolas. G. Id mihi satis est. F. Sed quando reddes? G. quum descripsero contextum in tres aut quatuor prælectiones. F. Matura igitur; ne meo studio incommodes. G. Maturabo. F. Sed heus tu, caue macules: aliòqui ægrè commodabo posthac. C. Nempe indignus essem beneficio.

COLLOQ. XXXVII,

Augustinus, Rodigus.

Vis iste est nouus liber deauratus, quem tam magnificè ostentas? R. Terentius. A. Vbi impressus? R. Lutetiae.

COLLOQ. SCHOLAST.

A. Quis tibi dedit eum? R. Emi pecunia mea. A. Vnde nactus
 eras pecuniam? R. Sultè istud quæris; quasi verò furatus sim.
 A. Absit à me id cogitare: sed animi causa id rogabam. R.
 Nec ego seriò dictum tuum reprehendi: sed eo more iocari
 solèmus cum familiaribus. A. Nihil iocari pròhibet; modò ne
 Dens offendatur. Sed agè, ad propositum reuertamur: de quo
 emisisti Terentium istum? R. De Clemente. A. Illò-ne bibliopòla
 circumforaneo? R. Máxime. A. Quanti constitit? R. Decem assi-
 bus. A. Nihil ac ampliùs? R. Nihil omnino. A. Profectò satis vile
 pretium. R. Præsertim quum auratus: adeoque eleganter com-
 pactus sit. A. Erant ne còdices alii similes? R. Duo, vel tres. H.
 Deduc me quæso ad illum R. Eamus.

COLLOQ. XXXVIII.

Alardus, Balbus.

Non-ne hic liber tuus? B. Ostènde mihi; agnòsco meum. Vbi
 inuenisti? A. In auditorio nostro. B. Ago tibi grátias, quòd
 eum collégeris. A. Atqui nunc notandas effes si summo iure
 vellè tecum ágere. B. Quid ita? A. Nescis leges nostras scholá-
 sticas? B. Ipsæ enim leges cupiunt ut iure regantur. A. Quo iure
 reguntur leges nostræ? B. Acquitáte & præceptoris arbitrio;
 nempe qui nobis eas priuátim condiderit; præterea non solet
 tam seuèrus esse in eo: quod vel negligèntia vel obliuione pec-
 catum est. A. Sic sæpè expértus sum: sed quoquomodo peccá-
 ueris, dicenda erit causa coram obseruatòre. B. Nò timeo cau-
 sam dicere, vbi nihil est pericul? A. Táceo. B. Sed quæso quid o-
 pus est ut id sciat obseruátor? Hic enim Deus nihil offensus est.
 A. Agè celábo. B. Bene scies. A. Sed heus, meménto par pari re-
 fèrre, si fortè mihi acciderit aliquod delictum eiusmodi. B. Ae-
 quum bonum dicis; memínero.

COLLOQ. XXXIX.

Calliatus, Germanus.

Cur non reddis mihi librum? G. Expècta in crástinum di-
 cem; nondum satis vsus sum. C. Libènter expèctábo. G.
 Réferam tibi grátiam, deo volènte. C. Pro tantillo beneficio
 nullam expècto grátiam. G. Tamen est meum agnòscere.

COLLOQ. XL.

Noct.

Notus Capellus.

Vidisti, ne librum meum? C. Quem librum quæris? N. Ciceronis Epistolas. C. Vbi reliqueras? N. Oblitus eram in auditorio. C. Tua fuit negligentia. N. Fateor: sed interim indica, si quem scias accepisse. C. Cur non adis præceptorem? Solet enim (ut scis) quæ à nobis relicta sunt, aut ferre in musæolum, aut alicui dare qui reddat. N. Bene mones. O me obliuiosum, cui istud in mentem non vènerat,

COLLOQ. xLi.

Ezechiel, Beatus.

Vis à me magnam inire gratiam? B. Nihil libentius fecerim: si quidem penes me res ipsa est. Sed quid est, in quo tibi commodare possim? E. Da mihi mutuò asses decem. B. Non tantum nunc habeo, sed maiorem partem. E. Quantum quæso? B. Nescio nisi crumenam inspexero: ecce tibi octo asses, cum semisse. E. Solos septem accipio: non enim te vacuare prorsus volo. B. Parum refert: totum, si vis, accipe. E. Ago tibi gratias: credo hoc pecuniæ satis fore negotio meo, cum aliquantula quam ipse habeo. B. Ut liber. E. Amo te de ista ex prompta benignitate. B. Si quid aliud possim, ne parcas. E. Reddam totum Deo volente, quum primum pater ad me miserit. B. Ne sis magnopere sollicitus: nondum est opus mihi.

COLLOQ. xLii.

David, Nicolaus.

Potes-ne mihi mutuò dare aliquantum pecuniæ. N. quantum petis? D. Quinque asses: si tibi est commodum. N. Non tot habeo. D. Quot igitur? N. Tantum quatuor. D. Bene sanè: da mihi istos quatuor. N. Dabo (si vis) dimidium. D. Cur non totum? N. Quia sunt mihi opus duo. D. Da igitur duos, quæso. N. Sed tibi non sufficient. D. Petam ab aliquo alio. N. Accipe igitur hos duos: quando reddes? D. Dic (ut spero) Sabbati, quum pater ad forum venerit. N. Esto igitur memor. D. Ne timeas.

COLLOQ. xLiii.

Paquetus, Custos.

DA mihi duos asses mutuò. C. Nunc mihi non est promptum.

COLLOQ. SCHOLAST.

tum dare. P. Quid obstat? nam scio te his diēbus accepisse pecuniam. C. Accēpi quidem: sed emēdi sunt libri, & alia mihi necessaria. P. Nolo tuum cōmodum remorāri. C. Vbi émero quæ mihi sunt opus, si quid supersit, fáciam te libēter participem. P. Interea igitur sperans expectābo: sed quid si nihil tibi supersuerit? C. statim dicam tibi: ne frustra diutius expectes. P. Quando emes ea, quæ decreuisti? C. Cras (vt spero) aut summū perendie. P. Benè habet: tempus est breuissimum,

COLLOQ. XLIII.

Murelius, Bobussardus.

A Bijt-ne pater tuus? B. Abijt. M. Quota hora? B. Prima pomeridiāna. M. Quid dixit tibi? B. Multis verbis mōnuit me vt diligēter studērem. M. Vtinam sic fácias. B. Fáciam, Deo iuuantē. M. Ecquid pecuniæ dedit tibi? B. Dedit, vt ferè solet. M. Quantum? B. Nihil ad te. Fátēor: sed tamen quid fácies ista pecunia? B. Emam chartam, & alia quæ mihi sunt vsui. M. Quid sit amiseris? B. Aequo animo ferendū erit. M. Quid si fortè egūero? dabis ne mutuū? B. Dabo, & quidem libēter. M. Hábeo tibi grátiam,

COLLOQ. XLV.

Columbanus, Fontanus.

S Atis-ne vsus es scalpello meo? F. Satis. C. Redde igitur. F. Accipe: ago tibi grátias. C. Nihil est quod agas. F. Sed ignóce, quod non vltro & citius reddiderim. C. Ea de re nihil sū offensus. Non enim debēmus offēdi, nisi quum Deum offēdi videmus. F. Rectē sentis.

COLLOQ. XLVI.

Bergerius, Nepos.

Commoda mihi parūper cultellum tuum. N. Semper aliquid commodatō petis: accipe: quin tu emis potiùs? B. Nō hábeo pecuniam. N. Cur non petis? B. Vnde peterim? N. A Patre. B. Non est in hac vrbe. N. Vbi igitur? B. Péregrè profectus est. N. Quó? B. Bernam. N. Quo die? B. Nudiustertius. N. Quando est reuersurus? B. Cras, vt speramus: sic enim dixit proficiscens. N. Benè vertat Deus.

COLLOQ. XLVII.

Columberius, Sime.

Restat-ne

Restitue tibi multū panis? S. Satis, grātia Deo. C. Visne mihi dare mutuū? S. Libenter. C. Sed forāsse tibi nō sufficiet. S. Immō, ut spero. C. Ad quod vsque tempus? S. Ad diē Veneris. C. Vnde habēbis pōstea? S. Domo. C. Quis āfferet? S. Egomet ibo petītum. C. Quando? S. Ipso die Veneris. C. Da mihi mutuū sesquilībram? S. Quis appēdet? C. Vxor praeceptoris, aut ancilla. S. Eāmus petītum ex arca mea. C. Quin ito solus: ego te in culīna expectābo.

COLLOQ. XLVIII.

I. L.

Oro te, da mihi ex pane tuo. L. Mihi non habeo nimis: tamen volo tibi impertiri: accipe. I. Grācias ago tibi. L. Non est quōd agas, ob rem tantulam. Sed dic quāso, cur non attulisti? I. Quia nemo erat domi nostrae, qui mihi daret. L. Tu verō, cur non accipis? I. Non audeo, nisi det mater. L. Benē facis: sed audi bonum consilium. I. Auscūlto, ut āudiam: dic quāso. L. Quum prāndio finīto tollūntur mensae reliquiae, petito merendam tuam, eāque in peram statim recōndito: Ita fiet, ut nunquam immūnis vēnias. I. De ientāculo autem quid suades? L. Ut petas in exitu coenae, & idem fācias quod dixi tibi de merenda. I. Nunquam vidi mēlius consilium dari. L. Fac igitur ut memīneris: & quum voles, utere. I. Ego verō utar, quōties opus erit.

COLLOQ. XLIX.

A. B.

Da mihi frustum panis? B. Non habes? A. Si habērem, non pēterem. B. Cur non attulisti? A. Dicam pōstea: sed da intērim quāso: nam esurio vehemēter. B. Cape. A. Hui, tantillū! B. Eriam quēreris? A. Non immērito: das partē nimis. B. Vide, quāntulum restet: dedi ferē dimīdium. A. Ago tibi grācias: dediisti abundē: sed iocābar. B. Nunc respōde: cur non attulisti panem domo? A. Nemo erat, qui daret. B. Nemo? A. Prorsus nemo. B. Quid mater? A. Aberat domo. B. Quid ceteri? A. Omnes erāt occupāti. B. Cur tute non accipiēbas? A. Nunquam audērem tale quīdpiam. B. Cur non? A. Mater perpēruo vetat nequid attingam, sine permīssu eius. B. Dura mater. A. Tuo quidem iudicio, qui indulgentiōrem habes. B. Non dico indulgentem;

COLLOQ. SCHOLAST.

sed certè liberàlem. A. Quómodo te tractat? B. Suauíssimè, om-
ninóque ex ánimí senténtia. A. Fortásse in tuam perníciam.
B. Avertat Deus óptimus máximus. A. Non équidem inuideo.
B. Cur ergo istud dicis? A. Vt ínterim te moneam, omnes licén-
tia deteriores fieri. B. Benè facis: sed quid censes? Nónne vti li-
cet paréntium bonitáte? A. Certè licet: modò ne abutáris. B.
Quómodo abútimur? A. Rogas: quum aut patris aut matris in-
dulgentiam in malum vértimus. B. Rectè dicis: sed quotusquis-
que id facit? A. Im mó ferè omnes; nisi qui à Dómino Deo pro-
hibéntur. B. Quis potest bonus esse, nisi per Dei grátia? A. Er-
go (vt sæpe monemur à præceptóre) precándus est vt Spíritu suo
nos bonos & sanctos efficiat. B. Gáudeo te non attulisse ientá-
culú. A. Quámohrem? B. Quia hoc nostro collóquio, mihi ví-
deor multum profecísse. A. Ego quoque non parum. B. Tua
ópera id factum est. A. Im mó beneficio Dei: qui quidem ita vó-
luit. B. Credo équidem. A. Et híc igitur, & in cæteris agnosca-
mus bonitatem eius. B. Valdè id æquum est. A. Im mó valde ne-
cessárium; si quidem vólumus ingrátí ánimí crimen effúgere.
O sermónem iucundíssimum! Grátia Deo immortáles, per Je-
sum Christum. B. Ita velim.

COLLOQ. L.

Discipulus primus ex victoribus, Præceptor, Nomenclator.

PRæceptor víf. ne dare præmiolum? P. Quámohrem? D. Vi-
ctoria causa. P. Vbi sunt cómpares tui? D. Adsunt: Hugo &
Audax. P. Heus Nomenclátor, súnť-ne hí victóres hac hebdomá-
made? N. Habent notas ómnium paucíssimas. P. Ergo sunt vi-
ctóres: quid aliud ex te quæro? Vos igitur quod præmiu peti-
tis? D. Quod tibi placuerit. P. Quo tadé iure débéo? D. Ex pro-
missio. P. Aequum dicitis. Quicquid enim rectè promissum est,
præstári debet. D. Sic ex te didícimus. P. Ecce vobis pennæ
singulæ, ad scribéndum: ac ne putétis vulgáres esse, ex earum
sunt génere, quæ vulgo Hollandinæ appellántur. D. Grátias
ágimus præceptor. P. Quin pótiús ágite Deo, ómnium bonórum
auctóri, qui dat stúdijs vestris succéssus prósperos: vos autem in
literárum stúdio pérgite diligéntér. D. Dábimus óperam, quan-
túm iuvábit ille pater óptimus. P. Sine eius ope, vana sunt
nostra ómnia.

COLLOQ. LI.

Observator, Capperonius.

VNdè venis, Capperone? C. Domo, Ob. Quid affers illinc? C. Merendam, Ob. Quis tibi permiserat exire, C. Præceptor ipse, Ob. Vnde istud probabis? C. Adeamus illum, ut consulamus. Ob. At vide quid agas. C. Hac in re nihil timeo, Ob. Adeo ne securus es? C. Qui verum dicit, nihil timere debet. O. Vera quidem ista sententia: sed quousquisque non mentitur? C. Certus sum me nihil mentiri nunc, O. Propemodum persuades mihi, Abi, credo tibi; quia in mendacio nunquam te deprehendi, C. Est Deo gratia: quem precor ut me integrum & putum custodiat, Ob. Utinam ex animo sic omnes precarentur: recipe nunc te, ut edas merendam tuam.

COLLOQ. LII.

Giraldus, Eliel.

Quisunt victores hac hebdomade? E. Vbi eras quum rationes redderentur? G. Accersitus à patre tuerā: sed qui sunt victores? dic sodes, Ego & Puteanus, G. Iam-ne habuistis præmium? E. Habuimus, G. Quodnam? E. Duodenas iuglandes, C. Huil quale præmium? E. Eho inépte, æstimas ergo præmium ex rei prætio? C. Hic nihil aliud video æstimandum, E. Sordidus es, qui lucro sic inhias, Non meministi verbum præceptoris? G. Quod verbum? E. Non lucri, sed honoris causa, datur præmium, G. Nunc reminiscor, quasi per nebulam: posthac ero diligentior, E. Sic tandem sapiēs.

COLLOQ. LIII.

Galatinus, Bucardus.

EVge, dimissi sumus ad lusum: audistin? B. Quidni audierim? Equum egomet adfuerim, G. Placétne paulisper confabulari? deinde ludemus vnā, B. Mallem ego prius ludere. G. Atqui difficile est ludum abruptum, B. Planè verum dicis: & ego in me sic expetior, G. Quoniam igitur placet tibi mea ratio, da nobis aliquid argumenti ad confabulandum, B. Immo tuum est dare, ut qui me laccessueris, G. Acquum dicis: redde nomina Latine, quæ tibi Anglice proponam. B. Qua de re propones? G. De supelllectili, B. Tentabo respondere; modò ne plura quam decem proponas, G. Enumerabo in digitis; ne fortè

númerum

COLLOQ. SCHOLAST.

númerum excédam. Audi igitur. B. Istic sum. G. *A cupboard.* B. Abacus. G. *A bench.* B. Sella. G. *A candlestick.* B. Candélabrum. G. *A cauldron.* B. Ahénium. G. *A paire of bellows.* B. Follis. G. *A pillow.* B. Puluínus. G. *A bolster.* B. Ceruical. G. *Linnen cloath.* B. Lín-teum. G. *A pot of earth.* B. Olla. G. *A flagon of wine.* B. O Enó-phorum. G. Errásti semel. B. Vbi? G. Dixísti lín-teum, pro lódice. B. Fáteor: débeo tibi semel victóriam. G. Nunc vicíssim propò-ne, vt rédimas si potes. B. Vis respondère de edúlijs? G. Vt liber. B. *Fresh meat.* G. Caro recens. B. *Porke.* G. Suílla. B. *Venison.* G. Ferina. B. *Venison of a wild bore.* G. Aprúgna. B. *Sod milke.* G. Lac decóctum. B. *Woey.* G. Serum, vel serum lactis. B. *New cheese.* G. Cás-eus recés. B. *Pottage.* G. Ius cárnium. B. *Fish sod.* G. Pilcis elíxus. B. *Pickel.* G. Condiméntum. B. Fáll-eris. G. Quid ergo est? B. Intínctus. G. Condiméntum volo. B. At ego nolo conténdere. G. Quis conténdit? Consulá-mus. B. Quin prius ludá-mus: illud fiet postérius. G. Agè, fiat: ne amittá-mus ludé-ndi occasiò-nem.

COLLOQ. LIIII:

Moses, Oliuetanus.

I Amdúdum tædet me tóties repétere lus-
lus scholásticos. O. Quid faci-
as igitur? M. Eámus in hortum nostrum. O. Quid
agémus? M. Ambulábimus, colloquémur, Dei beneficia in e-
ius opéribus commemorábimus. O. Nihil sanè iucúndius: sed
interim peténda esset à præceptóre vénia. M. Iam impetráui
mihi, & item vni quem vellem dúcere. O. Benè res habet: eám-
us, ducénte Deo, M. Precor vt nos custódiat. O. Ego quoque
idem precor tecum,

COLLOQ. LV.

Sulpitius, Munchius.

I Mpetrástis ludé-ndi facultátem? M. Impetráuimus. S. Ad
quod vísque tempus? M. Ad cœnam vísque. S. Qui dedérunt
versus? M. Primí & secúndi. S. Quid cæteræ classes? M. Pri-
mus quisque decúrio trium proximárum clássi-um pronuncia-
uit vnam è sacris litéris senté-ntiam. S. Nón-ne præcáti estis, vt
solémus? M. Præcáti, & quidem præse-nte ludimagístro: tu verò
vbi eras? S. Iucram domum, à matre accersí-tus. M. Nunc ígi-
tur, quid ágere cógitas? S. Lúd-ere sesquihôram: deínde ad stú-
dium

LIBER PRIMUS.

diū me recipere. M. Vin' tu vt tibi ſim colluſor? Quidni ve-
lim? M. Quo luſu nos exercēbimus? S. Nullus eſt mihi ſecūn-
dior pila palmāria. M. Nec mihi quidem. S. Viſāmus igitur an
cæteri pares ſortiti ſint: nam ſi ſoli luderēmus, minus eſſet vo-
luptātis. M. Viſāmus ſanè.

COLLOQ. LVI.

Miconium, Rauerium.

Vl' ne venīre mecum? R. Quò pròperas? M. Ad lacum. R.
Quid eò? M. Lotum pedes. R. I ſanè: nunc lotiōne mihi o-
pus non eſt. M. Sed interim parūm fabulābimur. R. Ne fabulāri
quidem nunc velim. M. Atqui vtilis confabulatio, duntaxat de
honēſtis rebus. R. At mihi vtilior eſt ad valetudinē exercitā-
tio cōporis. M. Quid ſi mānſero tecum? R. Prudēter facies: &
nos pila palmāria colludēmus. M. Benè vertat Deus: māneo. R.
Aliās lotum vnā tecum ibo: quum ſcilicet lōgius erit tēpo-
ris ſpātium. M. Ad ludum igitur nos accingāmus. Nulla eſt in
me mora.

COLLOQ. LVII.

Vincentius, Bonus.

Cv' hōdie non luſiſti nobiſcum? B. Non erat mihi ludēdi
ſpātium. V. Quid habēbas negōtj? B. Non ablōluerā pen-
ſum meum. V. Quod pēſum? B. Dimīdium exemplāris reſtābat
mihi perſcribēdum. V. Perfeciſti-ne? B. Perfēci. V. Laudo tuā
diligentiā: ludes aliās otioſe. B. Quum voluerit Deus. V. Rectè
dicis. Nam abſque voluntate eius fieri nihil poteſt.

COLLOQ. LVIII.

Primus puer, Præceptor, ſecundus Puer, & tertius.

Salue præceptor. Præ. Sit vobis ſalus à Chriſto. Pueri, Amē. P.
Iām ne repetuiſtiſ? Pri. Etiam, præceptor. Præ. Quis dō-
cuit voſ? Pri. Subdōctor. Præ. Quid nunc vultis? Se. Vt per te
liceat nobis parūmper ludere. Præ. Non eſt ludēdi tēpus. Te.
Non pētimus omnibus, ſed nobis paruulis tantum. Præ. Atqui
pluit, vt vidēis. S. Ludēmus in pērgula. P. Quo luſu? S. Acicu-
lis, vel iuglandibus. P. Quid mihi dābitis? Pri Dicemus nō-
mina. P. Quot dicētis ſinguli? S. Duo. P. Dicite igitur. Paper,
charta, Inke, atramentum. Dixi. S. A booke, liber. A little booke,
libellus.

COLLOQ. SCHOLAST.

libellus Dixi. T. *A cherrie, cérasum. Nuls, iuglādes. Diximus.*
P. Quam belli estis hominaculi! Lúditē ad coenam ylique. *Pueri*
Grátias ágimus, præcēptor.

COLLOQ. Lix.

A. B.

VBi nunc est pater tuus? B. Puto cum esse Lugdūni. A. Quid illic agit? B. Negotiātur. A. Ex quo tēpore? B. Ab ipso início mercātus. A. Valdē miror quī audeat illīc cōmorārī tot dies; quum pestilentia tanta sit per totam urbem. B. Non est adeo mirandum. A. Itā-ne tibi vidētur? B. Ita profectō; fuit enim aliās in maiōre periculo; sed Dóminus Deus semper eū custodivit. A. Credo equidem, & adhuc custodiet. Sed quādo est reversū-us? B. Nescio. In horas expectāmus. A. Reducat illum Deus. B. Ita precor.

COLLOQ. Lx.

Elizens, Delphinus.

QVa de re sic clātus es lætitia? D. Pater meus aduēnit mōdō. E. Quid mea refert? D. Immo plūrimūm: quia nobis impetrāuit ludēdi vēniam. E. Ain tu? D. Vide pūeros iam ludētes in área. E. Ludant sanē alij: ego studēre malim, quāam lūdere. D. Nec minús ego; sed in tēpore. Nam (vt est in pro-uérbio) *Omnia tempus habent.* Vnde & nos rectē monet Cato noster.

Interpone tuis intērdum dum gāudia curis;

Vt possis animo quemuis sufferre labōrem.

E. Vera sunt quæ dicis, fāteor; sed interim omitte me, vt seriō studeam. D. Per me studeas licet: nihil impedio: at ego hac vtar occasiōe. E. Vtere sanē.

COLLOQ. Lxi.

Nomenclator, Quidam puer ex turba, item alius.

HEus, pūeri, heus: heus. Q. Quid clāmitas? N. Desistēdum hest à lusu. Q. Eho, inēpte, nondum quarta exácta est. N. Immo ferē sēmihōra post quartam. A. Cur non dedisti signum? N. Quia tintinnābuli funis fractus est. A. Clama iterum: sed attolle vocem. N. Heus pūeri, recípite vos omnes. Festināte inquam: yrget præceptor. Q. Desine clamāre: accurrunt omnes.

LIBER PRIMVS.

COLLOQ. LXII.

Orontius. Quintus.

Quid ita lætus es? **Q.** Quia venit pater. **O.** Ain'tu? Vnde venit? **Q.** Lutetia. **O.** Quando aduenit? **Q.** Modò. **M.** Iamne saluasti? **Q.** Saluati, quum ex equo descenderet. **O.** Quid amplius illi fecisti? **Q.** Calcæria detraxi & ócreas. **O.** Miror te non mansisse domi, propter eius aduentum. **Q.** Nec ille permisisset nec ego vellem; præsertim nunc, quam audienda est prælectio. **O.** Benè tibi consulis: qui temporis ratonem habèas. Sed quid pater? valèt ne? **Q.** Rectè: Dei beneficio. **O.** Equidem gaudeo plurimum tua & eius causa, quòd saluus peregrè redierit. **Q.** Facis ut amicum decet. Sed cras pluribus verbis colloquémur: vide præceptorem, qui iam ingreditur auditorium. **O.** Eamus audire prælectionem.

COLLOQ. LXIII.

Marcus. Aharon.

Miseret me tui, **A.** Quid ita? **M.** Quòd pennatus tam miserè abutáris. **A.** Quómodo abutor? **M.** Quia pessimè tractas eam in acuendo. **A.** Non est culpa mea, ne quid erres. **M.** Cuius igitur? **A.** Scalpelli mei; cuius acies obtusa est. **M.** Scalpillum in culpa non est: sed tu ipse. **A.** Cur istud dicis? **M.** Quia debuisti vel scalpillum tuum acúere, vel álicunde rogare commodatorem saltem ad præsens negotium. **A.** Non audeo petere. **M.** Quid timès? **A.** Ne mihi denegetur. **M.** Ecce tibi meum. **A.** Grátias ago. **M.** Vtere quantum voles, sed rectè. **A.** Sciens non abutar. **M.** Nec sis posthac tam verecundus in petendo. **A.** Sic est ingenium meum: sóleo libentiùs dare quàm petere. **M.** Vtinam multi essent tui similes: sed tamen qui libenter dat beneficiù, is petere quoque libere potest. Sed ego te nimis detineo: perfice quod coeperas.

COLLOQ. LXIIII.

A. B.

Cur non venit Petrus in scholam? **B.** Est occupatus. **A.** In quo negotio? **B.** In ligno struendo. **A.** Qui tuis? **B.** Dictum est mihi. **A.** A quo? **B.** A patre eius. **A.** Vbi eum vidisti? **B.** Fuit mihi óbuius, quum venirem. **A.** Vide né mentiáris: nam ex illo quæram, si fortè occurrat mihi, per viços. **B.** Repéries sic ut dico.

COL.

COLLOQ. SCHOLAST. -

COLLOQ. LXV.

Sulpitium, Rogetus.

CUr hódie manè abfuiſti? R. Occupátus eram. S. In quo negotio? R. In ſcribén dis ad matrem lítetis. S. Quid opus erat illi ſcribere? R. Quia ad me ſcripſerat. S. Ergo reſcripsíſti. R. Próprie loqueris. S. Vnde tibi miſerat líteras? R. Kure: nempé ex villa noſtra. S. Quando rus profécta eſt? R. Superióribus diébus. S. Quid agit ruri? R. Curat noſtra negotia rúſtica. S. Quid potíſſimùm? R. Præparat ea quæ ſunt opus ad próximam vindémiam. S. Prudénter agit. R. Vnde iſtud probáres? S. Nam ómnibus in rebus adhíbenda eſt præparátio díligens. R. Quis te iſtud dócuit? S. Quidam pædagógus dictáuit é Ciceróne. R. Qua occaſiône? S. Quum admonéret, vt me díligénter parárem ad reddéndam hebdómadem, póſtero die. R. Proféctò rectè monébat. S. Sed ad propóſitum reuertámur. Non habétis villicum, qui curet ruri veſtra negotia? R. Immo & villicam habémus, & fámulos & ancíllas. S. Quid igitur opus eſt illic tuæ matris ópera? R. Quia méliùs nouit prouidére rebus ómnibus, quàm iſti imperíti rurícolæ. S. Nihil né ámplius? R. Sine me finire propóſitum. S. Putábam te abſoluíſſe. perge. R. Etiam (vt ex patre audíui) præcípuæ cura dómini requíſitur in re familiári adminiſtránda. S. Ergo pater tuus nunc pótiùs debéret ad villam eſſe. R. Non poteſt. S. Quid próhibet? R. Quia totus eſt in arte ſua occupátus. S. Maiórem (vt opinor) ex ea re fructum pécipit. R. Quis dubitet? S. Inde igitur fit vt relínquat vxóri omnem curam rei doméſticæ. S. Omnínò ſic eſt. S. Sed mater quádo eſt reuerſúra? R. Vix ante per ectam vindémiam. S. Quid tu? non ibis vindemiátum. R. A matre (vt ſpero) breuì accérſar. Sed, quæſo, te, quid cogitámus, iam omnes in auditorium currunt. S. Benè res habet, currámus & nos; ne poſtrémí ſumus.

COLLOQ. LXVI.

Riparius, Amadeus.

AVdiuíſti ne horológium? A. Dúdum ſonuit. R. Dinumeráſti horas? A. Dinumeráui. R. Quota eſt? A. Ferè ſeſquipríma. R. Inſtat igitur prælectiõnis tempus, fac vt parátus ſis. A. Vbi meréndam percedero, ecce me parátum. R. Cur merídie

non

non adfuisti nobiscum? A. Prodicram cum bonavénia præceptoris. R. Sed interim sum tibi impediménto. A. Nihil impedis: ne bolum quidem perdididi, interpellatione tua. R. Benè habet: perge, sed matúra.

COLLOQ. LXVII.

Ligarius, Sarasinus.

Fecisti-ne officium tuum? S. Qua in re? L. In repetenda prælectione. S. Nihil adhuc repetiui. L. Quid causæ fuit? S. Expectabam, dum rediret compar meus. L. Quò ille iuit? S. Domum. L. Quid eò? S. Petítum merendam. L. Quid si redibit seriùs? S. Nèlcio: fieri potest. L. Vis intèrea mecum repètere? S. Equidem non recûso. L. Secedâmus igitur, nequis molestus sit nobis. S. Profectò bene mones: nemo studère potest in tanto ambulatòrum strépitu & clamóre. L. Aspice illic locum remotissimum, vbi nulli sunt ambulantes. S. Eâmus illuc,

COLLOQ. LXVIII.

D. E.

Quò próperas? E. Eo cœnatum: quid tu? D. Iam cœnâui. E. Quota hora? D. Quinta, vt ferè solêamus. E. Quid nunc ages? D. Répètam aliquíd eòrum, quæ réddere habêmus crástino die. E. Ego didici ex pædagògo meo, non esia tã citò à cibo studendum. D. Istud ego quoque didici: sed nolo nunc ediscere. E. Quid ergo fácies? D. Ego, quasi ánimi causâ, prælectioné particulâtím aliquóties legam & pérlegam. E. Quid tum? D. Ita paulâtím fiet, vt sine cura, sine tædio, sine molestia, bonam partem prælectionis ediscam. E. Ista non satis intéllego: & certè vidêris mihi supra ætatem tûpere. D. Non est res ádeo difficilis, quin te docère possem, nisi ad cœnam properáres. E. De cœna in témpore ádmones: ego igitur, eius causâ, me domũ recípio. Vale. D. Ducat te Deus, & redúcat.

PRÆFATIVNCVLA, QVÆ SEPTEM

proximis colloquijs præfixa erat.

NE pueri nihil agendo discant malè agere, præsertim otioso sermone, prauisque aut ineptis colloquijs sese inuicem corrumpentes, omnibus modis incitandi sunt, vt in schola, dum præceptoris ingressum expectant, assuescât intèrea bini terniue, id quod ab eo præscriptum

COLLOQ. SCHOLAST.

*Scriptum fuerit, simul repetere. Plurimum proderit hæc illis in eadem
exercitatione: eosque interim ab otio, lascivia, multisque alijs rebus
malis, quibus offēditur Deus, auertere poterit. Sed quia, sine puerili
colloquio, eiusmodi repetitiones tractari non solent, pueri autem ipsi,
nisi instituti fuerint, nihil aliud quam barbarè loquuntur: idcirco,
ut Latine: inter se loqui paulatim discant, hæc de re hic aliquot bre-
ues colloquendi formulas proposuimus. Ceterum in præceptoris
diligentia situm erit, ut hæc ipsa colloquia discipulis aliquoties
interpretetur; doceatque quomodo in his, & alijs eius generis (quæ
tradere ipse poterit) sese & domi & in schola debeant exercere: ad
idque illos identidem cohortetur. Ita fiet, progressu temporis, ut
promptiores semper & alacriores eos habiturus sit ad ea maturè red-
denda, quæ præscripserit. Hinc etiam consequetur, ut minore cum
labore ac molestia docendi munus exequatur.*

COLLOQ. LIX.

A. B.

VIsne repetāmus vnā? B. Quidnam? A. Id quod nobis præ-
scriptum est, B. Equidem volo: sed quo genere repetēdi
utēmur? H. Audiāmus nos vicissim, B. Sic præceptor nos mo-
net sæpè, A. Rectè monet: sed malè parēmus, B. Vt incipiet?
A. Ego, si tibi ita placet, B. Máximè placet: incipe igitur, A. Se-
cundæ declinātionis nómīna his exemplis, Latine declināntur,
Magister, puer, dōminus, lānius, Antōnius, regnum.

B. Quæ sunt hodiè declināda? A. Hesternum quidem est
lānius; hodiernum verò Antōnius. B. Cur nos id repētīmus
quotīdie, quod pridie reddidimus? A. Quia sic præceptor iu-
bet, B. Id facis scio: sed cur iubet? A. Ad confirmandam memó-
riam, B. Agè, declina Lānius.

A. N. S. hic Lānius, G. hujus lānij, &c. ad finem vsque, B. Verte
Anglicè, A. Lānius, lānij, g. m. *A butcher.*

B. Declina Antōnius.

A. N. S. Hic Antōnius, G. hujus Antōnij. D. huic Antōnio,
&c. ad finem vsque.

B. Verte Anglicè, A. Antōnius, Antōnij, g. m. est nomen
viri, *It is the proper name of a man, Anglicè Anthony.* B. Cur dicis
nomen viri? tu nondum es vir, A. Fāteor: sed sunt alij Antonij,
qui

LIBER PRIMUS.

qui viri sunt. B. Vtinam aliquando vireuádas. A. Euádam, Deo iuuánte.

B. Attende nunc, vt vicissim audias me. A. Istic sum: dic audácter.

B. Secúndæ declinátionis nómina. A. Désine: præceptor adest, B. Áudio iussientem: desinámus, ne putet nos garríre.

COLLOQ. LXX.

C. D.

MOX áderit præceptor, repetámus. D. Quid opus est mihi repetitióne? solus repetui satis, ómnia téneo memoria.

C. Quid tum? quantò sæpius répetes, tantò mélius tenêbis. D. Bene mones: hábeo tibi gratiam.

C. Incipe: tempus abít.

D. Quartæ declinátionis. C. Erras Dániel: incipiendum est ab exémplo hestérno. D. Err áui fáteor. C. Dic ígitur nunc rectè. D. N. S. Hoc sedíle. C. Huius sedilis, &c. *ad finem vsque.*

quartæ declinátionis nómina, hoc exémplo declinantur.

N. S. Hic sensus. C. Huius tensus D. Huic sènsui. C. Hæc hástenus: audio præceptòrem.

COLLOQ. LXXI.

E. F. G.

Quid agis Francíscè: instat præceptòris aduéntus. F. Scilicet, instat: nondum est semihòra post secundam. E. Tamen non debémus interim témpore sic abúti: repetamus. F. Non stabit per me: ego enim sum par átus. E. Incipe ígitur? G. Expectate parumper, quæso, ego sum vestræ decuriæ. E. Matúra. F. Dicámus suum quisque casum órdine; vt interdum nos docet præceptor. E. Satis est verbórum: attendite. G. Quid áliud ágimus?

E. Tertiz declinátionis nómina his exémplis Latínè declinantur, Pater, Lumen, Rupes, Messis, Pars, sedile, vestigal, Láquear.

F. N. S. Hæc rupes. G. G. huius rupis. E. D. huic rupi. F. Ac. hanc rupem. G. v. ò rupes. E. A. B. ab hac rupe.

F. N. P. Hæ rupes. G. G. harú rupum. E. Errásti Gábriel, córrige errátum. G. G. harum rúpium. E. D. his rupibus.

C.

F. A. G.

COLLOQ. SCHOLAST.

F. Ac. hac rupes. G. v. ò rupes. F. Ab. ab his rúpibus. F. Verte Anglicè. G. Rupes rupis. g. f. *A rock.*

Pone in oratione. F. Non est in libro nostro.

E. Sed præceptor docuit. F. Alta rupes: *a hic rock.* E. More patriò dicis: aspira fortiter *hie.* F. *A hic rock.*

G. n. s. Hæc messis. E. G. huius Messis. P. D. huic messi, & usque ad finem huius nominis, deinde sit pergunt colloqui.

E. Ambo errastis. F. Erravi fateor. G. Ego quoq; sed vter erit victus? E. Præceptor iudicabit. F. Equum dicis. E. Vultisne dicamus iterum ad memoriâ confirmandum? F. Quid ni? G. Quid si præceptor interueniat? E. Quid tum? laudabit nos ore pleno:

G. Sed murandus est ordo. E. Non est dubium: incipe Francisce.

F. Tertiæ declinationis nomina, &c.

COLLOQ. LXXII.

H. J.

Visne repetere mecum? I. Cur tam citò. H. Ne obseruator nos deprehendat garrièntes aut otiosos.

I. Age, repetamus: sed vter incipiet? H. Ego, quia Victor sum:

I. Dic igitur.

H. Prudens nomen adiectiuum, sic declinatur in genera.

Hic prudens. g. m, hæc prudens g. f. hoc prudens g. n.

Idem nomen sic declinatur in casus.

N. s. Hic hæc & hoc prudens.

I. G. prudentis, H. D. prudenti.

I. AC prudentem: & prudens, & ad finem usque.

COLLOQ. LXXIII.

L. M.

Cur tu es otiosus? M. Non sum omnino? L. Quid agis igitur?

M. Cógito de lectione reddenda. L. Ego quoq; id ago: repetamus. vnâ. M. Fiar: sed quam rationem tenébimus? L. Age

præceptoris partes, ego discipuli. M. Valdè placet mihi conditio L. Sed ne sis mihi austerior, M. Ne timeas, nosti me satis, L. Noui. M. Declina L. go in modo infinito.

L. Infiniti modi tempus presens & præteritum-imperfectum, Légere. Præteritum-perfectum, & plusquam-perfectum, Legisse

Legisse. M. Perge, L. Sine me paulisper respirare, quæso præceptor. M. Agè, sino: satis. ne respirasti. L. Satis. M. Perge nunc. L. Futurum indefinitum, Lecturum esse: Gerundia, Legendi, &c. ad finem usque.

M. Gaudeo te rectè fecisse officium, L. Ego verò mihi gratulor Sed est Deo gratia. M. Rectè dicis: utinā ex animo. L. Ex animo certè, M. Benè habet, definamus. sentio præceptoris aduentum, L. Eccum, adest.

COLLOQ. LXXII.

N. O. P: Q. R.

HEus pueri, nos hîc sumus quinque: repetamus hodiernum verbum, vt solèmus coram præceptore.

O, Nemo) vt opinor) contradicer. P. Quis contradiceret? nostra omnium res agitur. Q. Incipe igitur Nicolæ, qui primus sedes.

N. Optatiui & subiunctiui modi præsens tempus. S. Audiam. O. Audias. P. Audiar. Q. P. Audiâmus, R. Audiâtis, N. Audiant, O. Præteritum imperfectum. s. Audirem. P. Audires. Q. Audiret, R. p. Audirêmus, N. Audirêtis. O. Audîrent, P. Præteritum perfectum, s. Audiuërim, Q. Audiuëris, R. Audiuërit N. p. Audiuërimus. &c. usque ad finem verbi, hoc pergunt ordine.

COLLOQ. LXXV.

S. T. V.

Hic dies nobis est feriatus: & iam satis lûsumus. T. Satis opinor. S. Vultis ergo vt animi grâvia conferamus de studijs nostris? T. Sanè mihi gratum feceris. V. Mihi verò gratissimū. T. Sed quid tractâbimus? S. Tentemus declinâre aliquod verbum Latine simul & Anglicè. V. Incipe igitur, quia nos prouocasti. S. Fâciam, quando ita placet vobis. T. Audiâmus.

Indicatiui modi præsens tempus.

s. Dóceo, I teach: doces thou teachest: docet, he teacheth. p. Docémus, we teach: docetis, ye teach, docent they teach.

T, Præteritum imperfectum. s. Docēbam, I did teach, Docēbas, thou didst teach, docēbat, he did teach.

P. Docēbâmus, we did teach: docebâtis, ye did teach, docēbât, they did teach.

V. Præteritum perfectum. s. Docui, I haue taught: docuisti, thou

COLLO 2 SCHOLAST.

hast taught: docuit, he hath taught.

V. docuimus we haue taught, docuistis, ye haue taught: docuerunt vel docuere, they haue taught.

S. Aliter Anglicè, I haue taught, thou hast taught, hee hath taught, we haue taught, ye haue taught, they haue taught.

T. Præteritum plusquam-perfectum, S. docueram, I had taught: docueras, thou hadst taught, &c, sic pergunt quatenus placet.

Colloquiorum Scholasticorum.

Lb. 2

COLLOQ. I.

Cornelius, Martialis,

Quid legis? *M. Literas. C. Aquo?* *M. A patre. C. Quando accepisti?* *M. Heri, vespere. C. Quis attulit?* *M. Nescio. C. Nescis? quis tibi reddidit eas?* *M. Ancilla quædam, à caupone. C. Vnde sunt datæ?* *M. Lutetiâ, credo. C. Quo die?* *M. Nondum licuit inspicere, C. Nempe ego te interpellâui. M. Parum refert; non adeò sum occupatus. C. Agè, perlege tuam epistolam: ego intèrea studèbo, M. Ego quoque mox idem faciàm.*

COLLOQ. II.

Musicus, Herardus,

Quo in statu sunt res vestræ? *Lugdunenses? H. Nescio: iam pridem nihil audimus. M. Nihilne scripsit frater tuus? H. Post menses duos nihil literarum misit, quod viderit pater. M. Fortasse ægrorât. H. Minimò verò: nam tabellarij, sæpè nobis salutem nunciât, verbis eius. M. Libenter audio illum rectè valère: valdè eum diligo: quia fuit mih suauissimus cõdiscipulus. H. Ille (vt opinor) te vicissim diligit. M. Id verò mihi non est dubium. Sed nos hora vocat: eâmus in auditoriũ. H. Maturemus, iam recitatur Catálogos.*

COLLOQ. III.

Observator, Brisantellus.

De finite, o pueri, garrire absente magistro,
Verba, quibus summus laeditur ille Pater.

De

De studiis potiùs tractate & rebus honestis:

Discite sermones, aptaque verba loqui.

Discite, & inter vos reddenda reuoluere sepe:

Doctore enim pueris semper adesse nequit.

Discite sectari vestigia certa bonorum:

Oia vos fallant blanda caute, precor.

En ego pramoneo, vos ne delectet abuti

Tempore: ne tergum verbera dura premant.

Ecce iterum vobis morum prædico magister,

Si quis erit casus, ne mihi det vitio.

B. Desine plura loqui: nemo parère recuset.

Est monitor nobis optimus illè pater.

Illiusque patriæ natus, cui nomen Iesus:

Et qui nos renouans spiritus intus alit.

Ob. Quem mihi sperassem tam respondere paratum,

Quis puer Angelicos mittit ab ore sonos!

O quem te memorem, nostræ doctissime classis

Nam tibi diuinum carmen ab ore fuit.

Non sum tam falsæ ut fundam ex tempore verus:

Sed modò quæ dixi præmeditatus eram.

B. Si meditatus eras, qui nunc tam fundis apertè

Castalios latices, quis furor iste nouus?

Ob. Nam tua me tantis mouerunt carmina flammis.

Ut mihi nunc videar posse mouere feras.

B. Sed cur immeritum tantis me laudibus effers:

Est tribuenda uni gloria summa Deo.

Atque utinam eloquium nobis spatiumq; daretur,

Et nostra in laudes solueret ora suas.

Sed quia tempus adest, ut voce & mente precemur,

Idque iubet doctòr, desino plura loqui.

COLLO. 4.

Observator, puer.

Q. Vid agis? P. Scribo. Ob. Quid scribis? P. Sèrétias. O. Quas?

P. Ex nouo testamèto. Ob. benè facis: vnde habuisti? P.

Hypodidáscalus dictauit nobis. O. quando? P. Heri. O. Quota

hora? P. Meridie. Ob. Vbi? P. In área. O. Qui áderát? P. Omnes

doméstici, præter primos & secúndos. O. Vbi erát illi? P. In aula

COLLOQ. SCHOLAST.

communi. Ob, Quid agēbant? P. Disputābant. Ob. Vale, & perge scribere.

COLLOQ. V.

Observator, Pueri garrientes.

Quid vos hīc agitis, pūeri? Mihi vidēmini garrīre, & nugas āpere. *Quidam puer.* Longē falleris, nam repērimus vnā. Ob. Qua de re? P. De verbīs anōmalis, id quod reddēdum est, hora tertia. Ob. Benē faciitis. P. Vis audīre nostrum collōquiū? Ob. Immo pērgite, maius opus mōueo, volo tēdere lāqueos picis & grācculis. P. In ārea multos ad solē inuēnies. Ob. *Reli- bus est illic praeda parāta meis.*

COLLOQ. VI.

Observator, Pueri garrientes.

At ecce, nunc capti estis, non fatēmini? *Quidam puer.* Certē fatēmur ingēnuē, sed non dicebāmus mala verba. Quāso tē, mi Nicolāe, ne velis notāre nos. Ob. Quid garriebātis? Audīui, nēscio quid, de ierāculo. P. Illud est: loquebamur de ientāculo maturīno; quia sāmulus nō dēderat nobis in tēpo- re. Ob. Puto id fuisse, nec certē est valdē magnum malum: ni- si quod sunt otīōsa verba. P. Sed Latīnē loquebāmur. Ob. Au- dīui: sed non erat fabulandi locus. Nam (vt scitis) hoc pusillum tēporis, ā merēnda, debet vobis esse valdē pretiōsum; quū sit dicātum stūdio; scilicet vt se diligēter quisque prāparet ad reddēda magīstris ea, quæ prāscripserint: nōa ne verū dico? P. Certē verum dicis: nos debuissēmus lēgere simul de Testa- mēto quæ mox oportēbit reddere: sed ignōsce, precor, suauis- sime nicolāe: posthac ērimus prudētiōres, & officiū nostrum diligēter faciēmus. Ob. Si sic fecēritis, prāceptor vos amābit, rāquam minūta sua intestīna. Nōn-ne vidētis quemādmodum diligit bonos pūeros & studiōsos: nec amat solū: sed etiā lau- dat & prāmiolis āfficit. P. Ista scimus, & quotidie experimur. G. Ergo mementōte: & promissā faciite. P. Tacēbis igitur hanc culpā? Ob. Tacēbo: sed ea lege, vt caueātis recidere. P. Cauē- bimus, Christo fauente.

COLLOQ. VII.

Nomenclator, Puer.

Vbi est frater tuus? P. Modō iuit domum. N. Quid edo? P. Petītum nobis opsonium. N. Quid nunc vobis opus est opsonio?

Opſonio? P. In merendam, N. An non habētis in arca veſtra? P. Non, N. Quid ita non? P. Quia mater non ſolet nobis dare opſonium, niſi in præſens tempus. N. Nempe quia nouit vos eſſe gulōſos, P. Quomodo gulōſi ſumus? N. Quia fortāſſe vno conuiſtu deuorātis, quod in tres datum fūerit, P. Tace: ego dicam fratri te nos gulōſos vocāre, N. Tace: ego dicam præceptōri fratrem tuum nihil aliud quā́m diſcurrere, P. Atquĩ prodire nō ſolet, niſi cum bona venia præceptōris, N. Atquĩ præceptōrem fallit, P. Quomodo fallit eum? N. Non enim mens eſt præceptōris, vt ter quoridie pródeat, P. Sine illum venire: Vidēbis quid tibi reſpōndeat, N. Immo, ille viderit quid præceptōri reſpōndeat.

COLLOQ. VIII.

Pæſtor, Langinus.

FRater tuus venit ne Lugdūno? L. Iam venit heri ante meridiem, P. Nihil ne literarum tibi attulit? L. Nihil, P. Quid igitur nūciāuit? L. Prōſpera omnia, P. De patre, quid narrat potiſſimum? L. Ait illum, Dei beneficio, iam planē feбри carēre, & paulatim conualeſcere, P. Gāudeo lanē; Deum que precor vt priſtinā valetudinē breui recūperet: ſed cur ille (vt ſolet) nihil ad te ſcripſit? L. Negat frater eum potuiſſe ſcribere, P. Quā́m obrem? L. Quia nondum ſatis erat confirmātus, P. Nihil mirū́; quum tādū́ tam grā́uiter ægrotāuerit: ſed ille nihil ad te miſit? L. Immo pecū́niam, P. Euge, nullus eſt iucū́ndior nū́ncius, L. Ita aiunt, P. Tu verò ſic reſpondes, quaſi fábulam aú́dias, L. Quin peius aú́dio, P. Quidnam? L. Merum mendaciū́, P. Ego ne mentitus ſum? L. Non dico te eſſe mentitum: ſed falſum dixiſti, P. Ego, quid dicas, non intḗllico, L. Dabo óperam vt intḗlligas, P. Obſecro te, L. Si nullus eſt iucū́ndior nū́ncius, quā́m de allā́ta nobis pecū́nia, quid ergo eſt Euangélium Chriſti? Quis eſt iucū́ndior nū́ncius, quā́m de grā́tia Dei, quā́m Chriſtus attulit nobis per Euangelium, P. Fáteor nihil eſſe iucū́ndius Euangélio, ijs duntaxat qui credūt ei, & ex ánimo amplectū́tur, L. Equidem ſic intḗllico, P. At ego loquḗbar de humā́nis & terrḗnis rebus: tu verò ſtatim ad cœ́lum aſcendiſti, L. Ita ſolent boni concionatōres, P. Non putábā te eſſe Theó́logū́ tam acutū́, L. Nihil dixi, niſi quod eſt tritum & in mé́dio poſitum, P.

COLLOQ. SCHOLAST.

Utinam illud ad eò vulgare & protritū foret, vt omnes in Christum crederent. L. Nunquā credēt omnes. P. Quid prōhibet? L. Quia multi sunt vocāti: pauci verò electi, sicut Christus ipse testatur. P. Sed ne te diutius teneam, potes ne facere vt fratrem tuū paucis conueniam? L. Vix possum. P. Quid ita? L. Nā habet à patre nostro mandata plurima, in quibus curandis totus est occupatus. P. Nōn-ne cœnabit domi, apud vos? L. Cœnabit, opinor. P. Ibo igitur sub horā cœnæ. L. Veni precor: & eadem opera nobiscum cœnabis. P. Non recuso. L. Interim vale: sed fac memineris adesse tempori. P. Quota hora? D. Ante sextam. P. Hora est mihi commodissima.

COLLOQ. IX.

Vignolus, Angelinus.

ROgo te, Angeline, compinge mihi hanc chartam. A. Quid me rogas? Non est ars mea. V. Et tamen sæpè compingis aliis. A. Quot habes schedas? V. Octo. sed iam sunt complicatæ: tantum restat insuere membranz. A. Quid dabis si tibi compégero? V. Nihil habeo, quod possum dare: nam pecunia nulla mihi est. A. Ergo quære tibi alium opificem: non enim gratis faciam. V. Mi Angeline, tu es tam bonus: denegabis mihi rem tantillam? A. Scin' tu quid habet prouèrbium? V. Quod prouèrbium dicis? A. manus manum fricat. V. Quid hoc sibi vult? A. Da aliquid, si quid velis accipere. V. Si quid haberem, certè darem libenter. A. Cedo merendam tuam. V. Merendam, ah me miserum! quid ederem? Mallem dare pileum, si auderem. A. Merenda tua parua res est. V. Sed vehemèter esurio. A. Quid causæ est? V. Quia nihil prandi, nisi frustum panis, & tres aut quatuor iuglādes. A. Eho, quid causæ fuit? V. Quia mater domo aberat. A. Quis ergo tibi dedit merendam. V. Ipsa. A. Atqui dicebas eam abfuisse. V. Verum est: aberat enim tempore prandii; nec rediit nisi paulò ante merendā. A. Nihilne edisti domi, antequam in ludum venires? V. Nihil. A. Cur non? V. Quia timebā non adesse in tempore. A. Tintinnabuli sonitus te satis admonere debet. V. Sed rarò audimus à nostris ædibus. A. Quid ita? V. Quia longè nimis ab hac schola distāt. A. Suntne vera ista omnia quæ mihi narras. V. Vera profectò Angeline, Agè da mihi tuam Chartam, ego tibi compingam elegantem

LIBER SECVNDVS.

rem libellum: tu interim ede merendam tuam. V. Ego petam à matre sextantem, quem dabo tibi. A. Caue petas, nihil volo: quin potiùs darem tibi, si egères. V. Ago tibi grátias. A. Nonne putabás me leriò pètere abs te merendam? V. Profectò sic putábam. A. Atquì dicébam ioco. V. Quàm obrem? A. vt paulisper audirem te Latínè fabulari. Nam quòd bene discas, gaudeo. Quanti emisti chattam hanc? V. Dedi pro códice assiem cum semisse. A. Non emisti malè, bona est: sed non rectè complicásti. Habes membranam? V. Ecce tibi. A. Bene res habet ego citiùs confécero, quàm tu merendam peréderis. V. Habébo tibi máximam grátiam, mi Angelíne. A. Honèstè loqueris: sed memèro fili, vt semper viuas in timóre Dómini, diligènter obédias matri, sis frequens in schola, diligens in stúdio, ne versèris cū prauis ac dissolútis: déniq; quibus póteris benefácito, quòmodo vides me fecisse tibi: intellexit n? V. Optimè. A. Fac igitur vt sæpè recordèris. V. Fáciam, Deo volènte. A. Ede nunc otiole.

COLLOQ. xi. *Diuinus, Mayus,*

QUID tibi dedit mater in merendam? M. Vide. D. Caro est sed quanam? M. Búbula. D. Vtrum recens, an salsa. M. Est búbula salíta. D. Vtrum pinguis, an macra? M. Eho inèpte, non vides macram esse? D. An non malles esse vitulíná, aut veruecínam? M. Vtraque bona est: sed in omni gènere sapit mihi hoc dína. præsertim assa. D. Hem, delicátule, lám-ne palátum tam doctum habes? M. Dico vt léntio: non enim est mentiéndum. D. Absint à nobis mendácia Sumus enim filii Dei, & Christi fratres, qui est ipse véritas, vt pse de se loquès testátur. M. Sed ad rem. Suilla quoque vescor libènter módico sále aspersa, & bene cocta. D. O, miríficam. Dei grátiam, qui dat nobis totopsoniòrum gènera, & tam bona. M. Quot putas esse hac in vrbe paúperes, qui solo pane herdeáceo victitant? neq; tamen ad saturitatem. D. Non dubito multos esse, tanta præsertim annónæ caritáte. M. Itaque nos, in tanta bonàrum rerù cópia, quantas Deo grátia sagere debémus? quas laudes illi dicere? D. Eius igitur beneficia magnificè vbique prædicémus: atque interim precémur, vt pauperum suòrum misereàtur inópiæ. M. Vtinàm ipse

COLLOQ. SCHOLAST.

Ipse corda nostra suo Spíritu ad eam rem pénitus afficiat. D.
Ita precor.

COLLOQ. XI.

Arnoldus, Bessonus.

Quid rides? B. Nescio. A. Nescis? magnum signum stultitiae. B. Me igitur stultum vocas? A. Minimè verò: sed dico tibi, argumentū esse stultitię line. A. Si diligenter euoluas Catōnē tuum, istud quod quæris inuenies. B. Nūc non habeo meum Catōnem, & volo aliam rem agere. A. Quod habes negotium? B. Habeo ediscere aliquid de Rudimentis. A. Et interim quæris fabulāri, inéptule? B. Dic mihi (quæso) de stultitia in Catōne. A. *Stultitiam simulāre loco prudentia summa est.* An non hæc didicisti? B. Immo, sed non recordābar. A. Quum domi eris, inspice librum tuum. B. O quantas grācias ago tibi! Ego propōnam alicui istam quæstionem; qui non poterit mihi respondere: & sic erit victus. A. Tace puer, tace, & stude; ne vāpules. B. Non multum curo: ego ferè teneo prælectionem. A. Nisi taceas, dicam obsequi tibi; qui te statim notabit. B. Mane, mane: nihil dicam amplius. A. Sed meménto id, quod dixi tibi. B. Quid est? A. Ne rideas vnquam sine causa. B. Sed ridere non est malum. A. Non dico istud. B. Quid igitur? A. Stultum est, sine causa ridere. B. Nunc intéllego. A. Recordāre sæpe.

COLLOQ. XII.

Cleophilus, Melchisedec.

Ecquid habes noui? M. Accēpi literas à fratre, qui Lugdūni habitat. C. Quando accepisti? M. Heri, sub noctem. C. Quis attulit? M. Piscārius. C. Quid-nam intellexisti ex istis literis? M. Omnia benè illic habere, quod ad Euangélium pertinet. C. Verā-ne prædicas? M. Expēcta: literas ipsas ostēdam tibi, à prāndio. C. Est profectò quod nostris fratribus gratulēmur. M. Scilicet, quodque Deo nostro grācias mǎximas agāmus. C. Id quidem præstāre debēmus omni tēpore: sed nunc mǎximè, quum audīmus ea, quæ ad glóriam eius præcipuè pertinent. M. Utinam hoc semper habeamus in memōria. C. Communicābis igitur mecum tuas literas? M. Ut promissi. C. Ergo post prāndium. M. Etiam dūbitas? C. Intērea vale. M. Vale, & salue Cleóphile.

COL.

LIBER SECVNDVS.

COLLOQ. XIII.

Israell, Matthæus.

Est-ne domi frater tuus? M. Cur istud rogas? Pater meus volēbat eum cōuenīre, M. Non est in hac vrbe? Vbi igitur? M. peregře profectus est. I. Quando? M. Nudiustertius. I. Quōnam iuit? M. Lutetiam. I. Qua iter facturus est? M. Lugdūno. I. Vtrum pedes, an eques iuit? M. Iuit in equo. I. Quando est reditūrus? M. Nescio. I. Sed quem terminum constituit illi pater? M. Iussit vt hīc adesset ad vicēsimū huius mēsis diē. I. Ducat illum Deus, ac reducat. M. Ita precor,

COLLOQ. XIII.

Ducius, Ballinus.

Qvando profecturus es domum? B. Cras, Deo iuante. D. Quis iussit? B. Pater. D. Quando autem iussit? B. Ad me scripsit superiōre hebdomada. D. Quo die literas accepisti? B. Die Veneris. D. Quid continēbant prætēra literæ? B. Omnes rectē valēre: prōximis diēbus initium fore vindemiæ. D. O fortunatum, qui vindemiatum prōperas! B. Vis dicam patri meo, vt te accersat? D. Quam grātū mihi faceres! sed vereor vt nolit. B. Immo gaudēbit, cūm propter nostram coniunctiōem, tum verō quia & Latīnē colloquēdo nos exercēbimus, & de stū. dijs vnā interdum conferēmus. D. Oh, gaudio totus exilio. Amabō te, id cura mi animule. B. Sēnties: interim Deum precemur, vt dicta, facta, & consilia nostra verrat in glōriam tui nō. minis. D. Benē mones: & certē ita expedit facere,

COLLOQ. XV.

Aurelius Lambertus.

Siste parūmper gradum, Lambertus: quō prōperas? L. Rectē domum. A. Quid eo? L. Mater vult me paucis conuenīre. A. Nescis quāmobrem? L. Nescio, nisi fortē vt vestimēta hybēna mihi faciēda curet. A. Istud est verisimile; iam enim instat hyems. L. Iam visa sunt gelicidia, & glācies etiā alicubi. A. His diēbus vidī in foro montānos quosdam, qui dicēbant magnam vim nīuium decidisse, superiōre hebdomade, quū hīc intērea lentas plūuias tantūm viderēmus. L. Ego quoque id ipsum audiui, domi nostræ, ex rūsticis, qui triticum nobis aduēxiāt, Sed cogor abrūmpere sermōnem, ne mihi irascatur mater

COLLOQ. SCHOLAST.

mater, A. Sed heus tu, mi Lambérte, adfer mihi domo aliquot
vvas: nam amplíssima fuit vobis vindémia, L. Adferam (vt spe-
ro) vtrique nostrum affatim: nisi si quid fortè mater iràta est
mihi, A. Istud auértat Deus.

COLLOQ. XVI.

Pelignus, Bartholomeus.

Q Vónam is tam celériter? B. Ad tonsòrem, P. Ego quoque
vnà tecum, B. Rogásti véniam? P. Non rogáui: sed tantís-
per expécta me, dum eo rogátum, B. Festina ígitur, P. Mox re-
díero. Rédiit: eámus nunc iam, B. Quo vultu te præcéptor ex-
cêpit? P. Hílaro sanè B. Eò dem me quoque excéperat, P. Non
solet irásci nobis, nisi illum adeámus intempestíuè, B. Quotus-
quísq; id non ægrè fert? P. Etiam nos, qui púeri sumus, sæpius
iráscimur condiscípulis, quã stúdia nostra, quátulacunq; sunt,
interpéllant, sed iam desinámus: óptimè tonsòrem ante officí-
nam vídeo, B. Euge, nulli sunt ígitur expectántes: ita fiet vt mi-
nùs diu morémur.

COLLOQ. XVII.

A. B.

Q Vò nunc solus abis? B. Semper à versibus áliquíd auspicá-
ris, A. Facile est carmen incípere, dedúcere non item, Sed
dic, quò nunc is? B. Rectà in portum, A. Quid in portu habes
negótii? B. Viso ecquid aliménti mihi aduécitú sit, A. Vis me tibi
cómitem? B. Immo étiam ducem, si tibi ita vidétur, A. Nunquã
dux esse didici; sed sæpè egi cómité, B. Nihil ad rem pertinet
plúribus verbis híc fabulári: eámus vnà, A. Eámus sanè: confa-
bulári licêbit ampliùs, ambuládo in ripa lacus, si nauis nondú
appúlsa sit, B. Quid si iam appúlsa? Tamen de ábulare satis diu
potérimus, dum exonerátur,

COLLOQ. XVIII.

Nomenclator, Puer.

V Bi est Petrus? P. Iuit foras, N. Quò? P. Abiit rus, N. Quícum?
P. Cum patre, N. Quis vénerat accersítum? P. Patris famu-
lus, N. Quando est in vrbem reditúrus? P. Hinc (vt dixit) ad
octáuum diem, N. A quo petiuit abeúndi veniã? P. Ab Hypo-
didáscalo, N. Cur non pótius à ludimagístro? P. Ad negótia
prodierat, N. Sat hábeo,

COLLOQ. XIX,

Richardus.

Richardus Niger.

QUO ascēdis? N. In cubiculum nostrum. R. Quid eò? N. Peccatum thecam scriptoriam. R. Adfer mihi cingulum eādē opera. N. Vbi est? R. Super arcam meam. N. Adferam: sed tu me hīc expēcta, R. Nusquam mōueo.

COLLOQ. xx.

Leninus, Gerardus.

HEUS Gerārde. G. Quid vis? L. Accēseris. G. Quis me vocat? L. Frater tuus. G. Vbi est? L. Præ foribus te expēctat. G. Certò scis esse fratrem meum? L. Quidni sciam? vidī illum & sum alloquūrus. C. Viso sanè quid sit.

COLLOQ. XXI:

Putaneus, Vilastus.

NESCIS vētītum esse ne submīssē loquāmur inter nos? V. Quidni scirem, cūm præceptor tam sæpē nobis incūlcet eius rei causas? P. Cur igitur modò faciēbas contrā? V. Quia Isāias ita me cōperat alloqui. P. quid tum? debuisti illum admonēre, non imitārī. V. Dēbui, sed tunc mihi non venit in mentem. P. Sed interim notandus es. V. Minimè verò; nisi vis esse ipso præceptōre seuērior. P. Dic mihi causam. V. Quia præceptor vetat quēmpiam notārī qui sponte delictum agnōuerit: modò ne tale sit factum, quod verbo Dei interdictum sit. P. Nonne à Deo præceptum est, vt parēntibus obediāmus? V. Illud est quintum Decalogi præceptum. P. Atquē (vt habēmus in Catechismo) præceptum illud patet latius. Nam parēntum nōmine, præceptōres completitur & magist. ātus, & dēnique omnes quibus Deus ipse nos subiēcīt. V. Non equidem nego vera esse quæ narras: sed malo præceptōrem consūlere, quā tecum disputāre. aliōqui in maius malum me inducēres; quod est contentiōnis vitium, multo magis à præceptōre vētītum. P. Acquūm dicis: memīneris igitur præceptōrem admonēre, quū rationes à nobis exiget. V. Ne putes me obliuīrum: præsertim cum res mea agātur.

COLLOQ. XXII.

Rossetus, Ferrersus.

VNde venis? F. E Foro. R. Quid illic audisti noui? F. Nihil. R. Nihilac? F. Proflus. R. Mirum est te nihil audisse

COLLOQ. SCHOLAST.

disse de bello, aut de cæteris rebus Anglicis. F. De ijs quæ nihil ad me pertainent, non solum percontari, R. Esto : sed tamen aliquid vel in transitu audire soles. F. Ne mentiar, intelléxi non nihil in transitu. R. Narta, quæso. F. Nunc non est narrandi spatium. R. Cur non? F. Est mihi aliud properandum. R. Quó-nam? F. Nihil ad te. R. Quando igitur reuises nos, ut ex te istud audiamus? F. A prándio, si licébit per ótium. R. Amabò te, fac liceat. F. Dabo óperam; sed me detines diutius. Vale.

COLLOQ. XXIII.

A. B.

Vnde venis? B. A foro. A. Quis te illuc miserat. B. Mater. A. Quid egisti in foro? B. Emi pyra. A. Nescis nobis vétitum esse émere fructus aliquos? B. Quis illud ignorat? nam dictum est palàm in aula. A. Quí igitur ausus es émere pyra? B. Mater dederat mihi sextántem, ut mihi émerem in meréndam, Quid mali feci, si páruí matri?

COLLOQ. XXIII.

Franciscus, Dyonisius.

Vbi fuísti his diébus? D. Ruri. F. Quo in loco? D. In villa nostra. F. Quid agébas illic? D. Ministrábá patri. F. Quid verò ille? D. Pastinábát vites nostras. F. Quándo illinc redijstí? D. Heri tantum. F. Quid pater? D. Vná mecum reuérsum est. Benè factum: sed quò nunc is? D. Rectà domum. F. Sed quando répetes ludum literárium? D. Cras, iuvánte Deo, aut summum peréndie. Ergo interim vale. D. Et tu vale, mi Francíſce,

COLLOQ. XXV.

Franciscus, Curtius.

Quando rediturus est Blásius? C. Non certò scio, fortásse die crástino: sed cur istud rogas? F. Quia secum abstulit catálogum: & præceptor irascétur, si nemo sit qui récitet. C. Relinque mihi istam curam: hábeo catálogi exemplum. F. Recitábis igitur? C. Recitábo. F. Benè fácies, & noster Blásius réferet grátiám, si qua se ófferet occasio.

COLLOQ. XXVI.

Garbinus, Furnarius.

Quod est tibi domicílium? F. Patérna domus. G. Vnde nunc venis? F. Domo. G. Vbi prædisti? F. Domi. G. Vbi coenabis?

nābis? F. Domi vestra, vt spero, G. Quī scis? F. Pater ipse tunc hodiē me inuitāuit. G. Vbi illum vidisti? F. Domi Varrōnis, G. Quod illic erat tibi negotiū? F. Pater me miserat nunciatum aliquid, G. Scire etiā velim vbi sis cubitūrus, F. Domi fratris, G. Quid habes negotij cum fratre tuo? F. Dixit lorōri nostrae se velle conuenire me otiosē, G. In qua domo hābitat, F. In quadam conductitia, G. Ehd, nullāne habet propriam domum? F. Habet quidem; sed eam locat quibūsdam inquilinis, G. Locat igitur domum propriam, condūcit aliēnam, F. Scilicet vt ex me audis, G. Quanti locat? F. Octōdecim aureis Italicis, quos nūc *Pistolētos* vocant, G. Cur illam non potius bēbitat? F. quia sita nō est in loco satis cōmodo, siue (vt ita loquar) metcatōrio, G. Sed illam aliēnam quanti condūcit? F. Longē pluris, G. Quanti igitur? F. Quinque & viginti, G. Cara est habitatio, F. Carissima; sed quid agas? Loci cōmōditas id facit, G. Agē (vt aliquādo tamen finiāmus) dici precor, scilicet ne vbi eras futūrus sis? F. Domū reuertar: vt inde in scholā me cōferā siquidē permiserit dōminus, G. cur addis, si dōminus permiserit? F. Quia, nisi permīssu Dei, ne domo quidem exire possēmus, G. Istud audiui sēpē ex praeceptōre, F. Cur ergo rogābas? G. quia nūquā nimis dicitur, quod benē dictum fuerit: praeferim vbi de rebus diuinis āgitur. Istud quoque ex praeceptōre didicimus, G. Verum; sed vtile est tālia sēpē repētere ad memoriā exercendam, F. Vide quōd nos sensim adēxerit tua prima interrogatio, G. Tantum volēbam paucis verbis tecum iocārī, A. Agē quoniam nunc satis ānimum exercuimus, non vis etiā corpus exercēre, valetūdinis causa, G. Quidni velim? F. Eāmus igitur lulum pilā palmāria, nam eo lusu scio te delectārī, G. Delector sanē, sed nūc ad pilam non habeo, F. Ecce tibi, seque-
re me, G. Ego te sequor libens, tu me benē dūcito.

COLLOQ. XXVII.

Creditor, Debitor.

Q. Voad patris rēditū expēctas? D. Hinc ad diē octāuum, C. Quī scis diē? D. Ipse pater ad me scripsit, C. Aduentus eius [vt spero] te ditābit? D. Caelo ditior ero, si benē rēmātus venerit, C. Tunc mihi mūuum reddes? D. Non est quod dubites: quin si tibi opus erit amplius, non modō reddam mūrum, sed etiā rēferam grātiā, G. Quōmodo? D. Pecuniā

A. Vltimā

COLLOQ. SCHOLAST.

Mutuum vicissim dabo. C. Nihil opus erit, spero. D. At nescis quid possit acci dere. C. Tempus est brevissimum. D. Non edico, quodd tibi vellem ominâri malum. Quicquid ominentur homines, Deus clauum tenet. D. Sed quid cessamus recipere nos in auditorium? C. Opportunè admones.

COLLOQ. XXVIII.

Picus, Marquardus.

Q Vando rediisti domo? M. Tantum redeo. P. Vbi est frater? M. Mansit domi. P. Cur mansit? M. Ut pranderet cum matre. P. Tu verò, cur etiam non mansisti? M. Iam pranderam cum patre. P. Quis vobis ministrabat? M. Ancilla. P. Quid mater? vbi erat? M. Etiam domi: sed occupata. P. Quam in re? M. In recipiendo tritico, quod nobis aduectum fuerat. P. Quando redibis domum? M. Quum accersar à patre. P. Quo die istud erit? M. Fortasse hinc ad quatuor dies. P. Cur vos tam saepe commeatis? M. Sic volunt parentes. P. Quid agitis domi? M. Quod iubemur à parentibus. P. Sed interim perit vobis studiòrum tempus. M. Non omnino perit. P. Quid igitur? M. Quoties pater non est necessariò occupatus, omnibus horis exercet nos: mane, ante & post prandium, ante coenam, à coena satis diu, postrèmo etià antequàm cubitum eamus. P. Quibus rebus vos exercet? M. Exigit a nobis ea potissimum, quæ tota hebdomade in schola didicimus, thémata nostra inspicit, ac de iis nos interrogat: saepe dat vobis aliquid modò Latine, modò Anglicè describendum: interdum etiam nobis proponit breuem sententiam vernaculo sermone, quàm Latine vertamus, interdum contrà, iubet aliquid Latinum Anglicè reddere. Postrèmo, ante cibum & post, semper ex Biblij Anglicis aliquid legimus, idq; tota presente familia. P. Nihil-ne de catechismo interrogat? M. Id facit omni die Dominico, nisi fortè domo absit. P. Mira narras, si modò vera. M. Immo sunt longè plura, quam quæ tibi narraui: sum enim oblitus morum ciuitatè: de qua etià admonere nos solet in mensa. P. Cur pater vester tantum sumit laborem in vobis docendis? M. Ut sic intelligat num in schola operam ludamus, & tempore abutamur. P. Mira hominis diligentia, atque adeò prudentia: O quàm deuoti estis Patri cœlesti, qui talem patrem interra dedit vobis? M.

FAXE

Faxit ille vt hoc & cætera eius beneficia nunquam obliuiscāmur. P. Bonum & pium est istud optātum: cura vt hābeas non modò in ore, sed in ánimo etiā magis. M. Quòd me tam fidèlìter monēs, hābeo tibi grātiā. P. Benè monēdi officium debēmus omnibus; sed maxime fratribus. M. Fratribus ne igitur solis? P. Eos potissimum fratres hīc dico, qui ex fide in Christum nobis coniūcti sunt. M. Rectè iūdicās: sed viso num frater domo tandem reuēterit: nam ad cessāndum promptus est plus satis.

COLLOQ. XXIX.
Myconius, Petellus.

SERIO. ne scribis, an tu inéptis? P. Equidem scribo sério: cur Senim tēpore abúterer? Tu verò cur istud rogas? M. Quia vidi aliquādo quum benè scriberes. P. Scribo intērdum melius. M. Quī fit igitur vt nunc tam scribas malè? P. Desunt mihi benè scribēdi adiūmenta. M. Quæ tandem? P. Bona charta, bonum atramentum, bona penna. Nam hæc mea charta (vt vides) miserè pérfluit: atramentum est aquosum & subalbidum, penna mollis & malè parāta. M. Cur ista omnia matūrè non prouidisti? P. Pecūnia mihi déerat, & nunc etiā deest. M. Incidisti in illud vulgāre prouērbium, Cui deest pecūnia, huic desunt omnia. P. Sic ágitur mecum. M. Sed quando te speras acceptūrum? P. In mercātu próximo, pater ad me missurus est, aut ipsemet ventūrus. M. Ego intērea iuuāre volo. P. Siquidem id potes, magno beneficio me affeceris. M. Accipe hos sex asses mutuò ad chartam & cætera comparāda. P. Quā verè dictum est illud, Amicus certus in re incerta cernitur! Sed quid te impellit vt mihi vltro tam benignè faciās? M. Chāritas illa Dei, quæ (vt Paulus ait) effusa est in cōrdibus nostris. P. Mira est vis diuīni spīritus, qui eius auctor est charitātis. Sed mihi interim cogitāndum quōmodo tibi réferam grātiā. M. Parua res est: omitte istam cogitatōnem; ne te impēdiat quominus in utrāuis aurem dōrmias: tantum redde mutuū, quum tibi cōmmodum fūerit. P. Reddam (vt spero) propēdiem. M. Eāmus ad precatōnem, ne notēmur. P. Adde vnum, si placet. M. Quid est? P. Ne hódie incenāti mittāmur cubitum. M. Ha, ha, he,

COLLOQ. SCHOLAST.

COLLOQ. xxx.

Velusatus, Stephanus.

Quotâ hora surrexisti hodiè? S. Paulò ante quintâ. V. Quis te expergefecit? S. Nemo. V. An ceteri iam surrexerunt? S. Nondum. V. Non iuisti illos excitatum? S. Non iui. V. Quâ obrem? S. Nescio, nisi quia non putabam illud ad me pertinere. V. An non te illi excitant interdum? S. Immo sapissime. V. Debueristi igitur similiter facere. S. Debui, fateor. N. Memerò igitur ut posthac facias. S. Meminero, Deo iuuante. V. Sed tu quid fecisti ex quo surrexisti è lecto? S. Primum flexi genibus precatus sum Patrem cœlestem, in nomine filij eius Domini nostri Iesu Christi. V. Factum bene: quid postea? S. Deinde ornâui me, & curâui corpus mediocriter, ut Christianum decet: postea enim ad quotidiana studia me retuli. V. Si perges sic facere, ne dubites quin Deus tua iuuet studia. S. Adhuc me semper iuuat, quæ est eius benignitas: nec me (ut spero) derelinquet. V. Rectè loqueris: nec ille spem tuam frustrabitur. S. Anno superiore didici in Catone; *Spem resine: spes una hominem nec morte relinquit.* V. Quod retinueris, bene fecisti: est enim egregia sententia, & homine Christiano digna. S. Atqui auctor eius libri non fuit Christianus. V. Non fuit: certa res est. S. Vnde igitur lumpsit tot pulchras sententias? V. Maxime ex philosophis Ethnicis. Nam & ipsi (diuino Spiritu illuminati) plurima dixerunt, quæ sunt verbo Dei contentanea: quod tu quoque videre aliquando poteris, si literarum studium prosequeris. S. Ego prosequar (ut spero) dummodò ipse Deus det patri meo vitam longiorem. V. Precare diligenter & ex animo, ut illud contingat. S. Quotidie id precor sapè. V. Det tibi Dominus Deus in omni opere bono perseverantiâ. S. Quod mihi optas, idem tibi precor: & grâcias ago quod me tam fraternè monueris.

COLLOQ. xxxi.

Dominicus, Barracius.

Vbi sunt iuglandes tuæ? B. De quibus loqueris iuglandibus? D. Quas hodiè ex præmio accepisti. B. Vbi sint, rogas? quasi verò tibi seruare debuerim. D. Non sic intèllo: sed quæro quid feceris. B. Edi in merenda. D. Edisti miser? cur potius non seruabas ad ludendum? B. Edere malui quàm perdere. D. Non

D. Non póteras pérdere nisi duódecim. B. Fáteor, D. Quod si fors tulisset, potuisses ducéntas aut fortásse plures lucrifácere. B. Dúbius est (vt vulgò dicitur) ludi euéntus. D. Quid tum vbi- que paráti esse debémus in vtrámque partem, & boni consúlere quit quid nobis euénerit. B. Istud ego scio: sed non sum ádmó- dum ludéndi peíius in eo génere. D. Abi: nūquam rem fácies. B. Nemo rem facit, nisi Deo volénte: nec ego diráti ex ludo ve- lim. D. Ergo (vt vídeo) quæréndus mihi est collútor álius. B. Ni- hil sanè impédio. Sed mane parúmper. D. Quid vis? B. Quid tu vocas sortem, de qua híc mihi mentiõnem fecisti? D. Ipsam for- tūnam. B. Quid autem est fortūna? D. Stultórum opínio. B. De fortūna quid opinántur stulti? D. Nunc mihi non vacat de hoc tibi respondére: sed vide annotatiõnem præceptóris in Catõne B. In quem locum? D. In illum versículum, *Judulget fortūna ma- lis, vt ledere possit*. B. Vt vídeo, non ignóras quid sit fortūna. D. Satis scio fortūnam nihil esse. B. Cur ergo dixisti: Quòd si fors tulisset? D. Excidit mihi sic loqui, Ethnicórum more. Nam cò- rum libri (vt sæpè docet præceptor) pleni sunt eiúsmodi ímpia doctrina. B. Nihil mirum: nempe illi veram Dei cognitiõnem non habuérunt. D. Sed audi, mi Barrasi, si vis ámplius disputáre, quære tibi álios disputátóres. Nam mihi nunc sèriò ludéndum est: volo tamen priús te vicissim admonére. O quàm gratum mihi féceris! D. Nón ne tu dixisti hæc verba, Dúbius est ludi euéntus? B. Fáteor me dixisse: sed præmuníui. D. Quómodo istud intélligis? B. Addidi enim hæc tria verba, Vt vulgò dicitur. D. O astútam vulpéculam! Os occlusisti mihi. Sed hæc, inter nos, si- ne ódio aut maluoléntia dicta sint. B. Nouit Deus vtriusque á- nimum. D. Est enim ille solus córdium scrutátor. Sed quid tu: vis híc solus ório torpéscere? B. Cógito, quo íusu me exerceam. D. Quasi verò sit diútius cogitándū. Agè, séquere me dabo ri- bi mútuò iuglandes. B. Amicè nunc lóqueris: sed quando red- dam? D. Ad Kal. Græcas: si non potes citius. B. O festiuium ca- put! eámus,

COLLOQ. XXXII.

H. J.

I. Acòbe? I. Quid vis? H. Repetámus vnà prælectiõnem. I. Non est mihi órium. H. Quid habes negotiū? I. Volo scri-

D.

scri-

COLLOQ. SCHOLAST.

scribere. H. Quid scribere paras? I. Dictata præceptoris. H. Cur heri non scripsisti? I. Quo tempore scripsissem? Quum luderetur. L. At ego nolëbam amittere ludendi occasionem. H. Ah piger, nihil aliud quàm lusiones meditâris. Nonne, diëbus Mercûrii & Sâbbati, ternæ sunt horæ liberæ? I. Liberæ quidem sunt sed ad lussû destinatæ, deputatæ, attributæ, assignatæ. H. Immo partim lûsibus aut alicui honestæ remissioni, partim stûdio literario sunt dicatæ. I. Fateor, nûtaxat ijs qui volût immori stûdiis. H. Non póteras heri selquihorâm detrâhere ludo tuo, aut saltem horam vnicam? I. Tu stude quantum voles: ego verò ludam quandiu licëbit. H. Per me quidem licëbit: sed interim parum promouëbis in literis. I. Non-ne præceptori satisfacio? H. Vt cûnque. I. Tu igitur, studiô se, vis esse præceptore ipso seuërior? Omitte me tandem: age tuum negótium; ego meum. H. Agè agè, vt liber.

COLLOQ. XXXII.

Rufus, Castrensis.

Quando réperes ludum literariû? C. Nescio. R. Cur de hac re patrë non admones? C. Quid, putas me curâre? R. Parum admodum, vt credo. C. Profectò verum dicis? R. Satis est signi te nō amâre literas. C. Scio légere, scribere, Latînè loqui, saltem mediócritè: quid opus est mihi tanta sciëntia? Ego plura scio, quàm tres sacerdôtes papistici. R. O miserû adolescentem: Siccine rem contëmnis inæstimâbilem? C. Quid tu sic exclâmas? Vnde tibi vídeor miser? R. Amice, nulla tibi à me orta est iniûria. Quod enim tibi dixi, nō est cõuitium: ne tu in malâ partē accipias. Sed miseroer tui, quia id contëmnis quod felicitatē parit. C. Lucrû, diuitiæ, & volúptas felicitatē páriunt. R. Immo ista multis fuêrunt exítio; tametsi diuitiæ sunt donum Dei, nec nocent nisi iis qui abutúntur: verûm enim nero nulla est hómîni pretiósior posséssio quàm virtus, & rerum honestarum cognitio. C. Vis igitur concionâri, vt vídeo. R. Vtinam diuinas conciones audiússes diligénter. C. Hem, obtundis me: nunquid vis? R. Vt bonam mentem det tibi Deus. C. Ea fortâsse tibi est magis opus, quàm mihi. Vale.

COLLOQ. XXXIII:

A. B.

Miror

Miror ego quid tibi velis: tu ferè semper es orîôsus, aut garris aut inéptis. B. Quid vis fáciam? A. Vt stúdeas diligén-
ter. B. Cur me istud mores? A. Pro meo in te amóre, tuáque vti-
litáte. B. Frustrà mones? A. Quid ita? B. Quia non est mihi áni-
mus in litteris. A. Quid ergo velles? B. Dîscere aliquã artẽ aptã
ingénio meo. A. Iám-ne cogitásti, quæ nam ars tibi pláceat po-
tissimum? B. Iamprîdem. A. Cur ego patrem non ádmones? B.
Nunquam ausus sum. A. Cur nõ? B. Véreor vt mihi irascátur. A.
Roga præceptôrem, vt illi dicat. B. Immò te orò. mi A. dic tu ip-
se præceptóri meis verbis: nam verecúndia me împedit. Faciès
ne quod rogo? A. Fáciã certè; idque libentissimè. Valdè enim
tædet me vidère te ádeò remissum. B. O quàm mihi gratum fé-
ceris! A. Sed præceptor te appellábit. B. Quid tum? Obláta oc-
cásio me audácem reddet, ad mentem meam liberè aperièn-
dam. A. Rectè iúdicas. B. Tu ígitur fac promíssi memínaris: de-
índe renúncia mihi quid ille tibi repñderit. A. Aliòqui non
essẽm tibi núnicius.

COLLOQ^{xxxv}.*Michael, Frisius.*

Salue Frisi. F Tu quoque saluus sis, Michael. Quota est hora?
M. Mox áudies sonum semihôræ post quintam. F. Benè ha-
bet: matúrè satis adérinus. M. Gaúdeo me tibi occurrissẽ, vt
cúntes Latínè tantisper colloquãmur. F. Ea sanè est utilis &
iucúnda exercitatio. M. Quóties incido in aliquẽ ex istis disso-
lútis nebulónibus, mallè rhedárium offendísse. Non enim per
eos mihi licet áliquid in viã meditári: ádeò mihi sunt eòrum
mores odiósi. F. Nihil mirum. Nam ferè sunt eiúsmodi, vt neque
loqui velint quidpiom boni, neque audire sustíneant. M. Quid
cum illis agas, quibus nihil est curæ, nisi vt suas libídines éxple-
ant? F. Nihil áliud crepant nisi suas cupédias, & mera s compo-
tationes in secrètis caupónulis. M. Etiam nos irrident plenis
buccis, quòd Latínè per vicos loquãmur. Illud verò est ómnîũ
péssimũ, quòd nusquã se patiúntur admonèri. F. Quia scilicet
(vt ait Prophéta) non est timor Dei ante óculos eòrum. M. Si
quid occõperis amícẽ commonère, statim áudies. Tace cõcio-
nátor: obtandis me. Quòd si dixeris, Déferã te ad præceptôre,
aut ad obseruatôrem: Oh, ego benè curo inquirunt: tu non au-

COLLOQ SCHOLAST.

dēres. Nam si me accusāres, nō ferres impūnē. F. Immo verò te continuò verberābūt, si locus erit semōtus ab árbitris. M. Profectò quū quidam eōrum me nuper offendisset in quodam recessu, impēgit mihi in utrāque malā duos ingētes colaphos: & aufūgit continuò. F. Quid tu, quæso intērea? M. Quid istud quæris? tam illud subitum fuit, ut vix hōminem aspīcere potuerim. F. Sed quī tam citò & sensim ad scholā peruēnimus? M. Sic ferè confabulantibus, vīu venīre solet. F. Agē, ingrediāmur sine mūrmore & strēpitu: ne studētes offendāmus.

COLLOQ^{XXXVI.}

Probus, Amiculus.

Vnde adfers istam tuniculam? A. Domō. P. Quid vis facere. A. Volo indūere. P. Nunc non est mutādi tempus. A. Quādo igitur. P. Cras manē, quū surges ē lecto. A. Benē mones, Expectābo.

COLLOQ^{XXXVII.}

Antonius, Daniel.

Evge? audiui sorōrem tuam nupsisse. D. Verum audisti. A. Quis est marītus eius? D. Quidam ciuis Lugdunēsis, honestis parēntibus progēitus. A. Est-ne diues? D. Sic habētur: sed ramen pater meus hāc longē pluris facit, primū, quòd ille sit bene morātus adolescens; deīde: quòd non solū doctissimus, sed etiam bonārum literārum amantissimus; denique quòd verus Dei cultor, & Christiānæ religiōis summus observātor. A. Mihi narras egregios adolescentis títulos. O felīcem sorōrem tuam, quæ Dei beneficio talem virum nacta est? D. Felīcem sanē non abs te dixeris: siquidem bonum illud perpētū sic agnōscat, ut semper memīnerit ex Dei bonitāte profectum esse: ob idque immortāles agat eīdem grātiās. A. Credo id facturā. D. Ita spero quidem. Sic enim à parēntibus sempēr instituta est in doctrīna Christiāna. Sed me iam aliò rēuocant domēstica negōtia. Ergo vale mi Antonī. A. Tu quoque vale, suauissime Daniel. D. Nunquid vis? A. Ut verbis meis dicas salūtem plurimā tuis omnibus, præcipuē patri, matrīque, & ipsi nouæ nuptæ: meque illi gratulārī faustum illud coniūgium. D. Ego verò id faciam, & quidem libentissimē,

LJBER SECVNDVS.

COLLOQ. XXXVII.

Henricus, Gerardus.

Hodiè te non vidi in concione: quid illud sibi vult? **G.** Quid sibi velit nescio: ego tamen interfui. **H.** Narra mihi quæ mandasti memoriæ. **G.** Non est tuum à me rationem exigere, **H.** Ego quidem non exigo: verum id rogo, vt memoriæ causa conferamus vnâ. **G.** Malim nunc solus recordari. Audies me (si voles) quum præceptor ante prandium nos interrogabit. **H.** Quid mali esset, si nunc inter nos ea de re conferemus? **G.** Nihil mali esset. fateor: sed nunc mihi non liber. **H.** Tua igitur te libido regit. **G.** Omittite me: cur molestus es? **H.** Omitto sanè: sed audi vnum verbum. Non decet puerum esse tam morosum. **G.** Nec puerum decet esse tam molestum.

COLLOQ. XXXIX.

Rublius, Lepusculus.

Quid fecisti regula mea? **L.** Reliqui in pèrgula superiore. **R.** Cur eam reliquisti? **L.** Oblitus sum. **R.** Non rectè factum: sed tu sic ferè soles, siquid tibi fuerit commodatum. **L.** Piget me negligentiae meae. **R.** Non satis est dolere, nisi mores mutare velis. **L.** Deum precabor, vt mihi mutare velit. **R.** Si sapias: alioqui nemo tibi posthac commodare volet. **L.** Hábeo gratiam, quod me tam amice monueris. **R.** I nunc repetitum meam regulam: est enim ea mihi opus ad ducendas in charta líneas. **L.** Nunc eo. **R.** Refer ad me in cubiculum. **L.** Mox habebis.

COLLOQ. XL.

Emericus, Baldus.

Cur solus rides? **B.** Quid tuâ? **E.** Quia fortâse rides me. **B.** Vnde tibi orta est ista suspicio? **E.** Quia malus es. **B.** Omnes quidem mali sumus: at ego te peior nō sum. Nemo igitur ridet, nisi aliquem irrideat? **E.** Non sic intèllo: sed qui solus ridet (vt sæpe audiui) aut stultus est, aut aliquid mali cōgitat. **B.** Ista sententia cuius sit nescio: sed cuiuscunque sit, non est perpetuò vera: tamen admonitionem tuam in bonam partem accipio: teque moneo vicissim, vt caueas suspiciosus esse. *Nam timidus & suspiciosus aptissima mors est*, vt est in morali nostro carmine. **E.** Mémini: boni tamen cōsulo admonitionem tuam.

COLLOQ. SCHOLAST.

COLLOQ. xli.

Nathanael, Mercerius.

VNde venis? M. Domo. N. Quid ágitur domi vestræ? M. Nihil tua refert. N. Fátetor: sed familiáres sic rogáre ferè solémus (perinde quasi rogémus, vt valétis?) Quómodo se vestræ res habent? M. De re aliéna nímium percontári non decet. N. Táceo: sed vidêris mihi pro ætáte nimis sapere. M. Nihil meum dico: id audiui sæpè. N. Ego quoque non semel audiui. M. Cur ergo non úteris? N. Quia non semper in mentem venit. M. Immo, quia tu es percontátor: quæ res non sine causa datur vitio. N. Habeo grátiam, quòd me ad eò amicè móneas: posthac adiuvánte Deo, cauêbo inéptus esse. M. Ita paulátim sápies.

COLLOQ. xlii.

Humbertus, Plantinus.

HEus tu, præceptor adest. P. Quid tum? H. Réspice ad illum. P. Quámobrem? H. Vt ei caput apérias, & venientem salútes. P. Ita decet fácere: sed áliud cogitábam. H. Tace,

COLLOQ. xliii.

Pontanus, Marcus.

VNdè redis? M. Foris. P. Cur exíeras? M. Réddítum vînam. P. Qualis est cœli fácies? M. Nebulôsa. P. An regè lat? M. Sic resóluitur gelu, vt niues omnîno liquéscant. P. Etiám-ne pluit? M. Sensi áliquid supérnè distilláre. P. Fortáste in transitu, è stillicidio tecti. M. Immo è núbibus, scio: quòd si non credis, vide tu ipse. P. Quasi ego tibi non credam, in re tantilla. M. Cur ígitur dubitáre videbâris? P. Vt plúribus verbis tecum fabulárer. M. Quorsum id pértinet? P. Ad Latînum sermônem exercéndû. M. Sed ínterim sæpe otîôsa verba dícimus: à quibus omnîno abstínendum Christus præcipit. P. Totâ eirás viâ in præcepti intelléctu. M. Cur istud dicis? P. Quia non est otîôsus sermo, qui ad áliquam institutiônem refértur: præfêrtim vbi ágitur de bonis & honéstis; quália sunt Dei ópera in rebus naturálibus. M. Vidêris mihi rectè sentíre: proinde fácile tibi asséntior. P. Sed hæc háctenus: instat nobis áliud negotium. M. Agè, desinâmus.

COLLOQ. xliiii.

Tyollienus, Bolanus.

Stin'

SCin' tu quota sit hora? **B.** Non certum scio: sed video instāre
cœnæ tempus. **T.** Me miserum! oblitus sum adire matrem,
quæ iusserat. **P.** Curre, curre: opportunè venies, vt cœnes domi.
T. Rectè mones: eò rogātum veniam. **B.** Eccum hypodidāscā-
lum. **T.** Optimè adest.

COLLOQ. XLV.

Rolandus, Langinus.

Quid ais de scalpēlo quod ēmeram tibi nudiustertius? ēst-
ne satis bonum? **L.** Immò verò est optimum: sed (me mi-
serum!) parum absuit quin' perdiderim. **R.** Eho, quid ais? quò-
modo ita accidit? **L.** Cùm redirem foris, exciderat mihi in vico.
R. Vnde exciderat? **L.** E theca mea, quam imprudēter apertā
reliqueram. **R.** Quomodo recuperāsti? **L.** Affixerā statim chār-
tulam valuis iānuæ: post prāndium quidam puer sextæ classis
mihi rétulit. **R.** Utinam omnes tam fidèles essent, qui res amīs-
sas repēriunt. **L.** Profectò pauci sunt qui restituunt; si modò sit
res alicuius pretij. **R.** Et tamen id verbo Dei nominātum præ-
cipitur. **L.** Quidni? est enim furti species, si quis rem aliēnā in-
uēntam retineat; modò sciat cui reddēda sit. **R.** At plerique
putant se jure possidēre quicquid amissū inuenerint. **L.** Errant
illi quidem grauissimè. **R.** Verùm (vt redeāmus ad inceptum
sermōnem) quid dedisti pūero qui scalpēllū tuum inuenerat? **L.**
Dedi sextāntem, & nuces aliquot iuglāndes; laudāui præterea,
& paucis admōnui idem semper esse faciēdum. **R.** Rectè feci-
sti: sic enim libentius reddet alias, si quid repērerit. Sed quid si
perdidisses? **L.** Aeque animo tulissēm: & mihi emissēm aliud. **R.**
Itā ne æquo tulisses animo? **L.** Certè non sine aliqua molēstia.
R. Non igitur æquo animo: sed nolo te arctius vrgēre. **L.** Non
sumus theologi. **R.** Quid ergo? **L.** Grammaticuli. **R.** Et quidem
imperiti. **L.** Tantò diligentius Deum precāri debēmus, vt per
Evangēlium suum nos liberet ab ignorantiae tenebris, in quibus
& versāti sumus, & adhuc versāmur. **R.** Id verò faciēmus, si
sanctis admonitiōnibus pareāmus, quas audimus quotidie à
præceptōre, & sæpè à concionatōribus, diuīni verbi admini-
stris. **L.** Vide quantum profuerit nobis scalpēlli mei amissio. **R.**
Ob eam rem tibi dupliciter grātulor: primū quod tibi
rectè

COLLOQ. SCHOLAST.

rectè émerim: deinde quodd amissum recuperaueris. L. Hábes tibi grátiam, mi Rolánde. R. Quin patri nostro coelésti sit laus, & grátiarum actio. L. Amen.

COLLOQ. XLVI.

Matarius, Caluinus.

Mihi non vidéris nimis occupátus. C. Mediócritér. M. Quid si mihi exácuas duas aut tres pennas? C. Satis sit tibi, si vnám acúero in præséntia. Súnť-ne nouæ? M. Nouæ quidem: sed pará te vsquédum acuántur. Iam enim leuigáui, caudá íelsídi, detráxi plúmulas. C. Osténde: profécto súnť óptimæ, & ad scribéndum aptíssimæ. M. Vnde istud nosti? C. Quia súnť caule am- plo, firmo, & nítido. Nam molles, & quæ caulem breuiórem habent, parúm súnť ad scribéndi vsum hábiles. M. Gaúdeo me vtiliter emísse. C. Non abs re: sed quanti? M. Pro his tribus, dedi quadrántes duos. C. Singulas igitur binis emísti denariolis. M. Res appáret. Est vile prétium, pro rei bonitáte. C. De quo emísti? M. De quodam circumforáneo. C. Apud huius óppidi mercatòres singulæ, & quidém minús bonæ vendúntur sextántibus. M. Et tamen audent intérdum dícere, pluris sibi constáre Lug- dúni. C. Ea ferè est mercatòrum consuetúdo: nihil enim proficiunt, nisi ádmodum mentiántur, vt ait Cícero. M. Sed agè, ne te diútius rémorér, agámus quód instat. C. Citò expediero: aspice me diligénter, vt discas aliquándó. M. Aspicio inténtis óculis: sed mihi opus esset spátio paulò longióre. C. Istud ergo fiet in cubículo; si quando me velis inuísere. M. Quo témpore? C. Post scholæ missiònem: hoc est, hora nona matutína, vel quarta pomeridiána. Nunc habes pennas duas, rectè (ni fallor) in vsum tuum accommodáras. Hanc tértiam in áliud tempus tibi íntegram seruábis. M. Accipe tibi, si placet. C. Quin tibi serua: domo adferúntur mihi satis multæ. M. Ago tibi quantas possum grátias: vale. C. Incólumem te cóséruet Deus. Sed heus, ne parcas vnquam labóri meo. M. Tu quoque & me & rebus meis vicíssim útere, si quid opus fúerit. Iterum vale.

COLLOQ. XLVII.

Puteanus, Buerla.

VNde veniēbas modò? B. E culína. P. Quid illuc iueras? B. Vt me calefácerem. P. Tu, credo, libéntius es in culína, quàm

quàm in schola nòn-ne? B. Nihil mirum: in schola non est ignis, sicut in culìna. P. Abi, sapias. B. Vtinam tam sapièrem in diuinis rebus, quàm in cura corporis. P. Fac sapias. B. Quòmodo. P. Stùdio, cura, labòre, diligèntia. B. Non par co labòri. P. Rectè facis: sed est tempus expectàndum, cuius progrèssu fùit òmnia: intèrea precàndus est Deus assiduè. B. Benè mones: utinam ille stùdia nostra promoueat in glòrià sui nòminis. P. Id faciet, si pergàmus cum còlere diligènter.

COLLOQ. XLVIII.

Puteanus, Capusius,

Q. Vid tecum cògitas Capùsi? C. Libènter irem domum. P. Quid cò? C. Vt me his dièbus parumper recreàrem cù matre. P. Quid obstat quòminus eas? C. Præceptor nò vult permittere. P. Mèlius tibi cònsulit, quàm ipse putas. C. Quòmodo? P. Nam intèrea pèrderes multum tèmporis: & quum redìsses, tibi dolèret? Nonne verum dico? C. Profectò sic est. P. Mane igitur, si sapias. C. Parèbo tuo consìlio: quia mihi rectum vidètur. P. Nollem sciens malum tibi consìlium dare. Atque utinam quod suà deo, succèdat tibi prospèrè. C. Spero ita fore, Deo volènte.

COLLOQ. XLIX.

Martialis, Bianus.

Q. Vantum habes pecuniæ? B. Assèm cum scinissetu verò? M. Non tantum. B. Quantum igitur? M. Vnicū assèm. B. Vis mihi dare mūtuo? M. Est mihi opus. B. In què vsum? M. Ad emèndam chartam. B. Hódie reddam tibi. M. Addèndum fuit, Deo iuvànte. B. Sic docet præceptor ex verbo Dei, sed non possum assuèscere. M. Fac assuèscas. B. Quòmodo id fiet? M. Si sapè cògites nos à Deo sic pendère, vt nihil possimus sine eius auxìlio. B. Bonum mihi das consìlium? M. Quale mihi dari velim. B. (Sed vt ad propòsitum redeàmus) dabis mūtuo istum assèm? M. Miror te mūtuo pètere, qui plus hābeas quàm ego. B. Est quidam scholàsticus hāc trānsiens, qui librum venālem ostentat. M. Quid tum? B. Cupiēbam emere, quia vilius indicat quàm noster bibliopòla. M. Accipe: sed quaeso, vnde rā citò reddes? B. A cœna ibo domum, vt à matre petā. M. Quid si dare nollet. B. Nihil cunāctabitur, quum librum offendero.

COL.

COLLOQ. SCHOLAST.

COLLOQ. L.

Montanus, Eusebius.

QUOT annos habes? E. Trédecim, vt à matre accépi: tu vero? M. Equidem non tot hábeo, E. Quot igitur? M. Deest vnus, E. Sunt ergo duódecim, M. In promptu est ratio, E. Sed frater tuus quotum agit annum? M. Quintum, E. Quid ais? iam Latínè loquitur? M. Quid mirâris? semper habémus domi pædagógum & doctum & diligéntem: semper nos Latínè loqui docet: nihil Anglicum effert, nisi áliquid declarándi causa: quin etiam Patrem non audémus nisi Latínè álloqui, E. Nunquam igitur Anglicè loquimini? M. Solùm cum matre: idque certa quadam hora, quum illa nos ad se vocâri iubet, E. Quid ágitis cum famíliâ? C. Cum famíliâ rarus est nobis sermo: & quidem tantùm in tránfitu & tamen famuli ipsi nos Latínè alloquúntur, E. Quid ancillæ? M. Si quando vsus póstulat vt eas alloquámur, útimur sermóne vernaculo, vt solémus cum ipsa matre, E. O vos felices, qui tam diligénter docemini, M. Est deo grátia: cuius dono patrem habémus qui curet nos tam accuratè erudiéndos, E. Certè eius rei laus & honor único coelésti Patri debêtur, Sed quid ágimus? iam audio recitâri catálogos, E. Ergo festinémus.

COLLOQ. II.

Sylvius, Ludonicus.

QUID trístis es Ludouice? L. Aegrôto, S. Quid morbi est? L. Nescio, S. Sed tamen ést-ne grauis morbus? L. Non ádmodum: grátia Deo, S. Quidnam tibi dolet, L. Caput, S. Quid, totùm-ne caput? L. Non certè, S. Quæ pars igitur? L. Nescio nomén, S. Est-ne vertex? L. Non est, S. Quid ergo? utrùm Sinciput, an ócciput? L. Hæc pars antérior, S. Est ergo sinciput, L. Quid igitur faciam? S. Quiesce: benè mox sanus eris. Sic enim à matre accépi, nullum esse præséntius remédiũ cápitis dolóribus, quàm quiétè, L. Atqui varíi sunt morbi cápitis, S. Et varíâ fortásse remédia: sed quid est facílius, quàm id tentâre quod dixi tibi? Experíri quidè nihil (vt spero) nocêbit: sed vbi quiescam? S. Domi vestræ, in lecto, L. Mater non sinet, S. Immò, si dixeris te ægrotâre, L. Atqui me putâbit simulâre, S. Fieri potest: sed quid dúbitas perículum facere? L. Bonum consílium.

S. Vtere

S. Vtere, sis vis, L. Fáciam profectò, S. Ením uerò, si lapis, L. Sed vnum restat. S. Quid est? L. Impetránda à præceptòre venia. S. Adi & pere. L. Quid si nolit dare? S. Immò facillimè. L. Qui scis istud? S. Quia latis est crédulus nobis: nisi qui aliquóties illum fefellérunt, L. Nunquam sciens illum fefelli S. Ito igitur fidénter, L. Nunc eo. S. Sed heus, priùs meditáre quid sis dictúrus: ne fortè loquéndò hercas. L. Bene mones: non accédam imparátus.

COLLOQ. LI.

Paulus, Timotheus, Solomon index.

OPrátus mihi ades, Timóthee: quærêbam qui mecum certáre vellent: sed omnes ad lusus certámen currunt: tu verò quid ais? T. Quid ego malim, quàm tecum nostris stúdiis pacificè conténdere? P. Séd quod petis certándi arguméntum? An de repeténdis Cicerónis Epístolis? T. Malo de Catòne. P. Quámobrem? T. Quia restant mihi ediscéndæ aliquót prælectiões de Ciceròne. Scis énim me ægrotáste ferè duas hebdomades. P. Mémini. Vis igitur dicámus secúndum librum morálium distichòrum? T. Est longus nimis, in hanc horam. P. Quid ita? T. Quia nobis aliquandiu ludéndum est, vt corpus exerceámus ad valetúdinem conseruándam. P. Dicámus ergo librum tertium, qui est breuissimus. T. Sed iudicem volo. P. Præstò est Sólomon, qui me ob eam rem sequitur. T. Vis igitur, Sólomon, audire nos? S. Quid dicúris estis? P. Tertium librum distichòrum morálium. S. Nón-ne alternis dicétis? T. Scílicet suum utrèque distichum. S. At púeri (ne crétis) nolo vos audire tãquam iudex. P. Cur non? S. Ne fortè mea senténtia altéruter amicòrum offendátur. T. In quo igitur nobis eris adiutor? S. Notabo in chárula diligénter vtriusque lapsus: deinde referetis ad præceptòrem. T. Quid tum fiet? S. Ille vtri vidébitur victóriam & præmium adiudicábit. P. Eris igitur nobis tantum testis S. Sic intello. T. Optima sanè vidétur mihi rãtio. P. Mixti quoque valdè probátur. S. Sed vnum restat. T. Quid est? S. Vultis-ne præter lapsus manifestos, hæsitatiões etiã notári? T. Sic volunt præceptòris leges super hac re. S. Date mihi librum in manum, vt certius obseruáre possim. P. Tene meum. T. Incipiám-ne? P. Aequum est: quia tu à me prouocátus es. T. Audi

COLLOQ. SCHOLAST.

T. Audi quæso (Sálonon sed diligenter, S. Tu verò caue dicas negligenter.

T. Hoc quicūque cupis carmen cognoscere lector,

Hæc præcepta feres, quæ sunt gratissima vitæ;

P. Instructus præceptis animum, nec discere cesses.

Nam sine doctrina, vita est quasi mortis imago.

T. Commoda multa feres: sin autem spreueris illud,

Non me scriptorem, sed te neglexeris ipse.

P. Quum rectè viues, ne cures verba malorum:

Arbitrii nostri, &c.

Sic pergunt ad finem vsque libri tertij.

COLLOQ. LIII.

Porralis, Macardus.

GRatulor tibi reditum, Macárde: quando redijsti rure? M. Heri, post meridiem, P. Quid mater? M. Quemadmodum illa me secum duxerat, ita recúxit, P. Nón-ne venit in equot? M. Et quidem tolutário, P. Tu verò? M. Quid rogas? eram illi à pédis, P. Non tibi fuit moléstus labor itineris? M. Nulla mihi fuit via difficilis: adeò erat iucunda in urbé reditio. Quid quæris? Noluissèm eques veníre, P. Quantum distat hinc villa vestra? M. Quátuor miliaribus; ijsque non admodum longis, P. Sed iam satis de reditu; nunc aliud agámus. Fuisti-ne me mor promissi tui? num redisti vácuus? M. Attuli vuárum quantum póui, P. Quantum igitur? M. Quas illum, P. Huius quas illum? tibi igitur vni, M. Immo nobis duòbus, P. Quid duòbus tantillum? M. Nan póteram ferre amplius, pro viribus corpúsculi mei. Quòd si róbustus essem, ásini onus asportássẽ: mater enim fácte permittébat, P. Quàm vellem adfuisse? M. Ego & mater te plúrimúm desideráuimus, Sed esto ánimo bono: ea reliqua famulum ruri, qui amplissima corbe onústus véniet: tum illa tibi dabit áffatim, P. Aha, nunc optáta loqueris, mi Macárde, M. Eámus domum, ad nos: vidébis quas illum nostrum adhuc (vt spero) íntegrum, P. O lépidum caput! Nam & cupiébam ire salutátum matrem tuám mihi charíssimá, M, Profectò illi gratissimum féceris, P. Eámus igitur.

COLLOQ. LIIII.

Antonius, Bernardus.

Quid

Quid hîc solus cõgiras? B. Meam deplôro misériam. A. Quamnam te afficit miséria? B. Heu (me miserum !) Jecce, mutauimus classiem: nec est mihi pecûnia vndè libros emam. A. An non tibi dat pater? B. Dat quidem interdum; sed parcè nimis. A. Est igitur auarus. B. Non lèquitur. A. Quid igitur impedit quominus tibi pecûniam suppéditet? B. Paupértas: præterea, quum peto, mirâtur tot nobis opus esse libris. A. Nihil mirum; præsertim quum sit pauper: sed interim esto ánimo bono, nec te afflictes quæso. Dabo ôperam vt te iuuet pater meus. Libenter enim largitur pauperibus; præsertim ijs, quos nouit bonâum literarum studiôlos esse. B. O me felicem, si tua ôpera me Deus adiúverit! A. Iuvâbit spero: sed tu interim precâre illum diligenter, vt mei patris ânimum erga te affectum reddat. B. Rectè mones: nam (vt sapè audiui. è sacris conciónibus) solus est Deus, qui hómînum corda gubérnat ac dirigit. A. Ita res habet. B. Vale mi Antòni, qui mihi ânimum reddidisti. A. Tu quoque Bernârde, vale: sed dic mihi quæso, quantû nummôrûm tibi opus est? B. Si duos habêrem decussiles, abundè mihi esset in præsentia. Tace: cras (vt spero) diuinum auxilium senties.

COLLOQ. LV.

Philippinus, Vuliberius.

Quò nunc is? V. In hypocâustum. P. Quid eò? V. Hôccine rogandum est? Non frigus sentis? P. Quotusquisque nunc non sentiat, quum sit ad eò acerbum? Sed ego malim me in culinâ calefacere. V. Atqui præceptor vêtuit. P. Non ignoro: sed rogâbo véniam. V. Cur non vis in hypocâusto calefieri? P. Vapôres cibâni tentant mihi caput; quod aliôqui infimum satis habeo: vnde fit vt facîle ex capite labôrem. V. Ego quoque sic aliquândo fui: sed paulatim assuescèci me ad ferènda hypocâusti incómmoda. P. Et ego (vt spero) me assuescîam: verum præstat id fieri horis pomeridiânis, vbi tantus ille æstus deferbuerit. V. Sed nunc tempus non est hîc philosophândi diutius iam mihi dentes frigore crépitant.

COLLOQ. LVI.

Stratannus, Theobaldus.

Que

COLLOQ. SCHOLAST.

QUæ sunt arbores in horto vestro? T. Hortū habemus sub urbānum, in quo sunt olera, quibus vescimur quotidie: præterea sūt in fundo nostro bini horti, varijs arbōribus confiti. S. In horto quæ sunt olera? F. De hoc mater melius respondere posset. Nam illic sæpè versatur, aut ferendi causa, aut fariendi, aut aliquid colligendi. S. Sed tamen dic mihi aliquot olerum nomina. T. Parum prodesset nomina tibi recensere, nisi res ipsas videres: quin eānus in rem præsentem. S. Potes ire quando libet? T. Possum quidem, matre permittente. S. Faciambo permittat: sed ea lege ut me tibi comitem assumas. T. Id facillimè fiet: tantum hinc me expecta: mox rediero. S. Quid si ea domi non est? T. Tamen huc tibi renunciabo. S. Bene vertat Deus.

COLLOQ. LVII.

Præpositus, Caulonius.

Hodie pecuniam à patre accēpi, si tibi fortè est opus. C. Nihil nunc opus est mihi: sed tamen grātiā habeo maximā, quod tua liberalitāte vltro mihi offers beneficium. Quotus enim quisque id faciat? P. Credo esse paucissimos: tu me tamen non semel beneficijs prouocasti. C. Adeo parua illa. fuērunt ut non sint commemoratiōe digna. P. Non est paruum beneficium, quod ab optima voluntate profectum sit. D. Vinam Dei erga nos benefacta tam expenderemus, quā solēmus hominū. P. Faxit ille ut in ea cogitatiōe nos exerceāmus & sapius & diligentius. C. Istud profectò necesse est, si volumus eius benigritatem sapius experiri.

COLLOQ. LVIII.

Fatonus, Barbarius.

Quid agis? B. Scribo. F. Quid scribis? B. Describo dictata præceptoris. F. Quænam? B. Hesterna. F. Quid? non aderat? B. Immo aderat: sed non poteram magistrum distantem assequi. F. Quæ res te impediēbat? R. Quod satis commodè non sedērem. F. Veneras ergo serius. B. Istud est. F. Cedo commentarium tuum: ego met tibi scribam. B. Quid faciam lucri? F. Ego citius quā tu descripsero: post ludēmus vnā, ut concessit præceptor. Da (inquam) libellum tuum. B. Libenter id quidem facerem: sed non audeo. F. Quid times? B. Edictū præceptoris.

F. Quod

F. Quod mihi edictum narras? **B.** Nescis cum vetuisse ne quis sine permisso eius alteri scribat? **F.** Id ego probe memini: sed unde hoc sciet? **B.** Rogas? Quum emendandi causa scripturae rationem exiger, tum caprus eronouit enim manum meam. Preterea neque fallendum est, neq, mentiendum. **F.** Verbo Des utrumque vetamur. **B.** Quid ergo responderem preceptoris qui ille negaret me ista scripsisse. **F.** Non eo res euadet, spero. **B.** Nolo tua spe tantum subire periculum. **F.** Vah, nimium timidus es nunquam rem facies. **B.** At tu forsitan audacior. **F.** Tu igitur scribe quantum voles: ego ad ludendum me confero. **B.** Abi quæso, iam vnam paginam descripsissem, nisi me interpellasses. **F.** At interim aliquid proficimus, dum Latine fabulamur.

COLLOQ. LIX.

Barthinus, Probus.

Venit-ne pater ad mercatum hodiernum? **P.** Hodie mane conuenit me, quum adhuc e lecto surgerem. **B.** Nihil ab eo petisti? **P.** Immo, pecuniam. **B.** Et numerauit? **P.** In presentia. **B.** Quantum obsecro? **P.** Viginti asses. **B.** Papè! asses viginti? qui sit ut audeat tibi tantum pecunie committere. **P.** Quia nouit me dispensatorem frugis. Siquidem semper illi reddo rationem usq; ad tertium. Sed ægrè fortasse impetrasti. **P.** Immo facillimè, atque adeo cum gratia. **B.** Omitte parentem? **P.** Certè mirissimum. **B.** Sed (ut ad rem) quid facies ista pecunia? **P.** Emam libros, & alia mihi necessaria. **B.** Potèst-ne mihi aliquid mutuum dare? **P.** Possum, si modò eges. **B.** Nisi egèrem, non peterem. **P.** Quantum vis à me accipere? **B.** Quinque asses. **P.** Accipe. **B.** O verè amicum animum? **P.** Amicus verus non est, nisi qui amicum iuuet in tempore, si tamen habet vnde iuuet. **B.** Amicus certus (ut est in prouèrbio) in re incerta cernitur. **P.** Quando reddes mutuum? **B.** Vbi primum pater in hanc urbem venerit. **P.** Quando venturum speras? **B.** In mercatu proximo: nempe ad octauum diem Octobris.

COLLOQ. LX.

Pedagogus, Puer.

Hodie mane quota hora expergesctus es? **Pu.** Ante lucem. Quota hora nescio. **Pæ.** Quis te expergescit? **Pu.** Venit excitator hebdomadarius cum laterna sua, pulsauit acriter ostium cubiculi.

E

COLLOQ. SCHOLAST.

cubiculi: quidam aperuit: excitator accendit nostram lucernam, elata voce inclamauit, experrécti sunt omnes. Pæ. Narra mihi ordine quid égeris, ex illo tempore, vsque ad finitum ientaculum. Vos pueri, auribus atque animis diligenter attendite: vt discatis hunc vestrû condiscipulum imitârî. Pu. Experréctus sum, surrexi è lecto, indui tunicam cum thorâce, sedi in scabêllo, accépi femorâlia & tibialia, vtraque indui, câlceos calceâui, femorâlia ligulis astrínxi thorâci, tibialia periscélide ligâui super crura, cingulo me precinxî, caput diligenter péxui, optâui cåpiti piléolum, rogâui indui: deinde egréssus cubiculû, descéndi infrâ, vrinam in área réddidi ad parietem: accépi aquam frigidam è sícula, manus & fácië laui, os & dentes collui, detérsi mantili manus & fáciem. Intérea signum ad precationé datur minóre tintinnábulo: in aulam priuátam cõueniuntur; precâmur vnâ: accipimus ordine ientaculum à sámulo culinário: ientâmus in triclinio sedétes & quiéti, sine mûrmure, sine strépitu: quos audiui inéptè garriétes, aut verba loquétes otîôsa, aut etiam lasciuiétes vidi, amicè admónui: qui non paruérunt admonitiõni, déruli ad obseruatõré, vt eos notâret. Pæ. Nemóne vobis præerat, dum ientarétis? P. Immodò, hypodidáscalus. Pæ. Quid agébat intérea? Pu. Ille per médiâ aulâ ambulâbat, tenens librum in mânibus, & idéntidem monens obseruatõrem vt notâret ineprè garriétes. Pe. Nullûm-ne igitur verbû tunc licet emittere? Pu. Immodò, licet: verûm ij demû notâri solét, qui diù & multis verbis inéptè & sine vllo fructu confabulântur. Cæterûm licet ómnibus iucúndos inter se tractâre sermõnes de bonis & honeâstis rebus; dum tamé id modéstè fiat, citra clamórem & contentiõnem. Pæ. Háctenus satisfecisti mihi: cætera narrâbis à prándio, nisi áliquod negótium interuénierit. Eâmus nunc in aulam ad prándium, ne magistro in mora simus. Pu. Audiui modò signum dari. Pæ. Opportúnè datum.

COLLOQ. LXI.

Pædagogus, Puer.

VBi finiuiſti narratiõnem ante prandium? Pu. Quum vellem finem impónere de ientaculo, tu me interpellâsti præcéptor. Pæ. Perge igitur narrâre ordine réliqua. Pu. Dum ientândi finem fécimus, datur públicum signum postérius. Sumit quíſque

que libros, imus in aulam communem, recitantur de more catalogi singularum classium, qui adsunt, ad nomen respondent, ego quoque respondeo: absentes notantur in catalogo ab ipsis nomenclatoribus. Finita catalogorum recitatione, ludimagister pulpitum ascendit ut precetur, iubet nos attentos esse, tumque publice precatur: Vbi precatus est, Recipite (inquit) vos in suum quisque auditorium. Conueniunt omnes: ego ite venio cum meis condiscipulis. Sedeo in loco meo, praceptor ingreditur, inquit de absentibus, deinde sedet in cathedra sua, & iubet pronuntiari auctoris scriptum. Pronunciamus terni clara voce, ut solemus quotidie. Tum iubet ut reddamus interpretationem; aliquot ex rudioribus legunt singuli: nos alii reddimus terni, idque memoriter, praeter eum qui verba ipsa auctoris praest nobis ordine. Tandem praceptor exigit Anglicam verborum significationem: doctiores, quibus nominatim praecipit, respondent: ego quoque iussus ab eo, respondeo: laudat ille qui bene responderint: de quorum numero, ego (quod sine iactantia dictum sit) vnus eram. Postea iubet singulas orationes partes ordine tractari ad rationem Grammaticam. Postremo palam praescribit quid sit a prandio reddendum: audita hora octaua, precationem imperat: qua finita monet ut officium sedulo faciamus: tandem nos missos facit. Eo spectante, eximus ordine, & sine strepitu, laetique discimus. Satis ne tibi feci, praceptor. P. Immo, cumulatissime. P. Placene tibi ut sub coenae tempus idem faciam de reliquis huius diei actionibus? P. Nihil opus erit, Nam de iis, quae horis pomeridianis aguntur, aliam te audui satis. P. Nunquid vis praeterea. P. Est ne tempus cuncti in aula communem, ad psalmorum cantionem. Pu. Tempus est, P. Ite igitur,

COLLOQ. LXV.

Pedagogus, Puer.

A Des Carole? Pu. Adsum praceptor. P. Quid agunt duo condiscipuli tui? Pu. Adhuc doceantur a subdoctore. P. Tu vero iam ne pronuntiasti contextum pralectionis in crastinum mane? Pu. Pronunciaui. P. Satis ne recte? Pu. Satis gratia Deo. P. Quis te audiuit? Pu. Ludimagister. P. Bene habet: sed est quod monere te velim. Pu. Ego istud audire percipio. P. Sex numero cogitandum tibi est, quantum

COLLOQ. SCHOLAST.

debeas bonorum omnium largitori Deo, qui & ingenium & memoriam tam felicem tibi dederit. Pu. Quid illi non debeam qui mihi dedit omnia? Pæ. Dic aliquot eius beneficia præcipua quemadmodum docui te aliquando. Pu. Dedit mihi coelestis ille pater corpus, animam, vitam, mentem bonam, parentes bonos, locupletes, nobiles, bene erga me affectos, & qui non modò suppéditant mihi copiosè omnia; ad hanc vitam necessaria, sed etiam (quod est longè maximum) me bonis literis bonisque moribus tam diligenter instituendum curant, ut nihil sit præterea requirendum. Pæ. Verè omnia ista dixisti: sed vnum prætermisisti, quod est singulære Dei beneficiû. Scin' tu quid sit? Pu. Sine me paulisper cogitare, Pæ. Otiosè cõgita. P. Nunc ego reminiscor: sed pro magnitudine rei, nescio quibus verbis id possim exprimere. Pæ. Dic tamen quo poteris modo. Pu. Cõgito etiam atque etiam, Pæ. Dic tandem. Pu. Innumerabilia sunt Dei optimi maximi erga me beneficia, in corpore, in animo, in externis rebus sed nullum maius nec dici nec cogitari potest, quàm quòd Filium suum unicum gratis mihi dederit: qui me miserimum peccatorem, & sub Sathanæ tyrannide captivum, ac morti æternæ destinatum, redemit: idque morte sua omnium crudelissima & maxime ignominiòsa. Pæ. Satis aptè dixisti, & totidem ferè verbis, quot aliàs te docueram. Sed nunquid Deus tibi vni hoc tantum beneficium præstitit? Pu. Minime verò. Pæ. Quibus præterea? Pu. Omnibus quotquot Evangelio fideliter ac verè crediderint. Pæ. Agè, profer locû ex Iohannis Evangelio, in eâ sententiâ. Pu. Sic Deus dilèxit mundum, ut filium suum unigenitum daret, ut omnis qui credit in eum, non pereat, sed habeat vitam æternam. Non enim misit Deus filium in mundum, ut condemnaret mundum: sed ut servetur mundus per eum. Qui credit in eum, non condemnatur: qui verò non credit, iam condemnatus est, quia non credidit in nomen unigeniti filii Dei. Hæc est autem. Pæ. Hactenus satis: sed cuius sunt verba ista? Pu. Ipsius Christi, de seipso loquentis. Pæ. Què allóquitur? Pu. Nicodémum quid ad eum noctu venerat. Pæ. Faxit ipse Christus, unicus Servator noster, ut magis ac magis in ipsius cognitiõne proficias. Pu. Fáciat, spero. P. Perge igitur, ut cœpisti, alacriter: quod benè vertat Deus in

glóriam sui nóminis. Pu. Ita pre cor. Pæ. Eâmus cœnârum:

COLLOQ. LXIII.

Ob. *eruator. Puer.*

TV nunquam studes: quando eris doctus? P. Id fiet progressu t  mporis, Deo iuv  nte. Ob. Rect   dicis; sed interim labor  ndum tibi est. P. Atqui ego non sum ar  tor. Ob. Etiam rides? Quasi labor  re idem sit quod ar  re. P. Scio non idem esse. Ob. Cur ergo sic respondisti? n  nne istud rid  re est? P. Et rid  re non est malum; quum sit natur  le   n nibus hominibus. O. Pergin' tu nugas dicere? P. Quod dixi verum est: & verum non est nug  ri. Cur me imm  rit   repreh  ndis. Ob. Iure te ar  guo. P. Quo iure? Ob. Quia non ign  ras rid  re pro irrid  re visit  tum esse; & tam   sic accepisti, quasi de risu sim loqu  tus. F. Si defendo causam me  , quid mali facio? O. Pergis igitur esse p  rtinax? Prof  ct   sc  io not  beris. P. Ne qu  so, mihi irasc  ris, mi Martine. Ob. Non ir  scor: sed officium meum facio. P. Sed audi qu  so. Ob. Quid audi  ? Tuas nugas? P. Audi, inquam, nihil m  ntiar. Ob. Dic br  uiter: est mihi   libi neg  rium. P. In primis quum tu me admonuisti, non er   otiosus. O. Quid ergo? si nihil faciebas, n  n-ne otiosus eras? P. Non eram; pace tua dixerim. O. Qui potest istud fieri? P. dicam tibi: etsi tute melius hoc intelligis, qu  m ego. Nihil faciebam, ut appar  bat: sed tam   cogit  bam aliquid boni. Ob. Decl  ra istud mihi. P. Quum tu facis versus, s  p   medit  ris diu, quasi sis otiosus? quamvis nunquam sis minus otiosus. Ob. Pro ista   t  te nimis ac  tus es. Etiam si tibi (ut ais) otiosus non eras, tamen qui te vid  rent, possent   liter iudic  re. P. At solus eram. O. Verum: sed p  ter  nt   liqui interuenire. Deniq; non fat  ris culp  ? P. Si qua fuit culpa in eo fuit qu  d primo asp  ctu vid  bar tibi esse in   tio; qu   re vera non essem. O. In eo nihil requiro: sed de irrisi  ne quid respondes? P. Cert   nihil dixi irrid  ndi   nimo. O. quo igitur? P. Ioc  bar, crede mihi. O. Quorsum? P. Ut paucis verbis fabul  ndo,   liquid ex te addiscerem. O. N   is sum,    quo multa doc  eri queas. P. Immo, tecum multum boni s  p   didici. O. Quid tandem vis concludere P. Ut mihi ignoscas: quando, ut vides, malo   nimo nihil pecc  ui, quod   quidem sciam. O. Ag  , ign  sco; quia vid  ris mihi c  ndidus, & ap  rtus neq; adhuc vi-

COLLOQ. SCHOLAST.

di te mendacem esse. P. Ago tibi grátias, Martine suauissime.

COLLOQ. LXIII.

N. O.

ERgó-ne abis in pátriam? O. Cogor abire; nempè accersitus à patre. N. Nunquám-ne es reuersurus? O. Non, spero. N. Quando profecturus es? O. Crástino die, vt opínor. N. Siccine igitur me relinquis? O. Ita necesse est. N. O me míserum! Vbi & quándo amicum talem repériam, talem studiòrum meòrum sócium? O. Ne dóleas: esto ánimo bono: meliòrem dabit tibi Deus. Ille quidém potest, scio at ego vix speráre possum. O. Noli, obsecro, te affligere tantóperè. Nec enim hac separatióne cóporum, interitúra est amicitia nostra: quin pótiùs accrésceat magis: & abséntes cópore, præséntes ánimis érimus. Quid Epístolæ, quas vtrò citróque dábimur, quantam vim speras habitúras esse? Quid quòd mútuo illo desidério, amor ipse noster fiet iucúndior? N. Verisimília sunt, quæ dicis, ómnia: sed ínterim non lenítur dolor meus. O. Ah, réprime lácrymas. N. Nò queo præ dolóre. O. Siccine agis? An putas meminóre dolóre tangi? sed quid agas? diuinæ voluntáti paréndum est. Nunc ipse te cóllige, obsecro: ac pótiùs ad hiláriter coenándum te para. Pluribus à cœna colloquémur. N. O quàm triste diuórtium!

• COLLOQ. LXV.

Messor, Valensís.

Non meministi præceptoiẽ tam sæpè monère nos de fugiéndis prauis sodálibus? V. Ego verò probè memini. M. Tamen alicubi satis negligénte vteris eius mónitis. A. In quo vídeor tibi ea negligere? M. Dicam tibi, modò atténte audias. V. Dic obsecro: audiam attentíssimè. M. Nunquam vis cauère tibi ab illo impostóre? V. Cur caueam? M. Ne illius contagióne deprauéris. Nosti enim esse péssimum V. Atquí nò sponte sequor: ad me accúrrit vndique. M. Nimirum, quia nouit te habere quod des; & dare libénter ac sæpè. V. Quid igitur mihi faciéndum suades? M. Dic semel, & sério, & quasi ánimo iráto, Quid vis amice? cur me vbíq; sequeris: omnes clámítat te esse péssimũ; & ídeo sodales tui esse nolūt. Proíndè omitte me posthac, quælo: ne tua causa, virgis palàm cædar. V. Quid si velit aliquid contrá respondere? M. Abrúmpe illi sermónem, réque

recipe

recede celèriter, V. Ago tibi gràtias, quòd me tam fidèlìter moneas.

COLLOQ. LXVI.

G. H.

Vis-ne permanere in ista ignorantia? H. Auertat Deus, G. Quid igitur facies? H. Da mihi super hac re còsiliu, quælo. G. Inprimis Deum sapissimè & ex ànimo precare: deinde semper attentus esto: hoc est, diligenter audito quicquid docetur; siue præceptor loquatur, siue àliquid reddant condiscipuli tui: postremo charitatem diligenter cole. H. Quibus modis? G. Neminem neque lædito, neque offèndito: nemini inuideto, neminem odio habeto: sed contrà, omnes dilige, tanquam fratres; ac benè omnibus, quoad poteris, facito. H. Quid illa mihi còferent ad studiòrum profectum? G. Plurimùm, H. Quomodò? G. Sic enim Deus tibi illuminabit ingènium, memorià, ac cæteras ànimi dotes augèbit: dènique stùdia tua ita promouèbit, vt maiòres in ea re progressus índies facias. H. Còsiliu mihi sanè das optimum: utinam in Dei ipsius glóriam vti perpetuò valeam, tibi que aliquando referre gràtiam. G. Nò opto, vt mihi àliquid gràtiæ eo more réferas; nisi vt Deum sæpè númerò laudes, studià que honèsta semper prosequaris, atque ita ad diuinàrum literàrum cognitiònem tandem peruénies.

COLLOQ. LXVII.

Castellanus, Mossardus.

Quid egisti per hos quíndecim dies? M. Ministràui matri, quæ gràuitè ægrotàbat. C. Ain'tu? M. Sic est profectò. C. Quo laboràbat morbo? M. Febre tertiana. C. An conuàluit? M. Paulatim conualèscit, gràtia Deo. D. Quis eam sanauit? M. Medicòrum summus. C. Quis ille? M. Ipse Deus. C. De hoc nihil dúbito: sed cuius ópera? M. Dòmini Sarrasini. C. Is habetur máximi nóminis in medicinæ professiòne. M. Id quod tidè probant egrègiæ curatiònes eius. C. Quibus remèdijs utebàtur in curànda matre tua? M. Medicamèntis. C. Satis istud intèllico, etiam te tacente. Sed dic planè quæ fúerint ista medicamènta? M. Sine me aliquantisper recordàri. C. Sino: dic tandem quæ reminisceris. M. Duo tantùm nómina mihi occurrunt, clystères & potiònes. C. Quid ista còferunt? M. Eho inèpte

COLLOQ. SCHOLAST.

inép̄te, ita rogas, quasi ego medicínæ óperam déderim. Itaque si cupis ámplius scire, quære tute ipse ab ijs pótiùs, qui ista profiténtur, hoc est à médicis & pharmacopôlis, C. Ne mihi succénseas, oro. M. Cur tu es ádeo curiósus? C. Ut addiscā semper áliquíd. M. At vide ínterim ne vocéris percúttátor. C. Audi tamen item pauca. M. Lóquere. C. Quandiu ægrotáuit mater? M. Ferè duas hebdómades. C. Intérea ubi erat pater? M. Proféctus erat Lugdúnú, ad mercátú. C. Sed tu, qua hora redísti in gymnásium? M. Hódie manè. C. Dedísti-ne excusatióne præceptóri? M. Dedi. C. Quid tibi respóndit? M. Factum benè, inquit. Tu verò ubi eras? C. Hestérno die, rus iúeram cum pátruo. M. Agè, videámus quid símus redditári, hora secúnda; nam ego quodámodo nunc nouus sum discípus.

COLLOQ. LXVIII.

Grangerius, Torquetus.

VIS veníre mictum? T. Satis otiosè minxi. G. Eámus vnà, quæso, vt parùm fabulémur. T. Tace inép̄te, nisi vis accusári. Non est fabulándi tempus. Nón-ne debuísti mēiere, quum ientarétur? G. Débui, sed oblitus sum. T. Ito igitur solus, cum bona vénia præceptóri. Nec sis posthac tam obliuiósus. G. Parébo tibi, & memínero.

COLLOQ. LXIX.

Malagnodus, Gassinus.

Q Vid cógitas Gassine? & Caue tibi óbsecro. G. Quid mihi cauébo? M. Ne in morbum incidas. G. Qua ex causa? M. Ex nimia lusus intemperántia. G. Vnde appáret periculú? M. Quia totus æstuas, tótus sudóre mades. G. Rectè & in témpore ádmones. Proféctò non sentiébam. M. Desístē, si me audis. G. Áudio verò libénter: ac tibi morem gero. Quis enim réspuat tam fidèle consílium? M. Detérge faciē sudaríolo, & índue te celériter; ne súbitum frigus cóntrahas. G. Hábeo tibi grátiam. Nam ferè morbis sum obnoxius. M. Quid est causæ? G. Infirmitas meæ valetúdinis. Vides enim quàm imbecílo sim corpore. M. Tantò magis debes tibi cauēre. G. Istud probè noui: & parens vtérque me monet sæpíssimè. Sed quid agas? ná tūra proni sumus in nostram perniciem. M. O mi Gassine, non est volaptáti seruiendú; sed temperántia valetúdini cósulendú.

G. Est

G. Est in promptu carmen Catonis in eam sententiam. M. Teneo: sed de his aliis. Iam satis indutus es. Non est quod hic morere diutius. G. Vale Malagnode, monitor amicissime. M. Vintu ut domum te deducam? G. Nihil opus est deductione. Ego bellè me habeo, Dei beneficio. M. Mi Gassine, cura ut valeas.

COLLOQ. Lxx.

Robinetarius, Bobuffardus.

Valdè miror cur hodiè manè non adfueris. B. Quid miraris tantò perè? Nihil hic est noui. Multi absunt quotidie, immò ferè horis singulis. R. Atqui victòria tibi erat in manibus. B. Quid ego curo? Eiusmodi victòria (vt benè dicèbat quidam) nihil aliud est, quàm breuis glòria. R. Sed interim modèsti adulescentes hinc ad stùdia magis incenduntur; nec tamen inani glòria tumescunt: sed ad honorem Dei referunt quicquid inde laudis accèsserit. B. Istud certè rarò contingit. Plures enim sunt qui victòrijs abutantur ad priuatam glòriam, quàm qui diuinè honòris rationem habeant. R. Verisimile dicis. B. Immo verissimum. R. Sed velim mihi dicas cur absueris. B. Scripsi ad patrem. J. Iteras. R. Cuius nòmine? B. Matris. R. Dictauitne tibi ipsa? B. Quid scripsissem, nisi dictasset? R. Quid continèbāt literæ? B. Longū esset tibi narrare. R. Saltem dic earum argumentum. B. Variū erat & mūltiplex: & quid tuā (quæso) scire refert? R. Nihil. B. Cur ergo tā auide quæris? R. Animi causa: vt ferè curiosi sumus noui aliquid audiendi. B. Nihil aliud quàm garris: omitte me. R. Ausculta paucis. B. Agè, ausculta: loquere quid velis. R. Scire cupio ubi sit pater tuus. B. Quasi verò nescias. R. Vnde scirem? B. Quum tibi sit notissimus, & quum simus vicini, non putassem te ignorare. R. Dic tandem, quæso. B. Est Lugduni. R. Quando est profectus? B. Abhinc dies quatuor. R. Quid illic agit? B. Negotiatur. R. Quando rediturus est? B. Finito mercatu. R. Ad quod tempus finietur? B. Rogā mercatores. Non est meum curare talia. R. Quid igitur curas? B. Vt Deum timeam, parentibus obediā, bonas artes cum pietate discam. R. Næ, tu magnificè loqueris? Sed dic mihi seriò, potes ne res raras efficere? B. Egò ne istud mihi assumo? Quin potiùs fateor ne incipere quidè penes me esse. R. Quid ergo de te fiet? B. Deus ipse

Spūitū

COLLOQ. SCHOLAST.

Spiritu suo in me operabitur. R. Oprimè sentis: nihil ex te prætereà requirèbam. B. Est Deo gràtia; cui acceptum réfero quicquid inest in me boni. B. Istud rectè, & laudo equidem: ne tibi videar nihil aliud quàm garrere. B. Quò illud dicerem, iocàbar sanè. R. Ego sic accèpisti: sed tu (vt còpisti) perge discere & sapere. B. Qui mihi dedit fidem, idem (vt spero) perseueràntiam dabit. R. Benè speras: & ego idem spero tecum: Itaque pergàmus viuere inter nos coniunctissimè, vt adhuc fécimus. B. Per me quidem non stabit; nisi ope diuina prorsus ero destitutus. R. Auertat ipse Deus: sed audin' tu horològium? B. Vt in ipso tempore sermònem finiuimus?

Duo, quæ sequebantur, colloquia de consilio auctoris sunt translata ad finem huius secundi libri.

COLLOQ. LXXI.

Rossetus, Monachus.

VNdè venis? M. Foris. R. Quid prodieras? M. Vt émerem chartam. R. Emisti-ne? M. Eui. R. Quantum emisti? M. Scapum. R. Quanti? M. Quinque quadràntibus. R. Cuius formæ? M. Minòris. R. Ostènde. M. Vide num bona sit. R. Bona est profectò: in quem vsum emisti? M. Ineptè quæris. Quis est chartarum vsus nisi ad scribèndum? R. Immodò aliud. M. Quis, cedò? R. Ad merces inuoluèdas. M. Intelligèbam de charta scholàstica, non de emporética: non enim sum mercàtor. R. Vtimur etià charta ad siccàndam recèntem scripturam. M. Satis scio: sed charta illa est bîbula. R. Et tamè charta est. M. Esto. R. Ergo mûltiplex est chartæ vsus, etià in schola. M. Cogor fatèri. R. Etiam dicam tibi aliud vsum, & quidem in schola frequèntissimum. M. Quem? R. Non ausim dicere sine præfatione honòris. M. Quid opus est inter nos honòrem præfari? non enim verba fœtent. R. Dicam igitur, quando ita vis. M. Dic liberè. R. Ad tergèdas nates in latrina. M. Illuc non feruntur chartæ puræ; sed iam scriptæ, eæque inútiles. R. Quid tum? Chartæ sunt tamen. M. At ego de charta pura & noua loquèbar. R. Sed interim victus es. M. Sit ita sanè: non me poeniter disputatiùe nula huius nostræ. R. Sed iam à lusu discéditur. M. Et nos ergo loco cedàmu s,

Hugo, Blesius.

HAbésne bonū atramentum? B. Cur istud rogas? H. Vt mihi des aliquantulum. B. Eho, non habes? H. Immo: sed eo nō possum scribere. Quid obstat? H. Quia nimis spissum est. B. Nescis diluere? H. Nō est mihi aqua. B. Dilue vino. H. Multo minus. B. Quid si aceto dilueres? H. Indē charta profluēret. P. qui scis? H. Audiui de quodā magistro qui me docēbat scribere. B. Ego verō aliud audiui magis mirum. H. Narra mihi, sodēs. B. Quid mihi dabis? H. Bonam aciculam. B. Audi igitur quod ego didici ex quodam pædagogo meo. Atramentum quod aceto liquefactum est, ægrè eluitur. H. Fieri potest: sed interim da mihi parum, in vsum præsentem. B. Tene atramentarium tuum benè apertum, ego in fundam tibi. H. Ecce, infunde. Vah! quàm liquidum est! B. Vtere si vis, quale, quale est: non enim habeo melius. H. Quid igitur faciam? B. Hem inēpte, non potes penna tua benè miscere? B. Miscui satis: quid possē prætereā? B. Infunde rursus in cornu meū. H. Admoue propius: est ne satis? B. Comprime penna lintecolum. H. Ita compressi vt ferè sit aridū: quod erit tandem? B. Atramentū bonum, aut certè mediocre. H. Bona est mediocritatis régula; vt ex præceptore didicimus. Sed nunquid, ex duabus malis rebus confici potest aliquid boni? B. Vbi miscuero, & tibi rursus infudero, videbis experimentum. H. Ardeo istud videndi desiderio. B. Porrige nunc atramentarium tuū. Ecce, infunde. Oheliā satis est: quæ isthæc est profusio? Plus mihi dedisti quàm tibi retinueris. B. Commisce iterum, etiam, atq; etiā. H. Nunquā posset coquus sua iura & cōdimenta melius confundere. B. Iam tandem tacito periculū. H. Dicta mihi aliquam sententiam, vt interim discam aliquid. B. Experiētia (vt vulgò dicitur) est rerum māgistra. Habes? H. Dicto citius. B. Videlicet iampridem tenēbas. H. Quis illud ignorāret, quod est adeo vulgāre? B. Nunc videāmus. H. Res apparebit melius, vbi scriptura benè desiccāta fuerit. Quid vis expectare? Iam siccāta est plus satis. H. Oh, vide quàm nigra sit. B. Dixi ne verè? H. Aliquādo periculū feceras scilicet. B. Cōstabit igitur

COLLOQ. SCHOLAST.

igitur experiéntiam esse rerú magístram. H. Quinetiã hinc ex-
perimur, ex rerum commixtiõne bonum fieri temperaméntũ.
B. Iam incipis áltius philosophári: itaque discêdo. H. O longum
sermõnem de níhilo! B. Nihil me pœnitet: aliõqui inerti orã
torpebãmus.

COLLOQVIORVM

Scholasticorum. Lib. 3.

Cui insunt magistri Colloquia cum discipulis.

ADMONITIO.

*Hec á pueris ita legenda erunt, ut ex duobus legentibus unus
discipulum, alter præceptorem agat.*

COLLOQ. I.

Unus ex discipulis, Præceptor.

Alue præceptor, P. Saluus per Iesum Christum.
An surrexêrunt omnes? D. Omnes, præter par-
uulos, P. Nû quis ægîdat? D. Nemo, grátia Deo.
P. Quid ágitur? D. Alij se induunt, alij iam stu-
dent gnãuter, P. Adést ne vobis Hypodidásca-
lus? D. Iam dũdum, P. Ire igitur præcátum: vósque diligénter cõ-
mendáte Dómino Deo, per Iesum Christum, deprecátorem
nostrum: deinde pèrgite in stúdiis vestris, vsque ad horam ien-
táculi, D. Ita solémus præceptor, P. Credo équidem: sed quia
ferè somniculõsi estis ac negligéntes, idcirco ego vos admónco
sapiùs, D. Grátiam habêmus, præceptor humaníssime. Nun-
quid vis præterea? P. Dic sãmulo vt mihi togam ádferat,

COLLOQ. II.

Præceptor, Discipulus.

Adfuisti-ne hódie concióni sacræ? D. Adfui, P. Qui sunt re-
stes? D. Multi ex condiscipulis, qui me vidêrunt, testári
possunt, P. Sed producéndi erunt aliquot, D. Producam, quum
iubêbis, P. Quis hábuit conciónem? D. D. N. P. Quota hora in-
cœpit? D. Séptima, P. Vnde sumpsit thema. D. Ex Epist. Pauli
ad Romãnos, P. Quoro capite? D. Octãuo, P. Adhuc benè re-
spondisti:

spondisti: nunc videamus quid sequatur. Ecquid memorię mām-
 dasti? D. Nihil, quod referre possim, P. Nihilne? Cōgita paulif-
 per: & vide ne turbēris: quin esto ánimo bono. D. Cerrē prę-
 cēptor nihil possum reminisci. P. Ne verbum quidem. D. Nihil
 prorsus. P. Hem, verberol! Quid igitur profecisti? D. Nescio nisi
 quid forrāsse interim à malis abstinui. P. Istud quidem est ali-
 quid: si modò fieri potuit vt malo omnino abstinueris. D. Ab-
 stinui quo ad potui. P. Fac ita esse, non tamen satisfecisti Deo:
 quum scriptum sit, Declina à malo, & fac bonum. Sed dic mi-
 hi (quæso) qua grátia illuc iueras potissimum? D. Vt aliquid
 addiscerē. P. Cur id non fecisti? D. Non potui. P. Non potuisti,
 nébulos? Immodò noluisti; aut certē non curasti. D. Cogor fatēri.
 P. Quæ res te cogit? D. Consciētia mea; quæ me accusat apud
 Deum. P. Rectē dicis: utinam ex ánimo. D. Equidem ex animo
 dico. P. Fie. i potest sed agē, quid fuit causæ quámobrem nihil
 memorię mandaueris. D. Negligētia mea. Non enim diligen-
 ter audiēbam. P. Quid igitur faciēbas? D. Idētidem dormiē-
 bam. P. Ita soles: sed quid agēbas reliquo tēpore? D. Cogitā-
 bam mille ineptias, vt solent pūeri. P. An tu adeò puer es, vt nō
 dēbeas attēntus esse ad verbum dei audiendum? D. Si attēntus
 essem, possem aliquid proficere. P. Quid igitur meruisti? D.
 Verbera. P. Meruisti profectò, idque largissimē. D. Ingēnnē con-
 fiteor. P. Verbo tenus, opinor. D. Immodò certē, ex ánimo. P. For-
 tāsse interim para te ad plagas accipiēdas. D. Ah pręcēptor
 ignósce obsecro, Peccāui fateor: sed nulla ex malitia. P. Atqui
 tam supīna ista negligētia prōximē ad malitiam accēdit. D.
 Non equidem inficior: sed tuam implōro clemētiā pēr Chri-
 stum Iesum. P. Quid igitur facies, si tibi ignouero? D. Faciam
 posthac officium meum, vt spero. P. Addēndum erat, Deo iu-
 uantes: sed id parū curas. D. Immodò pręcēptor, adiuuante Deo,
 pręstābo posthac officium. P. Agē, condōno culpam tuis lā-
 crymis: tibi que ea lege ignósco, vt promissi memineris. D.
 Grátias ago, pręcēptor humanissime. P. Fris apud me in maxi-
 ma grátia, si promissa seruaueris. D. Faxit Deus óptimus máx-
 imus vt possim. P. Faxit, precor.

COLLOQ. III.

Martinus famulus, Pręceptor.

Pręcep-

COLLOQ. SCHOLAST.

PRæceptor, nemo est qui doceat in sexta classe. **P.** Quid hoc rei est? **Vbi** est magister Philippus? **M.** Morbo detinetur in lecto. **Qui** scis? **N.** Nunciauit quidā ex discipulis eius domesticis. **P.** Dic hypodidascalo meo. **M.** Non est in musæolo suo. **P.** **Qui** scis? **M.** Nam ego ter aut quater pulsavi ostium. **P.** Dic primæ classis doctōri, ut mittat ē suis aliquem. **M.** Quid si nolit mittere? **P.** Abi inēpre. **An** putas eum esse tam impudentem ut recuset? **Abi**, prōpera.

COLLOQ. III.

Bartholomæus, Præceptor, Discipuli.

PRæceptor. **P.** Hem, quid est? **B.** Sunt quidam qui te conuēntū volunt. **P.** Vbi sunt? **B.** Te expēctant in vico. **P.** Nunc adibo. **B.** Atqui virgēt. **P.** Præcurre tu, & eos intromitte in arēā, ego te sequor: vos interim expectate cum silētio. Mox ego ādero, ut vos ad coenam dimittam. **D.** O quā bonum verbum!

COLLOQ. V.

Canellus, Præceptor.

PRæceptor, quid reddemus cras manē? **P.** Hódie manē, palām dixi ante scholæ missiōnem. **C.** At ego non āderam, præceptor. **P.** Roga cōdiscipulos. Nam si vellent singuli me interrogāre de rebus ā me palām dictis, quāso, quando finis esset? Itaque fac sis posthac prudentior. **C.** Curābo pro viribus. **P.** Sed tu vbi eras? **C.** Prodieram. **P.** Quid prodieras? **C.** Ut curarē negotium aliquod, de quo pater ad me scripserat. **P.** A quo petisti vēniam? **C.** Ab hypodidascalo. **B.** Cur non ā me potiūs? **C.** Quia eras occupātus. **P.** Quid agēbā? **C.** Alloquebāris in arēa quosdā viros honorātos, qui te conuēntum venerāt. **P.** Abi nunc recōrdor.

COLLOQ. VI.

Præceptor, Famulus, Observatores.

HEus Martine. **F.** Hem, præsto sum, here. **P.** Accersemihi huc quinque públicos observatōres, quos hesterno die in hunc mentem elēgi: nostin? **F.** Optimē: nam egomet āderam. **P.** Sunt (opīnor) in suo quisque auditorio festina. **F.** Quamprimum rediero. **O.** Adimus omnes, præceptor: quid tibi placet imperāre? **P.** Satis erat iubēre: nec enim sum imperātor, nec magistrātus. Ego vos huc accersēndos iussi, ut vos officij vestri com.

commonefacerem. Vos igitur attentis auribus atque animis audite. Non ignoratis quanto cum timore Domini hesternodie palam in aula nostra communi vos elegerim. Auspicati sumus à sacris precibus: sequuta est admonitio nostra, atque exhortatio, ad omnem coetum scholasticum, de timore Domini, deque moribus, qui deceant studiosos in schola versantes quotidie: deinde, non sine optimorum adolescentium testimonio, vos elegi quinque, quos ad hoc munus idoneos existimavi: postremo ventum est ad secundam cum gratiarum actione precatione. Ne igitur putetis ludum fuisse aut iocum, actionem illam, in qua nomen Domini tam studiòse fuerit invocatum. Ac licet, apud imperitos aut arrogantes, hoc munus & vile & abiectum videatur, vos tamen credite cum honorificum tum sanctum esse vestrum istud ministerium. Quod si aliter existimabitis, fieri non potest ut munere vestro recte fungamini. Itaque ego vos hortor quantum possum, & per Iesum Christum obtestor, ut cum Dei timore atque reverentia diligentiam praestetis in ijs omnibus, quae intelligetis ad officium vestrum pertinere. A. Vobis igitur absit omnis favor, odium, gratia, studium vindicandi, & similia; quae transuersos agunt homines, & sincerum corrumpunt iudicium. Ne timeatis improborum minas: qui pusilli animi adolescentes ab officio solent absterre. Quam enim habet in vos potestatem? Potius eum timeate, qui vester est Dominus, qui vitae ac necis potestatem habet. Illius (inquam) tanti principis timor vobis ob oculos semper obversetur. Incurretis (scio) in aliquot improborum ac dissolutorum odium: sed pluris sit vobis vnus Patris vestri coelestis amor & charitas, quam omnes omnium hominum inimicitiae. Estote semper memores verbi illius, quo Seruator noster & summus praecceptor suos discipulos ad constantiam hortabatur. Si vos (inquit) odit mundus, scitote quod me quoque prius odio habuerit. Vos igitur propter ipsum Christum, omnes floccifacite nebulonum minas, offensiones, inimicitias, dummodò gloriae Dei possitis inseruire fideliter. Haec sunt de quibus nunc pro temporis breuitate vos admonendos esse existimavi, praeter illa quae vos in aula hesternodie audiistis. *Pr. obs.* Máximas tibi gratias agimus, praecceptor humanissime: & Christum precamur vltima dona

COLLOQ. SCHOLAST.

dona tibi semper adaúgeat. A. te verò vehemènter pètimus, vt (si tibi moléstum non est) perscriptam des nobis hortatiónem tuá: quò illam inter nos quádóque relegèntes, memoriæ tenácius infigámus. P. Id ego faciam primo quoque témpore: quádóquidem rem sanè honestíssimam postulátis. *Primus Ob.* Op-
támus ériam á te (si placet) commentariolum scriptum habère de præcípuiis officij nostri capítibus: vt simus certiòres quid potissimùm sit nobis hac in re obseruándú. P. In ipso témpore de hoc admones: & sic ego iampridem in ánimo habébam: sed me quotidie aliud ex alio impediuit. Dabo igitur eiúsmodi coméntariolum, quod videlicet contíneat quicquid ad obseruatorum publicòrum officia pertinébit. Id autem describétis ex ipso archetypo meo: quod idéò seruare volo, vt cæteris quoque trádere possim futúris obseruatoribus. Nunc redíte in suum quisq; auditórium. Ob. Rectà imus, præceptor.

COLLOQ. VII.

Clericus, Præceptor.

Licét-ne præceptor vt ego & patruellis eámus domum? P. Quid eò? C. Ad nuptias consobrinæ. P. Quándo est nuptúra? C. Crástino die. P. Cur tã citò vultis ire? C. Vt mutémus vestiménta. B. Per me licet eátis; hac tamen lege, vt cras huc redeátis cúbitum. C. Quid si volet pátruus vt expectémus repótia? P. Non detinébit vos, satis scio, dúmmodò dicátis ei qua lege dimiserim. C. Verum fatébitur. P. Abíte, & ab omni cauète intemperántia, facitéque vt lúceat lux vestra coram ómnibus; vnde glorificétur noster ille cœléstis Pater. C. Ita quidem sperámus fore; ipso nos in ómnibus adiuvánte.

COLLOQ. VIII:

Portanius, Præceptor.

Licét-ne exíre præceptor? P. Quæ tibi est exeúndi causa? Po. Vt quæram in foro áliquem ex nostrátibus. Pr. Quid istud opus est? Po. Mandáre illi volo, vt meos admonéat de pane mihi aut adferéndo, aut mitténdo. Pr. Vbi panis deficit, ómnia sunt illic venália. Po. Istud vulgátum est apud nos prouérbium. Pr. Immo vbiq; pervulgátum: ádeo panis mortálium vitæ est necessárius. Sed ad rem: tu nunc prodíre vis? Po. Si tibi placet, præceptor: ne mei negótij occasiònem amittam. Pr. Abi, & felina

Etina ante prandium redire, P. Dabo equidem operam.

COLLOQ. IX.

Bueticus, Præceptor.

Licet-ne mihi exire una cum fratre? P. Quid causæ est? B. Vt mater emat nobis calceos; deinde ut tonsorem adeamus. P. Quid eod? B. Resectum capillos. P. Quid nunc opus est? B. Vt cras (si Dominus permiserit) inuisamus patrum. P. Ite & matrem redite ad studium. Sed heus, pueri, adferre mihi à matre testimonium in crastinum diem, aut testem adducite. B. Deo iuvante id curabo diligenter. Nunquid vis, præceptor? P. Vt meis verbis matrem officiosè salutetis.

COLLOQ. X.

Albertus, Præceptor.

Præceptor, licet-ne nobis ire ad tonsorem? P. Quid eod? A. Vt capillum tondamus. P. Libenter quotidie exiretis sexies: quin expectate in crastinum diem, ut caris una cum exteris? A. Atqui propter forum turba erit in tonstrina. P. Quid tunc satis habebitis omni ad expectandum. Recipite vos ad studium. A. Vt libet, præceptor.

COLLOQ. XI.

Bargius, Præceptor.

Præceptor, accersor à patre. P. Vbi is est? B. In diuersorio. P. Quando venit? B. Aduenit modò. P. Quis tibi tam citò nunciavit? B. Misit ad me famulum. P. Vbi est? B. Prætoribus me expectat. P. Cur illum non intromisisti? B. Nóluit intrare. P. Quid ita? B. Quia (ut ait) festinatione vrgetur. P. Voca illum, ut paucis conueniã; deinde abi: sed cura ut quàm primùm huc adsis. B. Eo vocatum.

COLLOQ. XII.

Præceptor, Rufcinus.

Vbi est Martinus? R. Iuit ad forum. P. Quid eod? R. Emporium (ut dixit) cingulum. P. Iniusu meo exire non debuit: sed hoc nihil ad te. Quis dabit vobis merendam? R. Dixit se hora secunda reuersurum, ut det nobis. P. Quid si fallat? R. Id non est moris eius. P. Nisi ad horam adtuerit, admone uxorem de vestra merenda: habet enim clauem alteram cellæ penuariæ.

COLLOQ. SCHOLAST.

COLLOQ. XIII.

Præceptor, Scarranus.

DEmiror unde nunc venias? S. Domo redeo, præceptor. P. Cur iueras domum? S. Petiitum merendâ. P. Quâmobrem non artuleras? S. Mater erat occupâta. P. Quid tum? debuisti exire iniûssu meo? S. Nô débui, fateor. P. Quid igitur meruisti? S. Plagas accipere: sed ignosce mihi (quæto) præceptor. P. Cur nô petuisti cûndi potestâtem? S. Quia non audëbam te interpellâre. P. Quid agëbam? S. Tenëbas libellû quendâ & legëbas âliquid. P. Fieri potest: sed vos tamë sæpè me interpellâtis ob rē leuiorē. Nunc igitur para te ad vapulândû. S. Parce mihi, ôbsecro præceptor. Sine vt priûs cõgitē aliquânsper. P. Agè, parco: tum quia ingenuè confitëris, tum quòd satis studiõsus mihi vidëris. S. Grâtiâs ago máximas, præceptor humanissime.

COLLOQ. XIII.

Guilielmus, Præceptor.

Præceptor, non restat mihi charta ad scribëndû: vis-ne dare cõdicem? P. Quem in vsum? G. Partim ad collõquia, partim ad exemplãria. P. Retulisti in cõdicem tuum? G. Retuli. P. Ostëde. G. Ecce tibi, præceptor. P. Quid istud? retulisti octõdecim: vis ergo de maiõre? G. Si tibi placet. P. Pete à sãmulo: ac ne dúbitet, ostëde illi tuum cõdicem, vt idem in suum rēferat. G. Aúdio. P. Audi item, caue abutãris charta: ne tibi pater grâuitèr succénseat. G. Faxit Deus vt benè vtar.

COLLOQ. xv.

Gruetius, Præceptor.

Præceptor licet-ne prodire? P. Quâmobrem? G. Vt emam cultellos mensãrios. P. Vbi sunt quos habëbas? G. Reliqui domi. P. Quid ita? G. Quia iam obtûsi erãt & inútiles. P. Habes-ne pecûniã ad emëndos âlios? G. Mater dedit mihi. P. Quis erit adiutor ad emëndû? G. Gerárdus. P. Ite sanè: & cauete ne vobis imponãtur. G. Cauëbimus, Deo iuuãnte. P. Omnes quidē iuuat: sed eos potíssimùm qui ad eius honõrem ómnia rēferũt,

COLLOQ. xvi.

Vernetus, Præceptor, Spátula.

Præceptor, licet-ne pauca? P. Lõquere. V. Nos duo proponebãmus, si tibi ita viderëtur, ire, dum cãteri ludunt, foras

foras ambulatum. P. Quò vultis exire? V. In pròxima suburbana. P. Quid autem agètis ambulantes? S. Tractabimus colloquium aliquod. Sed de bonis & honestis rebus. S. Hæc temporis serenitas, & tam pulchra terræ faciès præbèbunt nobis honestum aliquod argumentum. P. Nunquam deest Dei laudandi materia, duntaxat veris eius cultoribus. V. Nunquam profectò: sed ut ad propòsitum reuertamur, permittis nobis præceptor extra urbem prodire? P. Nisi mihi perspecta esset vestra perpétua fidelitas, & verus amor literarum, nunquam permitterem: præsertim quò pravi adolescèntes me sæpè in hoc genere fefellerint. Vos igitur prodire; deinde matùrè ad cenam reuertimini.

COLLOQ. XVII.

Isaias, Præceptor.

Præceptor, licet-ne prodire? P. Quò prodire cupis? I. Ad sartorem. P. Quid eò? J. Petatum femoralia. P. Iam-ne facta sunt? I. Sunt, opinor. P. Rectè (opinor) dicis: quia res incerta est? I. Atqui promiserat mihi in hunc diem. P. Quid si fallat? I. Nihil mirum fuerit. P. Nunc quoq; verè loquutus es: nam rarò ad promissum tempus fidè præstant artifices. I. Viso tamen, præceptor, si mihi permittis. P. Nihil impèdio. I. Nunquid vis, præceptor? P. Immò, ut properes: ne desis prælectioni. I. Benè mones: abeo.

COLLOQ. XVIII.

Caius, Præceptor.

Licet-ne prodire. P. Quò? C. Domum. P. Hem, tam sæpè itare domum? C. Mater iussit ut ego & frater se adiremus hodiè. P. Cuius rei gràtia? C. Ut ancilla vestimenta nobis excuteret. P. Quid istud? suntne vobis pediculi? C. Et multi quidem. P. Cur uxorem meam non admonuistis? C. Non ausi sumus. P. Quasi verò illa sit usque adeò difficilis. Ancillam habet ea potissimum gràtia, ut vestram omnium curet mundiciem: nec vos ignoratis illud sed gaudètis matris inuiscendæ occasione vobis dari. Vos igitur manete: cras ego curabo, ut vobis excutiantur vestes. C. Sed mater nos obiurgabit. P. Egomet eam placabo: quiescite.

COLLOQ. XIX.

Tornator, Præceptor, Pueri.

Præceptor, licet-ne cras ire domum? P. Quid eò? T. Petatum panem. P. Non tibi restat? T. Restat quidem, sed

COLLOQ. SCHOLAST.

parum ádmodum. P. Quid frater? ést. ne tecum írútus? T. Iussit pater. P. Quando conuenísti illum? T. Die Iouis, quum venisset in hanc urbem. P. Vbi illum vidísti? T. Apud forum. P. Non mentírís? T. Non méntior. P. Vnde probábis? T. Sút ex condísipulis qui áderant. P. Qui tandem? T. Adsunt Blásius & Audax. P. Est. ne verú, púeri? P. Omnino verum. P. Quí scitis? Pu. Vídímus eius pátre, & audíuimus ipsa verba. P. Si ita est, permítte ut eas domú cum fratre. T. Vale præcéptor. P. Vos seruet Dóminus Deus. T. Idé tibi precámur ex ánimo. P. Sed heus, quãdo huc adéritis? T. Crástino die vésperi, Deo iunánte. P. Cura ut promíssi memíneris. T. Curábo. P. Scílicet, ut soles. T. Immò méliús spero. Nunquid vis? P. Ut verbis meis salútem dicas paréntibus. T. Fáciam libénter: íterum vale, præcéptor. P. Vos quoque valéte: & lénto gradu aubuláte, propter æstus solis. T. Ita fácere solémus.

COLLOQ. XX.

Præceptor, Villarianus.

Quid sibi vult quòd abfúeris hac rota hebdómade? V. Oportuit me manére domi? P. Quámobrè? V. Ut matri adésem, quæ ægrotábat. P. Quod illi officium præstábas? V. Sæpius ei legébam. P. Quid legébas. V. Aliquid ex sacris. P. Sanctú istud & laudábile ministérium. Vtinam sic omnes studérent verbo Dei. Sed quid? nihil agébas præterea? V. Quóties opus erat, illi ministrábam cum ancilla. P. Hæccine vera sunt, ómnia? V. Hábeo testimónium. P. Profer illud. V. Ecce. P. Quis scripsit? V. Fámulus noster, matris nómine. P. Agnósco eius manum: quia sæpè ab illo mihi attulisti. V. Licétne ígitur redíre in sedem meam? P. Quid-ni liceat, quum mihi satisféceris? V. Grátias ago, præcéptor.

COLLOQ. XXI.

Lacetus, Hypodidascalus.

Præceptor licét. ne mihi prodire? H. Quæ tibi est prodeúndi causa? L. Est mihi eúndum ad forum. H. Quid eò? L. Ut emam córium. H. In quem vsum? L. Ad calceórum sóleas. H. Quis te adiuuábit in empióne? L. Quidam oppidánu, cui hoc mandáuit pater meus. H. Debueras adíre me cum cæteris quí ad forum prodíerunt. L. Occupátus eram. H. Qua in re, L. In scri-

scribendis ad patrem literis. H. Quando eas dabis. L. Hódie, si quem in foro nostratem offendero. H. Abi, & memineris ad horam solitam adesse. L. Mimínero.

COLLOQ. XXII.

Arator, Præceptor.

P Ræcéptor, tuo permíssu hora prima prodieram: nūc rédeo. P. Curásti negotium tuum? A. Curáui, grátia Deo. P. Factū benè: quota est hora? A. Instat secūnda. P. Voça mihi famulum: deinde ito ad merendam cum ceteris.

COLLOQ. XXXIII.

Hugo, Præceptor.

P Ræcéptor vís ne mihi mútuò dare aliquantum pecúniæ? P. Quid opus est tibi pecúniæ? H. Vt Syluio satisfáciam. P. Quantum debes illi? H. Assẽm cum semisse. P. Quo nómine? H. Quia scripsit mihi áliquot collóquia. P. Ostẽde. H. Vide, si placet. P. Adi hypodidáscalum: dic vt det quantũ petis. H. Grátias ago, præcéptor. P. Non est quòd agas: sed refer in códicem tuum. H. Quin iam rétuli. P. Factum benè: ostẽde ipsi hypodidáscalo.

COLLOQ. XXXIV.

Blasius, Præceptor.

L Icèt ne mihi, præcéptor, adire tutorẽ? P. Quæ te causa mó-
L uet? B. Iússerat ille vt se hódie conuenírem, si liceret per óti-
 um. P. Quando iússerat? B. Nudiustértius. P. Vbi illum vidísti? B.
 In área quæ est è regiõne templi. P. At vide ne mentiáris. B. A
 me absit mendácium. Si vis, dabo testes ex condiscipulis, qui
 mecum áderant. P. Qui sunt illi? B. Dániel & Cordérius: vís ne
 vt eos accérfam? P. Mane: ego illos conuéniam. Sed dic, quid e-
 get tutor ópera tua? B. Ad áliquid describendum. P. Qua igitur
 hora vís illum adire? B. Nūc: si tibi placet. P. Quando huc redi-
 bis? B. Quum primũ me dimiserit. P. Nunc abi, atque illi ex
 me dic salũtem plúrimam. B. Fáciam libẽter.

COLLOQ. XXV.

Scriba, Magister.

P Ræcéptor, pater te iuuit ad prándium, si tibi placet. M.
 Est ne solus? S. Solus (opínor) præter domésticos. M. Excú-
 sa me illi: iam enim aliunde inuitatus eram. Age, tamen illi

COLLOQ. SCHOLAST.

meis verbis grátias. S. Nūquid vis aliud? M. Nihil, nisi, vt matū-
rē ad scholam rédeas. S. Matūrē, iuuāte Deo.

COLLOQ. XXVI.

Gaspar, Præceptor.

Icēt-ne prodire præceptor? P. Quò? G. Primūm ad sartōrē,
deinde ad tōsōrem. P. Cur ad sartōrem? C. Vt curē tibi alia
reficiēda. P. Sūt ne lácera? G. Ad eò lacerāta vt vix indūere
possim. P. Cur ad tōsōrē? G. Vt illi ostēdā vlcus, quod mihi his
diēbus subōrtum est in fēmore. P. Détege, vt vídeam. G. Vide,
quando ita placet. P. Est turūnculus. G. Ita conijciēbam. Quū
aperueris tonsōri, roga illum vt emplāstrum vlceri aptum ad-
hibeat. G. Faciam quod suades. G. Sed nūquis est qui tecū pro-
dire velit? G. Immò, Iohānes Flauianus. P. Quod habet negoti-
um? G. Tonsōrem quoque vult adire. P. Ite igitur vnā, & redite
similiter. G. Nunquid vis præterea? P. Vt maturētis rēditum; ne
merēda vestra mulctēmini.

COLLOQ. XXVII.

Latinius, Præceptor.

Præceptor, licēt-ne nobis prodire? P. Estis ne multi qui pro-
dire vultis? L. Fermē omnes. P. Quid hoc sibi vult? L. Est hō-
diē mercātus; inde sit vt ferē sibi quisq; velit aliquid ēmere. P.
Nūc ego sum occupatior, quā vt singulōrū prodeūdi causā
possim cognōscere. adite igitur subdōctōrem qui cognōscat, &
si vacat, vos deducat ipse. L. Grátias ágimus, præceptor huma-
nissime.

COLLOQ. XXVIII.

Præceptor, Theophilus.

Hodiē igitur Petrum conuenisti? T. Hódie P. Vbi? T. In tē-
plo. P. Quora hora? T. Octāua matutina. P. Nūquid rogā-
sti, quando sit repetiūrus scholam? T. Rogāui. P. Quid ille? T.
Nescio, inquit. P. Deuisti illū ad rēditum exhortārī. T. Id ego
feci, & multis quidē verbis. P. Benē fecisti? sed quid ille respō-
dit? T. Se adhuc à patre detinēri ad fructus colligēdos. P. Quid
si ad ipsum patrem scribas de statu nostro scholástico? fortāse
enim mouēbitur vt filium citiūs remittat. T. Si tibi ita vidētur,
faciam, idque diligēter. P. Fac igitur primo quoque tēpore:
sed audi, scribe plenissimē: deinde līteras tuas mihi ostēde, pri-
usquam

úsqum des perferendas. T. Sédulò faciám præcéptor.

COLLOQ. xxix.

Pelauellus, Præceptor.

PRæcéptor, licét-ne mihi exíre? Pr. Quò tibi eúndum est? Pe. Ad tonsòrem. Pr. Non est tibi áliud negótium? Pe. A tonsòrè ire emptum lígulas, illinc me ad sutòrem còferre. Pr. Cur ad sutòrem? Pe. Vt vni ex cálceis meis annéctat còrrigiam. P. Ista ómnia quando conféceris? Pe. Intra horæ spatiú, vt spero. Pr. Erút multi fortásse in róstrína expectántes. Pe. Fieri potest: sed si vídero diútius mihi morándum illic esse, expectábo in diem Sábbati. Pr. Est-ne álius qui prodíre velit? Pe. Pontánus ait se velle chartam émere. Pr. Scís-ne illi opus esse? Pe. Scio. Pr. Ite igitur vnà: curáte diligénter suum utrúque negótium, nec sitis cessatòres. Pe. Deo iuuánte, cauébimus.

COLLOQ. xxx.

Carbonarius, Præceptor.

Licét-ne exíre? P. Quò? C. Ad sartòrem. P. Quid eò? C. Vt mihi túnica faciénda metiátur. P. Quæ tibi est matéria? C. Niger pannus. P. Vbi est? C. In arca mea. P. Sartor auté quis tibi est? C. Petrus Syluius. P. Est-ne perítus ártifex? C. Sic audiui, & est notus patri meo, qui iussit vt illum adírem. P. Vbi hábitat? C. In vico xenodóchij. P. Non nimis longè est: caue discúrras. C. Cauébo. P. Fácilè à me véniam impetrant, qui nunquam fallunt. C. Auértat Deus vt vnquam fallam.

COLLOQ. xxxi.

Luterninus, Præceptor.

PRæcéptor, licét-ne pauca? P. Lóquere quid velis. L. Quum intérdú dicis alicui nostrú, Vbi est follis? vel, Cedo follé: non appáret vt ùm follis sit masculíni, an scéminíni géneris. P. Non appáret, fáteor: quid tum? L. Vnde igitur scire póssumus? P. Cur me de hoc nunquam rogástis? L. Tam multa tam sæpè interro-gámus, vt vereámur ne tibi molésti símus. P. Quasi verò istud vnquá præ me ferá: contrà, eò magis amo vos, quò me rogátis sæpiùs. Quid enim magis cúpio, quàm vt aliquádo vos vídeam & óptimos & doctíssimos? L. Habémus grátiá máximam, præcéptor humaníssime. P. Eá grátiá ego & vos Deo nostro debémus, qui solus, sua bonitáte, utrúque bonam dedit voluntátem.

COLLOQ. SCHOLAST.

L. Faxit ille ut hoc beneficium rectè semper utamur in ipsius gloriâ. Sed dic quæso, follis cuius est generis? P. Masculini. L. At ego potius sceminini dixissem. P. Quamobrem? L. Quia tale est pellis, quod est in Rudimentis pro exemplo positum. P. Non abs re id coniiciebas. Nam is finita, quale est pellis, magna ex parte sceminina sunt. L. Non igitur omnia? P. Vix vlla est tam generalis regula, quæ exceptione careat. Follis igitur sub exceptionem cadit: quia masculinum est. Sic aliquot alia, ut ignis piscis, axis, &c. L. Sed unde illa dignoscam? P. Facile cognoscas, quum peruenieris ad Grammaticæ regulas. Sed interim Latine loquentes attentè observa, teque ad eorum imitationem diligenter accommoda. L. At istud longum est, præceptor. P. Non sunt nisi longo tempore præclara ædificia. L. Experientia nos istud docet. At pater meus vellet me annuo spatio doctum videre. P. Ego verò istud vnus dièi spatio videre vellem. Sed quidagas? omnibus in rebus expectandum tempus est. Pater tuus, quia non didicit literas, nescit quid doctrina valeat, neque quantis laboribus illa comparètur. L. Verum dicis: sed quid illi respondere possum, quum apud me conquiritur de temporis longi spatio in discendis literis? P. Docèbo te inter cœnandum: nunc ito lusum cum cæteris, ut me in musæum recipiam. L. Ignosce mihi quæto præceptor, quod te interpellauerim. P. Nihil me interpellasti: non enim occupatus eram. Præterea, si te audire mihi molestum fuisset, nonne poteram te in aliud tempus rejicere? L. Tuo iure id poteras. P. Abi igitur.

COLLOQ. xxxii.

Cassianianus, Præceptor.

S. Alus sis, præceptor. P. Auspicato adueneris: quid nuncias? C. Soratte pater meus ut animi causa eamus vna in hortos suos suburbânos. P. Ad eam rem nos inuitat serenitas: & nunc sumus feriati. Sed quid illic aspectu iucundum videbimus? G. Varias & pulchras arbores cum suis fructibus, item herbârû & florû multâ varietatē. P. Nihil est illis rebus hoc tempore iucundius. C. Ea est Dei erga nos beneficentia. P. Quam quidem assiduè laudibus prosequi debemus. C. Sed vereor ne patri in mora simus. P. Tantisper expecta dum togam muto, ut sim ad ambulandum expeditior, iam paratus sum, nunc eamus. Sed est ne domi

domi parer? C. Præ sôribus nos expêctat. P. Benè res habere vide vt eum decènter salûtes. C. De hoc, te docènte, sæpè admoniti sũimus.

COLLOQ. XXXIII.

David, Præceptor.

P. Ater meus tibi salûtem plûrimam dicit. P. Ain' tu? quando rurè redijt? D. Heri tâtum. P. Vt valet? D. Optimè. P. Mater verò vbi est? D. Adhuc est in Gállia. P. Vbi in Gállia? D. Auréliæ. P. De illa quid auditis? D. Essè bona valetúdine præditam, Dei beneficio. P. Dóminus Deus còseruet eam. D. Ita precor. P. Dic vicissim patri salûtem plûrimam verbis meis. D. Fáciam sèdudò.

COLLOQ. XXXIII.

Buchodus, Præceptor.

P. Præceptor, licèt-ne pauca? P. Dic liberè. B. Cur non dicimus hic arbor, sicut hic labor? Item cur genitiuum árboris non proferimus, penúltima longa, vt ferè in cæteris nomínibus terminatiónis eiúsdem? P. Quia loquendi vsus áliter probáuit. Nec enim vbique locum habet analogia: sed vbi ea déficit, sequendus est eórum vsus qui rectè & purè loquúti sunt. Nam ipsa Latínitas vsu & auctoritatè magis quàm ratione còstat. B. Da igitur auctoritatè de nómine arbor. P. *Arboris exése truncus* apud Virgílium. Nón-ne híc manifestè vides & genus & accéntum? Video præceptor. Sed sũnt-ne ália eódem accéntu? P. In primis Græca ómnia, vt Castor Cástoris: sic Hæctor, Nestor, & simília. Itè hæc duo neutrius géneris, æquor æquoris, marmor mármoris. Sunt & adiectiua quædam, vt memor mémoris, & ex eo compósitum ímmemor. Tália quoque sunt ex decus & Corpus compósita: vt indecor indécoris, tricópor tricóporis. Sed hæc apud Grammáticos annotata fácilè per te inuénies. Nam ista ætas tua maiórem índies requirit diligéntiam. Huc accédit, quòd hæc ipsa quæ tuo labóre & diligéntia inuénieris, firmiøre tenébis memória. B. Ago tibi grátias, humaníssime præceptor, quòd me tanta humanitatè non solùm doces, sed etiam ádmones. P. Benè facis: sed ínterim volo memíneris, soli Deo acceptum reférre quicquid boni ex labóre meo in te proficiscitur? Frustrà enim docèndo laborámus, nisi labôribus nostris diuínus fauor accésserit. Nosti illud Apóstoli, Neque

COLLOQ. SCHOLAST.

Neque qui plantat est aliquid, neq; qui rigat: sed qui dat incrementum Deus. P. Effemus profectò plumbo stupidiôres si ista ignorarémus, quæ nobis tam sæpè incúlicas, tamq; diligenter. P. Tantò diligentius vos opórtet tum meminisse, tum recordâri. Sed iam tempus est vt ad quotidianum penſum te réſeras. Ego verò intercâ me abdo in muſæolum.

COLLOQ. xxxv.

Præceptor, Oliuarius.

Dic Latine *a booke*. O. Liber. P. Liber cuius generis? O. Masculini. P. Qui scis? O. Ex benè loquendi vsu & cōsuetudine. P. Ostēde vsū. O. Nam quotidie loquentes, sic dicimus; Hic liber cuius est? Dicimus item sæpenūmerò, Liber meus, liber tuus, bonus liber, & similia. P. Benè respōdisti: sed quis loquendi vsū te dócuit? O. Tu ipse præceptor. P. Ergone tenes omnem vsū linguæ Latine? O. Si tenērem non essem discipulus. P. Quid igitur? O. Magister fortasse. P. Abi: respōso tuo cōtēntus sum. O. Gaudeo sanè. P. Age grátias Deo, qui tibi dedit ingénium & mentem bonam. O. Vtinam semper agnōscam eius in me beneficia. P. Vtinam ille fauore suo tua stúdia prosequatur. Quid hoc sibi vult Oliuari! O. Quodd mihi benè precâris. p. Ergo tu quoque meménto benè ex ánimo precâri omnibus, præcipuè verò condiscipulis tuis. O. Memínero, præceptor. P. Addéndum fíerat, Deo iuuante. O. Oblitus sum, fateor.

COLLOQ. xxxvi.

Præceptor, Daniel.

At tēde Dániel, vt discas Latína benè Anglicè vèrtere. D. Attēdo, præceptor. P. At diligenter. D. Immodò diligentissimè, & ex ánimo. P. Benè facis. D. Propōne igitur mihi Latína, vt nobis intercūm soles. P. Quid opus est? D. *What is needefull*. P. Gallinæ. D. *To a hen*. P. Vt. D. *That*. P. Illa. D. *Shee*. P. Sic. D. *May be*. F. Bona. D. *Good*. P. Rectè vertisti. Nunc ad singulas partes huius orationis respōde nominatim. D. Respondēbo quoad pótero, dūmmodò mihi præieris. P. Quid. D. Est nomen. P. Opus. D. Nomen. P. Est. D. Verbum. P. Gallinæ. D. Nomen. P. Vt. D. Coniunctio, hoc in loco. P. Illa. D. Pronomen. P. Sic. D. Verbum. P. Bona. D. Nomen. P. Agè, dicāmus iterum, vt singula paulò plénius intēlligas. D. Quid nunc respondēbo?

P. Indica

P. Indica bréuiter singulârum pártium declinâtum, vt vos docere sóleo. D. Præito igitur, vt cœpisti. P. Quid. D. Quid cuius, nomen substantiuum anómalum. P. Opus. D. Hoc opus, operis vt onus, óneris. P. Fálleris Dániel. D. quid ita? P. Quia opus híc est adiectiuum. D. Eho adiectiuum. Iquémodo declinâtur? P. Est indeclinabile. D. Me miserum: nunquam istud audieram. P. Addéndum fuit, quod sciam, vel quòd memínerim. D. Quámobrè? P. Quia fortâsse audieras, sed memíneras malè. D. Fieri potest: sed perge (quæso) me docere. Quid Anglicè significat istud nómè? P. Nō solet Anglicè verti, nisi iunctū cū verboſi ſes. D. Da exéplū. P. Quotidiè in ore habes exéplia. D. Nunc mihi non occurrunt. P. Nōn-ne soles dicere, & audire ex condiscipulis Opus est mihi charta, atramēto, pecúnia, & similiá? D. Sæpe dico, fáteor, & sæpe audio: sed parū aduérto. P. Nunc igitur aduérte & manda memoriæ. Opus est mihi pecúnia ad libros emendos, *I haue need of monie to buy bookes: vel sic, I want mony: vel, I haue to do wish.* D. Da item aliud exéplum, quæso. P. Opus est tibi virgis, vt tua expellâtur pigritia, *Thou hast neede of rods, that thy sloth may be driuen away.* D. Fáteorè quidem, præceptoris sed Deus (vt spero) mei miserébitur. P. Omnium miserétur Deus, qui piè illū inuocant? Sed de nómine opus iā satis multa, quod ad vos áttinet: ad cætera rédeo. Est. D. Sum, es, esse, verbum anómali. P. Gallinæ. D. Gallina, gallinæ, vt mensa, mensæ. P. Vt. D. Non declinâtur, quia est coniunctio: Anglicè, *That, to the ende that, for that.* P. Illa. D. Ille, géneris masculini, illa, fœminini, illud neutri. P. Declina in fœminino. D. Illa, illius, illi, &c. P. Sit. D. Iā dictū est. P. Bona. D. Bonus, géneris maculini, bona, fœminini, bonū, neutri: nomen adiectiuum. P. Confer ad exéplum. D. Iustus, iusta, iustum: bonus, bona, bonum. P. Nunc mútuò vos interrogâte, vt plénius ómnia tractétis.

COLLOQ. XXXVII.

Blanderius, Præceptor.

P. Præceptor. P. Quid vis? B. Licét-ne mihi ire domum? P. Cur ante horâ? B. Pater iussit vt nunc abiré. P. Quid eget ópera tua? B. Vult me in villiam mittere. P. Quid cõp? B. Petiit vuas, & eadẽm ópera nunciâtum aliquid villico nostro. P. Quid si me fallis? B. Adferam testimoniũ, vt sóleo. P. Quando redibis?

B. Hora

COLLOQ. SCHOLAST.

B. Hora prima, ut spero. P. Qui tam citò? B. Villa nostra non longè hinc est. P. Ito lanè.

COLLOQ. XXVIII.

D. P.

PRæceptor, placet-ne audire excusationem meam? P. Quando abfuisti. D. Hesterno die. P. Quota hora? Prima. P. Quæ fuit causa? D. Accersitus fui. P. A quo? D. A patre. P. Quis tibi nunciavit? D. Famulus noster. P. Cur me non auduit? D. Quia dicebat ille se virgèri festinatione. P. Sunt-ne tibi testes? D. Adsumt præceptor. B. Abi, sede in loco tuo: ego interim eos interrogabo.

COLLOQ. XXXIX.

Præceptor. Michael.

CUr non venisti citius? M. Expectabam fratrem. Vbi est? M. Restitit in foro. P. Cur eum non adduxisti? M. Volèbat emere atramentum. P. Immo pyra, mala, aut aliquid è cæteris fructibus. M. Nescio: tamen illud dicebat. P. Quum sitis fratres, cur non habetis domi commune atramentum in ampulla? M. Frater nihil vult habere commune mecum. P. Vult igitur omnia sibi propria. M. Illud est. P. Admone me, quum venerit: ego illud docebo quid sit fraternitas. M. Faciam, præceptor. Abi in locum tuum.

COLLOQ. XL.

D. P.

Licet-ne abesse hora secunda? P. Quid habes negotij? D. Patet eget opera mea. P. Qua in re? D. Ut sibi aliquid scribam. P. Sed interim non reddes quæ præscripta sunt vobis. D. Iam edidici. P. Factum benè. D. Placet-ne tibi audire me? P. Cras audiam quum licebit per otium. D. Permittis-ne igitur ut absim, præceptor? P. Agè, permittor: sed ita, ut crastino die scriptum adferas testimonium. D. Ego semper tibi adfero aut à patre scriptum, aut à nostro famulo, patris nomine. P. Rectè facit pater. Sunt enim multi qui me pascunt mendaciis. Nunc abi, & patri dic salutem verbis meis. D. Faciam, præceptor.

COLLOQ. XLI.

Præceptor. Capernaum.

Hucus

HEus Caperone. C. Hem præceptor. P. Quid fiet frater tuus? C. Aegrotat. P. Qui scis? C. Satis apparet. P. Quo signo? C. Quia vomuit. P. Quid illi dolet? C. Caput & stomachus, ut dicit. P. Cur non recipit se domum? C. Non ausus est. P. Tu verò, nō audēbas me admonēre? Age, duc illum tu ipse domum vsquē, & matri narra diligēter, ut ille se hābeat. Propere; quid cessas? duc eum lento gradu. C. Ducam præceptor.

COLLOQ. LII:

Præceptor, Tiliacus.

HEus Tiliace sequere me in cubiculum: est quod ego te seorsum monere velim. T. Adsum præceptor. P. Nunquāme maturē in scholam venies? T. Non possum venire citius. P. Semper istud dicis: quid impedit? T. Nemo est domi nostræ qui me expergeficiat. P. Nemo. T. Prorsus nemo. P. Non habētis ancillam? T. Habemus quidem: sed non curat me excitare. P. Immò tu (ut optior) nō curas surgere: nonne verum dico? quid taces? responde nunc tandem aliquid. T. Me miserum, quid agam! P. Nihil est quod verearis: facere verum. T. Quid si confessus ero? P. Eho, tibi ignoscā, crede mihi. T. Ah Pudet. P. Ne pudeat verum fatēri, quæso: alioqui vapulābis. Pergin' tacere? Hæus obseruator, vise ad matrem eius, & roga. T. Ne mittas, oro præceptor: dicam tibi rem omnem: nihil retinēbo. P. Age, esto animo bono. T. Sic est profectò, ut dixisti. P. Non satis istud est: volo audire sigillatim omnia. Narra mihi planè quemadmodum sese res hābeat. T. Quum venit ancilla me excitatum, primū nihil respondeo, quasi seriò dormiam: deinde, si magis urgeat, attollo agrè caput: sēdeo in lecto, thoracem in iūcio humeris, quasi statim surrecturus. P. Quā pulchrè narras! Ita me Deus amet, nunc te magis amo quā vnquam feci. Perge. T. Quum primū egressa est ancilla cubiculum, tum ego reclino caput in puluinum: ac demitto pedes. P. Etiam ne redormis? T. Ego verò redormio benè placidēque. P. Quandiu? T. Donec ancilla secūndò veniat. P. Quum rediit, quid tibi dicit? T. Exclāmat, vociferatur, insanit. P. Quibus utitur verbis. T. Hem nebulo (inquit) quādo eris in schola? ego dicā præceptorī tuo, ut te bene verberet: tu nūquā vis surgere, nisi bis aut ter excitatus fueris. P. Bona fide promittis faciūrum te posthac officiū?

COLLOQ. SCHOLAST.

officium? T. Si vnquam recidero, causam non dico quin palam
 cædar virgis, idque acerbissime. P. Bellè quidem promittis: sed
 quomodo præstabis promissa? T. Adiuuante Dómino Deo. P.
 Qua ratione flectes illum? T. Fide, & assidujs præcibus. P. Aliò-
 qui nihil possis obtinere. T. Credo equidè. P. Non satis est cré-
 dere, nisi cures efficere diligenter. T. Curâbo pro viribus, ac dies
 noctesque id vnum meditabor. P. Optimè loqueris, dum tamen
 memor esse pergas. T. Quomodo possem obliuisci? Nunquam
 desinunt illud monere concionatores: tu verò ferè quotidie
 ad id nos horitâris: & benè facis præceptor, quia omnes sumus
 valde negligentes: sed ego primus omnium. P. Da igitur ôpe-
 ram, vt tu omnium prius mores istos mutes: ac memento præ-
 cipuè sèper verax esse. T. Faxit Deus vt nunquâ mentiar. P. O
 quàm fœlix esses! T. Satis in præsentia fœlix ero, si tantum me
 absolueris. P. Fâciâ quod tibi sum pollicitus: sed ea lege vt pro-
 missi tui memineris, & re ipsa præstes, quemadmodum nunc
 mihi recepisti. T. Quid igitur restat quominus abeam liber? P.
 Immo âliquid restat: mane, & audi etiâ nunc. M. Quandiu vo-
 les præceptor. P. Inter cætera, excutias oportet istam pigritiâ
 quæ te in lecto detinere solet. Non enim decet studiôsum ado-
 lescentem somniculosum & inertem esse, sed âlacrem & exper-
 rectum, cuiusmodi vides aliquos ex condiscipulis. Non tenes
 memoriâ diuinum Petri Apóstoli præceptum? T. Quod illud
 est? P. Sôbrii (inquit) estôte, & vigilâte. T. O quoties audieram:
 sed (proh dolor) nunquâ vsurpâui. P. Fac vt studiô: è vsurpes in
 pòsterum: neque illud solum, sed etiâ cætera benè viuendi præ-
 cepta quæ ôties audiuisti. Quod quidem si diligenter feceris,
 tibi in primis benè còsules: iucundus eris parètibz, & mihi
 & condiscipulis tuis. dènique (id quod est præcipuû) clarus e-
 ris Deo, qui stûdia tua in glóriam sui nómînis magis in dies
 promouèbit. T. O quâtû fructum sentio ex ista admonitiône
 tua! P. Vehemèter sanè gaudeo, & tua & condiscipulô: tû caus-
 sa. T. Quid si narras illis meâ pœnitentiâ? P. Ego verò narrâbo
 primo quoque tempore: vt exemplo tuo discant nihil esse sc-
 ceptius Deo quàm culpam agnoscere, & ad frugem bonam re-
 dde. Vale fili. & adesto hora tertia in auditorio. T. Ago tibi gra-
 tias ingèntes, amantissime præceptor.

COLLOQVIORVM

Scholasticorum Liber quartus,

*paulò grauiora continens, præsertim in
moribus, & Christiana doctrina,*

COLLOQ. I.

Perialdus, Samuel.

O B S E C R O te, Sámuel, da mihi óperam paulisper. S. Quid istud est? P. Nescio quid incidit mihi in óculum, quod me habet valdè malè. S. In vtrum óculum incidit? P. In dextrum. S. Vis inspiciam? P. Inspice, amabo te. S. Aperi quantum potes, ac tene immóbilem. P. Non queo à nictu continère. S. Mane : égomet tenébo sinistra manu. P. Ecquid vides? S. Vídeo áliquid minútum. P. Exime (quæso) si potes. S. Quin, iam exémi. P. O factum benè. quid est? S. Cerne tu ipse P. Est mica púlueris. S. Et quidem vsque ádeo pusilla, vt vix cerni possit. P. Vide quantum dolòris ádferat óculis res tam exígua. S. Haud mirum quidem, Nullum enim è membris exterioribus óculo tenérius esse dicitur. Inde etiam fit vt experiámur nihil esse nobis chárius. P. Hoc Deus approbat, quum de sua in nos charitáte loquès apud Zachariam. 1. cap. sic ait; Qui vos tangit, tangit pupillam oculi mei. S. O imménsam Dei bonitatem, qui nos tantóperè charos habet! P. Non mihi rubet óculus? S. Aliquántulum : nempe quia fricuisti. P. Credin' tu adhuc mihi dolère? S. Quid ni credam, qui tóties talem molestiam sum expértus? P. Experiéntia est rerum magístra. S. Ita vulgò dicitur. P. Quid prætij dabo isti médico pro labóre? S. Quantum pacti sumus. P. Brevis est conclusio: ergo nihil. Sed tamen hábeo tibi grátiam : atque vtinam detur referéndi locus. S. Quin potiùs auértat Deus. P. Benè correxísti; díxeram imprudentèr; at sine dolo. S. Sic accèpi; sed interim iocári licet, præsertim vt in Latína lingua nos exerceámus. P. Faxit Dóminus Deus, vt ómnia stúdia nostra ad glóriam ipsius referántur. S. Faxit precor.

COLLOQ. SCHOLAST.

COLLOQ. II.

Alexander, Carolus.

ECce, reddo tibi commodatum, & grátias ago máximas. C. Non est quòd agas: sed tu satís. ne vsus eras? A. Satis diu vsum concessisti, quæ tua est humanitas, C. Quóties opus erit, quæ so ne parcas rebus meis. A. Non parcam, quando ita iubes. C. Pergrátum mihi féceris, A. Grátiam hábeo máximam: tu verò nostris útere, si quis vsus fúerit. C. Non est, quòd moneas: satis mea sponte sum impudens. A. Immò verecúndus nimis. C. Esto; aliquándò tamen senties. A. Ita velim; benè vale. C. Te seruet Dóminus Deus.

COLLOQ. III.

Paulus, Quintinus.

CUr diligénter audíre debémus Euangélium? Q. Ut discāmus Deum cólere ex voluntáte eius. P. Nihil áliud respóndes? Q. Quid respóndérem? Nihil enim scio præterea. P. Nónne etiam vt sóbriè & iustè viuámus? Q. Deciára mihi illa duo aduérbia, quæ so. P. Sóbriè, id est, continénter: iustè, id est, in iustitia; nempe vt suum cuique tribuámus. Ita fit vt Sóbriè ad vitam cuiúsque priuátam pertíneat: iustè autem, ad charitátè quam próximo debémus. Q. Sed audi, mi Paule, Nónne cultus Dei ómnia illa cópléctitur? P. Probè sentis, Quintíne: sed volui experíri an respósióne tuam rectè intelligeres. Q. Benè fecísti. Nam de sincéro verbi diuini intelléctu nihil nimis dici potest: Et de hac re quidé tecum plúribus verbis libénter ágerem; sed nos hora ipsa ádmonet vt discedámus.

COLLOQ. IIII.

Observator, Baptista.

FRater tuus sémper in conciónè aut garrít, aut inéptit, aut áliquē incitat: ex quo fit vt sæpè notándus sit, deínde vápulet. B. Quid vis fáciam? O. Cur non sæpè mones? B. Nunquam desísto monère. O. Perge, precor. B. Nihil est quòd me precéris nunquam cessábo, donec (volénte Deo) áliqua ex parte se corréxerit. O. Sic vsurpábis Catónis præcéptum, *Quando mones aliquē*, nósti cætera. B. Sed oro te, mi Nicoláe, vt quóties eum notáuérís, id mihi renúncies. O. Nunquam finis esset: ádeo frequens est nomen eius in meis commentariolis. B. Saltem fac

me semel certiorem quam primū commiserit quo sit accusandus: tum ego dicam patri, cuius verba magis timet, quam verbera. O, Istud non est paruum bonæ indolis argumentū. B. Ita spero quidē. Fācies igitur quod rogo? O, Ego verò atq; libens

COLLOQ. V.

Patritius, Melocus.

Quid consilii tractābas modò cum præceptore? M. Si scire cupis, illum percontāre. P. Cur me celas? M. Vt ne palam faciās. P. Non ideo (crede mihi) te rogo vt id prorsum & quid enim proficerem? M. Quāmobrem igitur tam cupidè rogas? P. Nimirum Vt mecum tacitus gaudeam, si quid boni audieris. M. Itā-ne parātus aduenis, vt à me extorqueas, quod mihi vni, idq; à præceptore creditū est? P. Quod mihi dixeris, surdo & mutò dictum puta. M. Egone tergum meum in fidem tuam committam? P. Id profectò potes, & quidem sine periculo. M. Nūquam dices tam commodè, vt istud mihi persuādeas. P. Dabo fidē me taciturnū. M. Etiam si ter quaterne sanctissimè iuraueris, non prodam. Proinde, tu desine percontārī. P. Hem, vbi est illa nostra amicitia? M. Nescis dictum illud sapientis, Quod tacitū esse vis, nēmini dixeris? P. Audiui aliquoties: sed quod amīco dictū sit, nēmini dictum videtur. Est enim amīcus, quasi alter idem. M. Eadem tibi dicet qui scire ex te vult, & item alius qui ex illo: atque ita ad aures omnium peruēnit. Itaque si me tibi posthac vis amīcum esse, me missum facite. Non sum imperator, vt te missum faciā. M. Pergin' molestus esse? P. Abire malim, quā tibi molestiam exhibere.

COLLOQ. VI.

M. N.

Quādo vis abire domum? N. Nescio: vbi Deo visum fuerit. Id enim pēdet ex volūtate eius, non mea. M. Quid si te accersat pater? N. Tunc intēligam Deum sic velle, ideoque parebo. M. Quid si alia fuerit Dei, alia patris tui volūtas? N. De hoc non est meum disputāre: sed vt confido, pater non temerè me accerset. M. Ego quoque non aliter sentio: sed volui tantisper tecum fabulārī. N. Gaudeo hunc nostrum sermōnem non fuisse fabulosum. M. utinam in scholis frequentiores essent sermōnes eiusmodi, N. Tum erunt, quum Deus ipse puerorum

COLLOQ. SCHOLAST.

ánimos timóre sui affécerit. M. Ergo precémur eum, vt id breuĩ
contíngat.

COLLOQ. VII.

Marthorius, Hieremias.

Qua pecúnia emísti librum istum? H. Qua censes, nisi mea? M. Miror vnde habúeris. H. Quid miráris? An tibi débeo reddere ratióne? M. Ego ne éxigo? H. Vidêris éxigere. M. Non éxigo, inquam: sed dic solémus inter nos familiáriter & liberè fabulári, vt Latínè semper condiscámus áliquid. H. Eares, fáteor, plúrimùm confert nobis ad Latínè loquéndi facultatem. Sed nemo est tam lenis, quin intérdum subirascátur. M. Est vt dicis: sed est breuis puerórum ira. H. Quòd autem de pecúnia rogábas, eam à patre accéperam. M. Quando vénérat? H. Abhinc octo dies. M. Miror quòd eum non víderim. H. Non est quòd mirêris. M. Quid ita? H. Quia vix sesquihòram híc morátus est. Quũ enim de equo descendisset, meq; paucis esset alloquútus: Ascendámus (inquit) in tuum cubículum, vt tecum libérius colloquar. M. Sed ántequam narres cætera, velim scire quid sibi vellet aduéntus eius tã inopinátus. H. Falso quodam rumóre (vt fit) audíerat me zgrótum esse. M. Quid ille, quum præter speim te valéntem inuénit? H. Mirificè afféctus est gáudio. M. Quis dúbitet? H. Prætérea, Deo óptimo máximo máximas egit grátias. M. Libénter hæc aúdio: perge quæso. H. Tunc me de valetúdine percontrátur: vnà precámur, non sine gratiárum actiõe: tandem quærit ecquid mihi opus sit. Opus (inquam) pater. Qua (inquit) re eges? Libro (inquam) decem ássium. Tum ille promit ex marsúpio decussẽ: cum mihi in manum dat, & vale dicto statim conscéndit equũ, atque abít. M. Cur tibi plus dedit quàm petiueras? H. Istud, inépte, quæris? Scilicet ita lætus erat, quia me, præter speim, benè sanum offènderat, quòd si vel coronátum petiuissem, tam fáciè dedisset mihi. M. O, quantum debes illi summo patri, qui tibi ádeo bonum patrem déderit! H. Ne cogitári quidem potest quantum débear. Nam etiámsi malum dedisset, debêrem tamen non parum. Sed quid cessámus audítum ire prælectiõe? M. Iam instat hora tertia. H. Paráta sunt mihi ómnia. M. Mihi quoque. H. Eámus ergo in auditórium.

COLLOQ. VIII.

Sonerius

Sonerius, Villaticus.

VBi nunc est frater tuus natu máximus? V. Iuit in militiam.
 S. Quid ais? in militiam! V. Sic res est. S. Sic ergo valedixit
 literis? V. Iam pridem literarum societas eú ceperat. S. Quid ita?
 V. Nescio, nisi quia volébat libérius víuere. S. Quómodo permí-
 sit pater? V. Quid? putas permisísse? Patre absénte, matre inuita
 profectus est. S. O míserum adolescentem. V. Immò verò mí-
 sérimum. S. Quid faciet? V. Id quod ceteri qui sequúntur illud
 vitæ genus: nempe spoliábit, rápiet, ludet álea, potábit,
 scortábitur. S. Est-ne istæ militum vita? V. Omnîno. S. Vnde
 scis istud? V. Audiui nuper ex patre, quum cœnarêmus. S. Quor-
 sum narrábat talia? V. Docébat nos nihil esse cértius quàm Deû
 timère, qui custódit paruulos, eosque in viam rectam paulátim
 inducit. S. Et præceptor ipse noster de ijs rebus sæpè nos ad-
 monet. V. Tâto magis debêmus esse solíciti, vt paréntes charos
 habeamus, & præceptôres, quorum ópera Deus ad nostram in-
 stitutíonem útitur. S. Utinam vtrique præstêmus quod ipse no-
 bis in sua lege præcipit. V. Ita faxit ille. S. Faxit precor.

COLLOQ. IX.

Lucas, Grosius.

AVdio fratrem tuum iam reuenisse ex Germánia. O. Sic
 est. L. Solús-ne rediit? O. Non omnîno. L. Quis igitur cum
 illo? O. Quidam ciuis huius oppidi, qui ferè biennium illic
 habitauerat. L. Cur iuerat frater? O. Missus illuc fúerat à pa-
 tre, vt Germánice dísceret loqui. L. Quam igitur ob rem
 non fuit illic diútius? O. Iam non póterat ferre matris desidé-
 rium. L. O tenellum adolescentem! Quotum agit annum? O.
 Séptimum decimum, si rectè mater méminit, ex qua id audiui
 sæpè. L. Agè, quo vultu à patre acceptus est eius aduentus? O.
 Rogas? Pater non sustinébat illum aspícere: quin etiam nec sa-
 lutatíone dignátus, nec allóquio, iussit eú abire è conspéctu. L.
 Quid præcrea? O. Nisi mater cum lácrymis intercessisset, iubé-
 bat apparitóre accérsi, qui míserum in carcerem coníceret. L.
 Atqui non póterat iniúctu magistrátus. O. Nescio: tamen cona-
 batur. L. Quid póstea factum est? Cubuitne domi vestra? O.
 Mínimè verò. L. Vbi igitur? O. Foróris meæ virum nostin? L.

COLLOQ. SCHOLAST.

Tanquam dígitos, O. Eò missus est à matre, dum patris ira de-
feruélceret. L. Quid tandem áccidit? O. Egit mater cum pro-
pínquis & amícis nostris, vt irátum patrem mitigárent. L. Sic
ígitur frater tuus cū patre in grátia rédiit. O. Id non fuit mag-
ni negótij. Iam enim patrem cōperat pœnitère quòd sic excā-
duísset, quòdque tam gráuitèr accepísset filium. L. Nempe
dies eius iram leníerat. O. Ea tamen lege recēpit illum, vt
promitteret se in Germániam reditūrum statim à vindemia. L.
Vide quā inéptus sit iste in matres nostras afféctus. O. Atqui ip-
sæ matres sunt in causa. cur enim ádcò tenerè, nos ádamant? L.
Natúrā cógere difficile est. O. In hanc sentétiám tenés-ne versū
ex Horátio? L. *Natúrā expellas furca licet, usq; recurret.* O. Sed
quid hoc? dum fabulámur, à lusu cessátum est. L. Nihil inde no-
bis áccidet mali; ad disputatiónes conueniámus iam,

COLLOQ. x.

Conradus, Linus.

VBi fuisti hódie post prándium? L. In horto præceptóris. C.
Quid illuc íueras? L. Ille me míserat petítum ólera. C. Quæ
tandem ólera collegísti. L. Vix enumeráre possum ómnia. C.
Saltem quæ occurrunt memóriæ. L. Sed cur istud quæris? C.
Vt ínterim recordémur áliqua rerum nómina, quæ páruuli
didícimus. L. Pulchra est exercitatio; præsertim quum áli-
quid nobis súppetat ótij. Audi, ígitur: collégi állia, serpyll-
um, porros, capas, nastúrtium, cūminum, scéniculum, thymum
amáracum, hysópum, ápium, sáluiam; satureíam. C. Herbæ
sunt oléntes, quas adhuc numerásti. L. Sic institueram, memó-
riæ grátia. C. Perge porrò. L. Paucae quidem restant: vt beta,
cichórium, lactúca, óxalis, erúca; bráslica, portuláca; plures non
occúrrūt. C. Qui potuísti tot meminisse? L. Præceptor mihi de-
derat scriptum catálogum. C. Et nóueras omnes? L. Noram: a-
liò qui eum interrogáßem. C. At ego non noui omnes, quamuis
nómina didicerim. L. Ego tibi plures etiam demonstrábo, quū
licébit nobis in hortum ire. C. Multum-ne attulísti? L. Ple-
num cálathum. C. Sed de síngulis quantum? L. Nimis es curiò-
sus: quid vis? De síngulis áttuli quantum opus fuit. C. Taméñ
curiosus tibi videor, tamé hoc mihi velim respóndear? Scin'tu
in quem vltum præceptor tot ólerum génera curaret apparán-
da? L. Partim vt ius benè cōdirétur, partim vt minúta ex olé-
ribus

LIBER QUARTVS.

ribus fieret. C. Quàm benè consulēbat nobis! L. Optimè: sed tamen ea non erat causa præcípua. C. Quænam igitur? L. Legisti ne vnquam Morētum Virgīlij? C. Carnē quidem legi: sed Morētum nunquam edi, nec vidi, quod sciam. L. At vidēbis, spero. Nam præceptor vxōrem dócuit conficere: & illa confécit ex eius præscripto. C. An apponētur nobis áliquid in cenā boni? L. Saltem ius cárnium pingue, benè conditum, carnes óptimæ, & minúta ex oléribus. C. Vnde scis ista? L. Omnia vidi in cullina, quū iussus essem adiuuāre, præcipuè in meis oléribus repurgándis. C. Quid Morētum? non saltem gustābimus? L. Immo dábitur nobis, nam cōfécum est quod satis sit ómnibus. C. Ista mihi sapiunt magis, præsertim æstāte, quàm carnes ipsæ, aut piscículi. L. Optārem profécitò seruāri carnes in hyemem; vt tota æstāte ólera & fructus esitarēmus. C. Atqui (vt accēpi) ista minùs alūc. L. Id ego audiui quoq; aliquóties: sed quid opus est tanto studiōsis aliménto? C. Non tātò, fáteor: si tamen paréntes nos vidērent pállidos & maciléntos: statim eius rei culpam assignārent præceptóri: nóne sic est? L. Non est dúbium: sed quid agas? ferè paréntes (præcipuè matres) nobis indulgent nimium: C. Vera quidem dicis: sed tu ínterim matris indulgéntia libénter frúeris. L. Quasi verò tu minùs. C. Ne méntiar, quod tibi adscribo, in me quoq; frequēter expérior. L. Non póssumus paréntum erga nos afféctum, nisi nostris vícijs, immutāre: tantum caueāmus eorum abúti beneuoléntia: sed in primis laudēmus illum patrem nostrum benigníssimum, qui nobis tales progenitōres dedit. C. Ista libens audio: sed nos hora vocat. L. Agè, finem imponāmus.

C O L L O Q. XI.

Molerius, Dotheus.

Vnde redis? D. E foro. M. Quid emisti? D. Carnem. M. Qualem? D. Vitulínā. M. Ostēde, quæso: ferè noua res est hoc rémpore. D. Vide. M. Bona vidētur mihi. D. Nō falleris, opínor. M. Quot sunt libræ? D. Nolunt lánij appēdere vitulínam. M. Cur non? D. Propter nouitātem. M. Vide astútiam: scilicet quisque vendit quàm potest caríssimè. D. Rem acu attigisti. M. Quantum putas pēdere? D. Duas libras & paulò ámplius. M. Quanti emisti? D. Agè, diuína. M. Non sum diuínus. D. Atqui multi diuínant, qui tamé diuini non sunt. M. Fieri potest, sed ex

COLLOQ. SCHOLAST.

quibúsdam coniectúris: alió qui diuinatio vétita est in diuinis
literis. D. Diuina igitur ex coniectúra. M. Emísti totum duóbus
áffibus? D. Paulò minòris. M. Quanti ergo? Tenta iterum. M.
Viginti denariólis. D. Nolo te diutius torquéri de níhilo. M. Dic
igitur sodes. D. Hoc totum cónstitit mihi sex quadrántibus. M.
Profécto fortuna tibi pulchrè fauit. D. Quam mihi narras for-
túnam? M. Hic mos est loquéndi. D. Mos (vt dicitur) tyránnus
est péssimus. Atque útinam bonos mores tam studiósè colerê-
mus, quàm obstinátè retinémus malos. M. Tunc meliùs se ha-
bêrent ómnia. D. Nos igitur fortunam istam éthnicis & impijs
relinquâmus. Fortuna nihil est: solus est Deus qui fauet nobis;
solus est adiutor & protector noster. M. Istud quidè certò scio,
fidéliter credo, & verè confiteor: sed quid agas? saepe labitur
lingua, nihil mali cogitánte ánimo. D. Oportébat te illud memi-
nísti, Ne lingua præcúrrat mentem. M. Istud quidem didícimus
è septem sapiéntum dictis: sed non semper occurrunt ciúsmodi
pulchrè dicta, licèt ea mandauérimus memoriæ. D. Tãtò igitur
magis illa est exercénda: vt nobis quum opus est, suppetat. M.
Isto tuo admónitu, discam esse aliàs prudentior. D. Sed audio
signum dari: desinâmus.

COLLOQ. XII.

Herus, Famulus.

FVísti-ne hódie in foro? F. Fui. H. Quando? F. Post con-
ciònem sacram. H. Quid emísti nobis? F. Ferè nihil. H.
Quid autem? F. Butyrum. H. Quanti? F. Quadránte. H. Tan-
tillum? F. Non ausus sum amplius émere. H. Quid timé-
bas? F. Ne bonum non esset. H. Satis prudénter factum. F.
Cur istud dicis here? H. Quia malim te esse hac in re timidió-
rem quàm audaciorem. Sed nunquid emísti prætérea. F. Nihil.
H. Eholnihil-ne? F. Nihil prorsus. H. Vah, quàm parcè nobis op-
sonátus es! F. Quid aliud émere potuíssem? H. Quasi nésci-
as quibus cibus oblectári sóleam. F. Scio te amâre cáseum
moliúsculum, & pyra, & álios fructus recéntes. H. Rectè dicis:
cur ergo non emébas? F. Cáseus ipse cárrior erat pro nostra pe-
cunióla. H. Quid fructus? F. Alij erant non satis matúri: de
álijs ego dubitábam essent-ne boni. H. Miser, non póteras
gustâre? F. Atqui istæ muliêres nihil gustâre permittunt, nisi te
emp-

emptūrum affirmes, H. Nihil mirum: multi enim gustarent, ani-
mi tantū gratia. Tu igitur esto alias prudētiōr. F. Quomo-
do? H. Si videris pulchrum aliquem fructum, eme aliquantulū
denariolo, vt faciās periculum. F. Quid tum præterea? H. Si tibi
sapuerit, tum emito amplius: sin minus, relinquito, & aliō te cō-
fero. F. Bona est ista cautio. H. Memineris igitur, vt ipse postea
vtāris. F. Ego, vt spero, meminero diligēter. Nunquid vis præ-
terea? A. Vt cures quæ tui sunt officij, deinde literis incumbas.

COLLOQ. XIII.

Caroletus, Quintinus.

Adfuisti matutinæ precatōni? **Q.** Adfui: tu verò vbi
Acras? **C.** Iueram ad patrem in caupōnam. **Q.** Quid eò? **C.**
Heri vesp̄erī iusserat vt se conuenīrem benè manē. **Q.** Quī au-
sus es tam manē prodire, idque inconsulto præceptōre? **C.**
Iam heri vēniā impetrāram antequam irētur cūbitum.
Sed dic mihi, quid ille à precatōne palām admōnuir. **Q.** Audī-
ui (inquit) esse inter vos, qui sæpē numero Anglicè fabulētur:
& nemo intērea vestrum mihi quicquam indicat: quod est ar-
gumentum consensōnis omnium in eōdem peccāto. Hæc fuit
accusatiōnis summa: deinde in eam sententiā multa dixit, quæ
meminisse non pōtui. **C.** Sed quæ tandem fuit conclusio? **Q.**
Quāmobrem (inquit) admōneo vos, vt aliū aliū ad Latīnē
loquēdum cohortēmini diligēter, & eōrum nōmina qui pa-
rere noluerint, ad me quamprimum deferātis; vt huic malo re-
mēdium adhibeam. **C.** Nullū igitur verbum licēbit efferre An-
glicum? **Q.** Quāntum ex verbis eius colligere pōtui, non ita
rem intēlligit. Non enim (vt scis) vsq; ad eò est seuērus exāctor,
vt statim pūniat, si cui verbum aliquod inter colloquēdum ex-
ciderit. **C.** Aliquōties (vt mēmini) palām dixit, edictum suum ad
eos demum pertinēre, qui quum Latīnē sciant, tamen semper
latibula quærūt, vt Anglicè fabulētur, idque de rebus ineptis-
simis. **Q.** Ea est quorūdam pertinācia, vt malint sæpissimè va-
pulāre, repugnādo præceptis honestissimis, quā laudāri
atque etiā diligi obsequēdo. **C.** Mministi audire ex ipso
præceptōre, Nōtimur in vētītum? **Q.** Mēmini: atque ad eò
est verissimum: tamen qui doctrīnam Christi libenter am-
plectūntur, non stūdio peccant neque malitia. **C.** Istud præ-

COLLOQ. SCHOLAST.

stat verus ille timor Domini. Q. Tales igitur, quoad licet per naturæ infirmitatem, sedulo cauere nituntur; ne quid scientes faciant, dicant, aut cogitent, quo Deus vel minimum offendatur. C. Ergo studeamus & nos id ipsum cauere, studeamus rectè viuere, & Dei nostri parere voluntati: non modò ne vapulemus, sed magis vt illi optimo Patri nostro placeamus. Q. Ira fiet vt verè simus non tenebrarum, sed lucis filii. C. Sed de his aliàs pluribus: nunc ad disputationes recipiamus nos. Q. Ecce vocat signum.

COLLOQ. XIII.

Albertus, Tiotus.

NVnc demum redis à foro? T. Quid demum? Tanta est ad la-
niendam turba, vt vix accèdere potuerim. A. Quas attulisti
nobis carnes in diem crastinum? T. Bubulam & veruecinam. A.
Est-ne in foro carniū magna copia. T. Tanta profectò vt mi-
rer àdeo caras esse. A. Nihil mirum. Vt multæ sunt carnes, ita
multi qui carnes edunt quotidie. Sed quæ potissimum vidisti
carnis genera? T. Vidi bubulam, vitulinam, ouillam, verueci-
nam, suillam, hœdinam, agniam. A. Nihil-ne amplius? T.
Quid velles præterea? A. Nihil igitur erat ferinæ? T. Non queo
referre simul omnia: immò etiam ferinam vidi. A. Qualem? T.
Cervinam & aprugnam: o quam pinguis est aprugna! A. O
quam inèptus es? T. Quid ita? A. Quia falleris in rerum nomi-
nibus. Nam quod in sue domestico dicitur aruina, id in sue
fero (id est apro) callum vocatur, & est in eo genere durissimum.
T. Istud quidem audire non memini. A. Nunc audisti; manda (si
vis) memoriæ. T. Tu verò doctor vnde istud didicisti? A. Domi-
nostræ, ferina caro res est frequentissima. T. Vnde vobis tanta
est copia? A. Pater habet ruri ferarum multarum viuarium, ex
quo interdum solidi apri in urbem adferuntur. T. Quale est vi-
uarium istud? A. Locus est ferè quadrangulæ forma, amplissi-
mus, muris altissimis septus undique, consitus multis & procê-
ris arboribus; inter quas sunt dumeta maxime deſa. T. Quales
sunt illic arbores: vtrum urbænæ an syluestres? A. Syluestres ferè
omnes: sed in his sunt potissimum quercus & fagi: quarum
glande pascuntur cerui, apri, damæ. T. O quantas meritò grâti-
as Deo debetis: qui vobis largitus est tantam rerum omnium
abun-

abundantiam? A. Non sumus immemores beneficiorum eius. Pater enim plurima bona in pauperes erogat: quod tamen tibi vni dictum esse velim. T. Cur ita? A. Quia talia non vult predicari. T. Tanto magis laudandus, quod Christi præceptum verè sequitur: cuius verba apud Matthæum scripta sunt, Quum facis (inquit) eleemôsynam, & quæ sequuntur. A. Quoto capite? T. Sexto, nisi me fallit memoria. A. Sed hæc hætenus. Satis enim sumus colloquuti: & iam ad disputandum conueniunt. T. Eamus igitur. A. Sequere me: aut (si mauis) præcede. T. Ego neutrum faciam: sed vnâ ibimus.

COLLOQ. xv.

Guinandus, Moneronus.

Tantum igitur hodie è villa reuertisti? M. Hodiè tantum, idque paulò ante prandium. G. Atqui dixeras te futurum illic modò bíduum. M. Ita sperabam fore, & sic pater promittebat. G. Quid igitur obstat quominus redieris citius? O. Mater me detinuit: tametsi etiam cum lacrymis eam obsecrarem, vt me missum faceret. G. Sed cur te tandiu remorata est? M. Vt se comitaret in reditu. G. Quid verò agēbas intērea? M. Colligēbam fructus cum rusticis nostris. G. Quos fructus? M. Quasi non sint tibi noti fructus autumnales, & serotini, pyra, mæla, iuglandes, castanæ. G. O iucunda exercitatio. M. Non est iucunda solùm, sed etiam frugifera. G. Sed hoc malum; quod interim quinque aut sex prælectionum fructus tibi periit. M. Non omnino periit, spero: curabo pro viribus vt aliqua ex parte reciperem. G. Quid facies? M. Describam quam potero diligentissimè. G. Quid tum postea? M. Ediscam ipsam auctoris orationem. G. Sed sententiam non satis intēlleges. M. Ipsa me iuuabit præceptoris interpretatio, vt sensum magna ex parte assequar. G. Nec tamen id satis erit. M. Tu (si placet) aderis mihi per otium, vt conferamus vnâ. G. Libenter equidē faciam. M. Sed ne istud quidem sufficiet. G. Non habeo quid possim amplius. M. Quanto præstitisset viuam audire magistri vocem? G. Multò sanè præstiterat; sed quando id mihi non contigit, nec mea culpa factum est, nihil habeo quod me accūsem in hac parte. M. Rectè dicis: fac igitur habeas animum bonum. Nam quod ego tecum pluribus verbis de hac re disputauim, non ideo feci vt vellem

COLLOQ. SCHOLAST.

Vellem te addúcere in desperatiònem: sed totum illud profectū est ex meo in te amòre singulàri. M. Haud mihi dúbium istud est: quo fit, vt maiòrem tibi hábeam grátiam. O. Sed ecce, vocatos ad coenam tintinnábulum, M. Núncius opportūnus.

COLLOQ. XVI.

Joannes, Petrus.

S Alue Petre, P. O Ioánnes, auspiciáto aduénieris: valés-ne benè? I. Optimè, gratia Deo: tu verò, vt vales? P. Rectè sanè, Dei beneficio: sed quando redisti domo? I. Nudiustértius. F. Benè habet: opportúnè venísti, I. Nempe sciēbam instāre vacatiōnis términum. P. Placēt-ne vt oriòse aliquandū confabulēmur? I. Máxime, dūmodo semòti simus ab hac turba clamōsa ludéntium. P. Bene mones: secedāmus in auditóriū illud, quod est apértum. I. Quàm aprè hīc sedēmus! Agè, loquāmur libere. P. Sūnt-ne peractæ vestræ vindēmiz? I. Omnino. P. Quantum témporis posuístis in toto ópere? I. Diēs circiter quīndecim. P. Tu igitur semper interfuísti, I. Nullum intermisi diem. P. Quid agēbas? I. Vuas sapiùs colligēbam. P. Cum verbo Colligēbam, debuísti aliquid áddere, I. Quidnam, quæso? P. Et edēbam. I. Quid opus fuit? De hoc nemo dubitāre potest. Quis enim fructus bonos & matūros legit, quin edat etiā ex óptimis? P. Profecto rectè lóqueris: euge, respónsum laudo. I. Iām-ne putābas os oclusisse mihi? P. Istud ne cogitāui quidem. I. Quid igitur? P. Non expectābam tam promptum tamque prudēs respónsum. I. Nihil est quod mirēris. Nam, vt est in prouérbio, *Sæpe etiam est olitor verba opportūna loquutus.* P. Cui debes hoc prouérbiū? I. Magistro Iuliāno. Is enim dictat nobis intērdum prouérbia eiūsmodi, & pulchras sentēntias ex bonis auctóribus. P. Optimè vobis cōsultat: sed quibus horis id solet facere? I. Nonnūquam à coena? sapiùs autem quum in auditório nihil habēmus reddere. P. Vtinā sic omnes facerēt; dūmodo non essent impedimēto quotidianis scholæ exercitatiōnibus. I. Benè subiunxísti istam exceptiōnem, per aduérbiū Dūmodo. Sunt enim quidam pædagōgi, qui suis dictātis & priuātis lectiōnibus sic ónerant púeros suos, vt non possint in schola satisfācere. P. Inde sit, vt ipsi præceptōres intērdum conque-

conquerantur de talibus pædagogis. Sed quid agimus? Redeamus ad sermōnem institutum. I. Placet. P. Fuisti-ne semper occupatus in vuis colligendis? I. Opus illud in paucis diebus absoluitur: propterea quod ita magnus operariorum nūmerus ad id locari solet. P. Quid deinde fit? I. Calcantur vuz: vinum hauritur è cuppis maioribus: eadem opera diffunditur in dolia: deinde vuz ipsæ nondum expressæ subijciuntur prelo in torculari: postremò exportantur & abijciuntur vinacea. P. Atqui non curabas ista. I. Immo curabam, aliqua ex parte. Nam agendis omnibus inteream, maxime vt sollicitarem operas. P. Eras ergo illis tanquam præfectus? & quasi magister operum. I. Immo eram re vera magister operum & præfectus. Pater enim me præfecerat. P. Quam gaudēbas isto magistratio. Quam pulchrum erat vidēre te cum tua granitate aliis imperantē, alios adhortantem, alios deniq; arguentem. I. Profecto si vidisses, me dixisses alium esse, quam in schola discipulum. P. Vt video, non eras otiosus. I. Immo, vt bonus pater familias adhibebat sapienter nūmerò manus operi, vt ipsos operarios meo exemplo instigare. P. Non abs te (vt apparet) pater te huic mūneri præfecerat. I. Nempe alijs in rebus expertus erat meam diligentiam. P. Absit tamen verbo iactantia. I. Ego sic intēligo: sed liberè sic loquor, quia cum familiari meo. P. Sed pergāmus. Quanta est vobis vini cōpia? I. Midíocris: qualis ferè hoc anno ubiq; esse dicitur; tamēti vinum rubellum habemus assatim: albū non item. Verum quicquid est, contenti sumus, & de manu Dōmini cū gratiarum actiōne recipimus. P. Quot impleuistis dolia? I. Plus minus quadraginta: sed sunt alia alijs maiora. P. Papè! Non tibi videtur magnus prouētus? I. Satis quidē: sed non pro ratione anni superioris. P. Quid refert? quantò minor est quantitas, tantò ē ita pluri vendetur. I. Sic ferè solet euenire. Sed nonne tibi videor satis narrasse de vindemijs? Quid præterea desideras? P. Quoniam sic abundamus otio; volo etiam aliquid ex te audire de fructibus arborū. Est enim quasi altera vindemia. Nonne habetis multos? I. Plenis tabulatis, quæ est Dei benignitas. P. Quādo collecti sunt? I. Quo tempore vinū faciebātur, familia colligebat. I. Quæ sunt vobis eiusmodi fructuum genera? I. Mala, pyra, castææ, iuglādes; sed malorū & pyrorū multa est varietas

P. Quid

COLLOQ. SCHOLAST.

P. Quid eorónēa? Non etiā habētis? I. Immo habēmus: sed ea sub malōram genere continentur; vnde & alio nōmine appellāntur mala cydōnia. P. Quid autē attulisti huc rediens? I. Nihil nisi quas illū vuarū selectārū: sed singulis posthac hebdomādibus mihi afferēntur plenis saccis mala, pyra, castāneæ. P. Inuērea da mihi, quæ so, aliquot ex vuis tuis. I. Eāmus in cubiculū meum, illic dabo tibi. P. Equidem parātus sum: eāmus. L. Illic etiā agēmus, de repetēdo vltimo in diem Lunæ colloquio, Nā vt opinor, id præceptor inprimis exiget.

COLLOQ. XVI.

Eustathius, Bosconellus.

A Vdīui patrem tuum venisse hodie in Gymnāsium: B. Verū audiūisti. E. Qua vēnerat grātia. B. Vt pro meis alimentis præceptorī numerāret pecūniam, simul vt me illi commendāret. F. Nunquā-ne te cōmendārat? B. Immo sepissimē. F. Quid sibi vult, ista commendatiōne tā frequentī? B. Amōre vero me prosequitur. E. Quid tum? B. Ideo cupit me diligēter erudiri. E. Quid si commendat vt sapiūs vāpules? B. Ea est fortāsse causa: sed quid inde? non propterea me diligit minūs? E. Vnde istud colligis? B. Quia pūero tam necessariā est correctiō, quā alimentum. E. Verum quidem dicis: sed pauci ita iudicant. Nemo enim est quin panem, quā virgam, malit. B. Illud est naturāle omnibus: quis negat? sed tamen patiēter ferēda est poena, præsertim iusta. E. Hæc habētur, in libello morāli, sentētia; *Quod meritò pateris, patienter ferre memēto.* Sed quid si poena sit iniūsta? B. Ea quoq; patiēda est nihilominūs. E. Cuius causa? B. Propter Iesum Christum, qui mortē iniustissimā, eāque acerbissimā tulit pro peccātis nostris. E. Vtinam id nobis in mentem venīret, quōties aliquid patimur. B. Præceptor id nos sæpē monet, quōties occurrīt oceaſio: sed surdis narrātur fabula, vt est in prouēbio. E. Ergo demus ōperam vt simus posthac diligentiores. B. Ita faxit Deus.

COLLOQ. XVII.

Grandinus, Thomas.

C Vt non interfūisti hodiernæ concioni? T. Occupātus eram in scribēdis līteris. G. Non pōteras diffēre negōtium? T. Vrgēbat tabellārij festinatio. G. Atqui præceptor docet nos, omnia

omnia postponenda esse Dei negotijs. T. Docet quidem, neque id mihi dubium est: sed nunquā sumus aded perfecti, quin sæpè Deum terrēnis istis postponāmus. G. Istud malum. T. Pessimū verò: sed semper homines sumus, nisi Deus nos Spīritu suo immutauerit. Sed dic (quæso) fuit-ne frequens auditorium? G. Non admodum, pro more solito. T. Vnde fit istud? G. Ignōras pópulum nunc esse occupātum in vindēmijs? T. Non ignōro: sed non possunt homines diuinis rebus vnicam horam impēdere? G. De hoc non est meum rēddere tibi ratiōnem: hoc tantū dico. *Turpe est doctōri, quum culpa redārguit ipsum.* Th. Papè, quantum colaphum impēgisti mihi! Vale: verbum non ampliùs addam. G. Esto igitur alias prudētiōr.

COLLOQ. XIX.

Molinæus, Caratius.

TV igitur cras (ut audio) discessurus es. C. Cras si Dóminus permiserit. M. Eho! cur tam citò? C. Vrget me pater. M. Immo tu vrges parrem. C. Itā-ne tibi vidētur? Quómodo patrem vrgere possum? M. Absidua missiōne literarum. C. Tantū semel scripsi instāre vacatiōnem scholāsticā. M. Quando misisti literas? C. Hebdómade superiōri. M. Quo die? C. Veneris. M. Quid facies domi? C. Instat vindēmia: interim colligēdi sunt fructus arborum. M. Póteras expectāre dimissiōnis diem. C. Nescio quando fit futūrus. M. Spero fore ad finem proximæ hebdómadis. C. Sed istud non est in nostro situm arbitrio. M. Ne in præceptōris quidem. C. Cuius igitur? M. Solus Dei, qui hominū consilia suo nutu gubernat. C. Atqui Sátanas vidētur interdum gubernāre. M. Quātum Deus ipse permittit. Sed ista sapientiōribus relinquāmus. C. Tūtius est: monet enim prouēbium. Ne sutor ultra crēpidā. M. Sæpè istud ex præceptōre audiuius. C. Idem quoque non semel dócuit nos illam Pauli sententiā, Noli altum sapere: sed time. M. Illud etiā frequēter habet in ore. Aliōra te ne quæsieris. C. Sed audin tu ad cœnam signum dari? M. Adhuc pullat aures tintinnābulum. C. Eāmus in aulam, ne desimus precatiōni. M. Cras, ante discēssum, te salutābo,

COLLOQ. XX.

Petrinus, Croseranus.

Quo

COLLOQ. SCHOLAST.

Quo ludi genere hodiè te exercuisti? **C.** Iuglándium. **P.** Ecce quid lucrifecisti? **C.** Immò perdidì. **P.** Fortuna igitur tibi aduerſa fuit. **C.** Nescio quæ fortuna; tantum scio, mea culpa id accidisse; sed ita volente Deo. **P.** Cur Deus id voluit? **C.** Ut hinc discam ferre grauiora, quàm acciderint. **P.** Quasi verò Deus lusiones puerorum curet. **C.** Curat profectò: quin etiam nihil fit in rerum natura sine diuina prouidentia. **P.** Siccine philosopharis? Quisnam te ista docuit? **C.** Non tute audiuiſti toties ex conſonatore nostro? **P.** Fieri potest ut audierim: sed quid agas? fluxa est mihi memoria. **C.** Nimium, quia illam non exerceſ. **P.** Quomodo exercenda est? **C.** Primum diligenti attentione hoc est diligenter aduertendo ad ea quæ audimus aut legimus deinde eadem sæpè repetendo, denique docendo alios ea quæ didicimus. **P.** Ista nobis sæpius inculcantur à preceptore: sed (me miserum!) quàm supini est hæc mea negligentia! **C.** Sic sumus omnes, nisi Spiritus ille Dei nos excitet. **P.** Quid igitur faciam? **C.** Expergiſcere, mi Petrine: toto animo, totisque viribus ad Deum aspira: illum assidue & pio affectu precare: vigilans esto: prauos fugito, versare cum bonis: tum moribus facillimis effice ut eos tibi familiâres reddas. **P.** Quid tandem consequar? **C.** Rogas? Si te istis moribus assueſeceris, Dominus Deus sua clementia tui miserabitur, breuiq; animum tuum immuratum senties. **P.** O, quàm opportunus hic mihi congressus fuit! Obsecro te, mi Croterane, ut sæpius colloquâmur. **C.** Per me non stabit quoties vtriq; licebit per otium. **P.** Grâtiâs ago máximas. **C.** Non est quod agas: recipiâmus nos in auditorium,

COLLOQ. XXI.

Ægidius, Massuerius.

CUr hîc dispergèbas pisa? **M.** Quando? **Æ.** Post prándium. **M.** Id facièbâ animi causa. **Æ.** Sed pisa illa vnde habueras? **M.** Accèperam è conchula, vbi repòsita erant, ut crástino die conquerèntur. **Æ.** Deuiſti-ne animi causa malum facere? **M.** Non putâbam id esse malum. **Æ.** An non est malum conculcare panem pedibus. **M.** Istud ego nollè facere. **Æ.** Cur nolles? **M.** Quia panis est nobis máxime necessarius. **Æ.** Et pisa ipsa, & cætera quæ eduntur, Deus in vsum nostram creauit. **M.** Non ignoro illud: quin etiam pisces libenter vescor, si benè cocta &

& condita sint. *Æ.* Præterea, vellēs-ne abūti rebus tuis? *M.* Minimè. *Æ.* Tantò minùs aliēnis debes. *M.* Istud satis intéllico. *Æ.* Ergo non rectè fecisti. *M.* Non rectè, fâteor : non tamen ánimo malo. *Æ.* Cur igitur fecisti? *M.* Mea inéptia me ad illud incitâuit. *Æ.* Quid inde meruisti? *M.* Plagas. *Æ.* Rectè dicis: sed (opīnor) non ex ánimo. *M.* Immò certè: ne me accūses, oro. *Æ.* Quandòquidem sponte fatēris, non accusabo. Sic enim velle se dixit præceptor sapiissimè. *M.* Quid ille dixit? *Æ.* Vt de rebus eiūsmodi leuīoribus nēminem ad ipsum deferāmus, qui modò culpam libens agnōuerit. *M.* Istud ergo beneficium tibi debēbo, mi *Ægidi.* *Æ.* Nihil velim mihi dēbeas hoc nōmine: sed mecum precāre Deum, vt à malo nos liberet. *M.* Quotidiè in schola quater aut quīnquies palām precāmur. *Æ.* Quid tum? *M.* Præterea priuātīm, quōties cibus sūmitur, quōties cūbitumitur, quōties cūbitu surgitur. Nonne satis hæc sunt? *Æ.* Præter illa, sæpè monet præceptor, vt interdum pro se quisque precāndi causa secēdat aliquo in secrētum locum: meministi? *M.* Mémini probè: sed (vt scis) difficile vidētur esse, vt pūeri secrētis précibus assuēscant. *Æ.* Et tamen paulatim assuēscere optimum fūerit. *M.* Progréssu temporis, Deus ipse noster ad eam rem nos incitābit atque assuēfāciēt. *Æ.* Ita fore sperāndum est: si tamen in verbi eius tum lectiōne, tum auditiōne sēdulò proficiāmus.

COLLOQ. XXIII

Varræ, Castrinouanus.

Quid est quòd hodiè tam citò à patrūo redieris, præsertim quum fūerit conuiuium? *C.* Quid illic fecissem diutius? *V.* Cœnam expectāssēs, vt ēderes de prāndij reliquijs. *C.* Satis ēderam in prāndio. Præterea, iussit patrūus vt domum redire-rem præceptōrem, quem ego ad conuiuiū deduxeram. *V.* Quid frater tuus patruēlis? cur in ludum vobīscum non redijt? *C.* A matre retēntus est, in vnum aut alterū diem. *V.* Quāmobrem? *C.* Vt illi resarciāntur vestimēta. *V.* Illa est mulierum cura. Sed agè, quōniam nunc oriōsi sumus, narra mihi (quælo) aliquid de conuiuiō. *C.* Quid de illo scire cupis? *V.* Primū, qui conuiuiū fūerint: deinde, quān lautum & opīparum conuiuium. *C.* Conuiuium

COLLOQ. SCHOLAST.

uſuæ fuêrūt hi præcipui, quātuor ſyndici, ſubpræſectus vrbis,
& álſi duo primæ notæ è ſenatòrum nùmero. V. Noſtí ne? C.
De fácie quidem: ſed eòrum non téneco nómina. Vt. Nul í-ne
prætérea? C. Duo ítem ex patrui mei familiáribus. V. Quotus
accumbébat præceptor? C. Quotus eſſet non obſeruáui: ſed
erat in média ferè menſa, è contrária parte mei patrui, V. Tu
verò? C. Hui inépte, qui íſtuc roges! Egó-ne homúnculus cum
tantis viris epulárer? Satis hoc mihi honoríficū fuit quòd mini
ſtrárem. V. Nulle ne erant muliêres? C. Nullæ, præter vxórem
patrui: quæ quidè ſedébat in menſa extréma. V. Quid ita tã re-
mòta? C. Sic vóluit ipſa vt idéntidem commodiùs ſúrgeret,
propter ordinè miniſtèrii. V. Quid filius? C. Iuxta matrem a-
ſidèbat. V. Hábeo de cõuuiſis: nũc expécto de conuuiſio, C. Onus
mihi valdè magnū impónis ac difficilè, móximè propter me-
móriam: ſed quãdo (vt dixíſti) plúſculum ótii naſti ſumus hoc
pomeridiãno témpore, dabo équidè óperã vt aliqua ex parte
éxpleam deſidérium tuū. V. Pergrátum mihi féceris. C. Ea ta-
men lege vt par pari réteras, ſi quando dábitur occáſio. V. De
hoc nihil eſt quòd dúbites. Incipe. C. At ego intérea ſedére vo-
lo quia longa eſt narrátio. V. Eámus ſub pergulam, vt in vmbra
commodiùs fabulémur. C. Audi nũc iam. V. Quia (vt ais) lóga
eſt narrátio, dic mihi primùm, quora hora accúbítum eſt? C.
Ferè decimá. V. Quota ſurréctum. C. Paulò ánte merídiem. V.
Sedebánt-ne omnes cõmodè? Commodíſſimè. V. Nunc ad
rem aggrédere. C. Accipe ígitur menſæ prælúdia. V. Appòne
quúm voles. C. Inprimis appóſita ſunt tenélla crúſtula, mél-
líta, óperis piſtórii, cum aromatíte. V. Optimum ſanè exordiū,
& ad conciliándos ánimos apríſſimum. C. Omitte quæſo íſtas
interpellatiónes; ne mihi perturbétur memória. V. Poſthac
non interpellábo, niſi ſi quid opus erit requírere. C. Sequutæ
ſunt pernæ ſalitæ, hila infumátæ, lucánicæ, linguæ búbulæ, ſale
quoque & fumo indurátæ. Atque hæc ad excitándam appetén-
tiam: & ſicim acuéndam. V. Quafi verò nó ſatis acuerétur ſolis
æſtu & feruóre. C. Sic docti ſolent fácere conciuatòres. V. Íſt-
hec áudio libenter: præſertim quum éxprimas ómnia própriis
& ſignificantibus verbis. Perge íporrò. C. Eódem ordine inter-
poſita ſunt acetária è lactúcis capitá: is, ánium inteſtína frixa,
minu-

Minutalia ex vitulina, cum ouorū vitellis integris. Et hæc hā-
 tēnus de præludiis, qui missus primus fuit. V. Nihil interim bi-
 bitū est? C. Indigna homine quæstio. Quis enim vino hīc pārce-
 ret? Vix tres, & quidē strenuissimi fundendis pōtibz sufficiebā-
 mus. Sed de pōtibz agam postērius: sine me cibos expēdīre. V.
 Agē sino. C. In secūdo missu hæc ferē fuērūt: artōcreæ, pulli gal-
 linacei elixi cū lactucis, búbula, veruecīna, vitulina, suilla recēs,
 salsa, ius carniū ouōrum vitellis, croco & omphācio suauissimē
 conditum, aliquot item iuscula ex oleribus. V. Hīc plus opīnor
 fabulārum, quā esum fuisse: quia scīlicet assa expectabāntur.
 C. Vix mensam attigerant, quum illa tollere iussi sumus. Vēnio
 igitur ad tērtium missum: in quo assa hæc fuērunt exposita, pulli
 gallinacei, pulli columbīni, anserculi fartiles, & fuculi, item cu-
 niculi, armi veruecīni: postremō feriīna duōrum generū, opere
 pistōrio in crustata. V. Quid prētereā? C. Quid Hem! (penē
 prātermisī) duæ perdices interiēctæ cū lepūsculo, fabæ virides
 frixæ, & pisa cocta cum siliquis. V. Nihil ne pīscium? C. In
 tempore admōnes. Erat trutta ingens, quæ diuisa fuerat in
 partes quātuor prāter caudam: prāgrādis item lūcius
 ad eundem modum quadripartitis. Tāceo minūtos pis-
 ces, & mediocres, partim elixos, partim assos, aut fri-
 ctos, item cancos flumiātiles, magno omnia nūmero:
 sed hæc magis ad ostentatiōnem, quā ad necessitā-
 tem. De ijs enim ferē nihil gustātum est. V. Vnum mihi vidēris
 prātermisisse. C. Quid illud est? V. Nulli ne erant intinctus?
 C. Immo singulis propemodum sēculis addita erant scitissimi
 sapōris embāmmata, quæ coquus ipse miro artificio concin-
 nauerat. Nec verò defuērunt cappārides ex oleo & acēto, mala
 citrea, oliuæ conditæ cum sua mūrta, acētum rosāceum, suc-
 cus oxalidis. V. O quot & quanta gulæ irritamēta? C. Adde ē-
 tiam, cōporis & animi impedimēta. V. Sed quis quæso fuit
 vltimus actus fabulæ. C. Tandem, quum iam nec carnes, nec
 pisces vlius ēderet, iubet patrūus appōni bellaria, in quibus hæc
 fuērunt prācipua; cāseus recens pinguiissimus, itēque vetus
 multiplex, scriblitæ, placētulæ, oryza in lacte cocta, & bene
 saccarata, pērsia prācōcia, ficus, cērasa, vuæ passæ, caryōtæ,
 tragēmata sciōtina, sālgamma multōrum generum, & alia, quæ

COLLOQ. SCHOLAST.

nunc mihi non occurrunt. Tanta denique fuit omniū esculentorum affluentia, ut mēsa ipsa vix sustinēt et. Quid quæris? quater aut quinquies mutati sunt orbes & quadrulæ, Cibus crassos & duriōres, magna ex parte integros, in culinam referebāmus: adeo pauci attingēbant, propter delicatiorum cōpiam. V. Quid confert tanta cibariōrum abundantia & diuersitas? C. Ad grauantum stōmachum & morbos complūres generādos. Sed quid agas? sic ferē hoc tēpore vsuitur. V. Qui talibus viris conuiuia faciunt, certāre vidētur de cōpia, de apparātu, de splendore & lauitia. C. Et ramen extant inter huius ciuitatis leges quædam (ut audiui) sumptuatiz. V. Silent leges inter conuiuia, ut obiter ē Cicerōne detorqueāmus aliquid. C. An putes omnes conuiuas illa sumptuum immanitate delectari? V. Non puto, nisi fortē sint Iurcones, aut Asōti, aut Apiciāni (ut ita dicā) ventricolæ. Cæterum quid est in causa? C. Rogas? Conuiuatorum non modò stultitia, sed etiā insānia. V. *Maxima pars hominum morbo iactatur eodem*, ut ait Horatius. C. Sed nos hanc censuram omitramus, iuxta prouērbium, Ne sutor. &c. V. Redeamus igitur ad propōsitum, Quale vinum appōsitum est? C. Si de colōre quæris, album, nigrum, fuluum, sanguineū, deque singulis colōribus vina multiplicia. Si de bonitate, omnia ferē generosissima, sed in primis commendābant illud vini genus, ex Burgūdia, quod vulgò vocātur Arbōsum. V. Vnde hoc petebātur? C. E patrui cella vinaria. V. Habēt-ne multum eiusmodi? C. Duos cados vini heluetij: duos item albi limpidissimi. V. Quis fuit prandij exitus? C. Vbi vidit patruus conuiuas omnes penē detēssos edēdo, bibēdo, colloquēdo, tunc vinum fundi iubet singulis: omnes ad extrēmum potum inuītar. Hinc ordine tollūntur omnia: insternūntur mensis latiora mantilia ex lino tenuissimo: datur aqua odorifera manibus leniter abluēdis: ego & patruelis de more Deo grācias āgimus; ipse verò patruus clara voce agit vniuerso cœtui: tandem primus Syndicus, conuiuatum nōmine, satis accurāto sermōne públicas agit conuiuatori: simul obiūrgat eum quòd tam magnifico & sumptuoso apparātu conuiuātus fūerit. Immo (inquit patruus) mihi quæso ignōscite, quòd vos pro dignitate non satis ampliter tractauerim. His dictis, surgunt ē mensa vniuersi:

magna

magna pars, vale dicto, statim discēdit; cæteri manent, stantē
& colloquētes in aula. V. Quid vos intētea, qui ministrauerāt
ad mensam? C. In culinam ad prāndium nos recepimus,
corpus illic otio ē & ex animi sentētia curauimus. V. Vbi erat
interim præceptor? C. Pātrius illum scōrum vocauerat ad
collōquium. V. Credo vt te & filium suum de meliōre nota
comendāret. C. Istud est verisimile. V. Nescis quæ fuerit cau-
sa tanta conuiuij. C. Quid meā scire refert? V. Tantò minū
igitur meā. C. Rectē colligis, & sic expectābam. V. Atqui
non sum dialēcticus. C. Tibi est naturalis dialēctica. V. Ean-
dem habent & rústici. C. Sed agē, dic mihi sério, non ego te
tractāui magnifice? V. Tali conuiuiō nunquā interfueram.
C. Gāudeo stōmachō tuo satis esse factum. V. Est Deo grātia,
qui dedit nobis otium tam iucūndum. C. Surgāmus tandem,
nam aūdio pūeros à lusu discēdere.

COLLOQ. XXIII.

Pastorculus, Pæsatius.

Tityre, qui pātula résides sub tēgmine mori,
Tu ne hic solus eris, tam letus tamque supinus?

Pœ. O Melibæe, Deus nobis hæc otia fecit,

Ille Deus magnus, qui nostrum fecit in vsum

Omnia, dans propriam cunctis animalibus escam,

Qui mare, qui terras, & quod tegit omnia, calum

Condidit, ille opifex rerum qui summus habetur.

Pa. Cármina mitte loqui: nunc me liquere Camæne:

Eñ mihi mens alibi, cūpio certare merēda.

Pœ. Sed camen hæc mecum poteris residere sub umbræ:

Namque hic (vt cernis) locus est satis amplus virique.

Pa. Mittāmus ergo versículos, & merēdas nostras conferā-

mus. Pœ. Per me non stabit: scrutēmur peras, age, explica-

tuam. Pa. Expēcta parūmper, dic mihi prius, quid habes in

merēdam? P. Panem. Pa. Quasi verò sine pane merēda esse

sōleat. P. Ne panem quidem pauperes semper habent. Pa. In

tēpore admones, ponēdæ erunt reliquæ nostræ in cōrum

cōrbulam. P. Quid si reliquiarum nihil fuerit? Pa. Saltem re-

stābit panis, & hoc satis erit. Sed dic tandem, nunquid habes

opsōnij? P. Etiam dubitas? Mater mea nunquam committeret,

COLLOQ. SCHOLAST.

vt me in scholam mitteret sine aliquo opsonio. Pa. Dic ergo, quid est? P. Diuina? Pa. Non sum vates, nec velim hanc merendam horam in nugis terere. P. Saltem periculum facies, quam valeas coniecturis: qua de re iam aliquid in Rhetoricis audiuimus, Pa. Aut cæus, aut caro est residua ex prandio, P. Neutrum. Pa. Dic sodes, vt accingamus nos operi. P. Ne te diutius torqueam, sunt pyra præcoccia. Pa. Ain tu? Res noua nondum hoc anno videram. P. Vide nunc. Pa. Quam matura sunt! P. Cur non addis etiam quam bona? Pa. Sed nondum gustauim. P. Satis acutè me reprehendis. Accipe, & gusta. Pa. Papè, quam mitia! Quam boni succi! P. Nonne merito máximas grátias ágere debemus Deo nostro, tam benigno patri, qui nobis indignis tot bona, tam vária largitur? Pa. Qui non facit, is est profecto ingratiſſimus. P. Agedum, vlescámur bonis eius, cum gáudio & gratiárum actiõne. Pa. Iam dũdum esuriõ. P. Sed tu nullum habes opsonium? Pa. Vide frustum crassum vetusti cæci. P. Edámus primùm pyra, cæco claudémus stómachum. Pa. Sed maturémus, ne fortè hora nos opprimat. P. Neutrum cessare video certè, quod ad me pertinet, non queo comèſſe citiùs. Pa. Ne tamen ita deuores, porcòrum more. Ecquid pudet? P. Quia dicèbas esse festinandum. Pa. Maturémus dixeram, non autem festinémus. P. Ego non adeò scrupulòse inter hæc verba discrimen facio. Pa. Vult tamen præceptor vt propriè loquámur, quantum per ingenij captum licèbit. Nam benè loquendo, benè etiam scribere condiscimus. P. Contrà, diligenter scribèndo, consueſcimus etiam rectè loqui. Pa. Hæc duo inter se coniuncta sunt. Sed heus, otiosè (inquam) edámus, satis habémus tēporis. P. Nonne tota hæc hora ad merendam libera est? P. Hodiè quidem libera: sed tamen desinamus, ne panis deficiat nos, & nihil reliqui fiat pauperibus. P. Edámus ergo ad púteum, vt aliquántum potemus. P. Hem, verbòrum proprietate semper abúteris: istud bibere est non potare. P. Quòd mihi non parcas, habeo sanè grátiam. Ex praua institutiõne, prima hæc vitia contráxi. Pa. Veriſſimè igitur Quintiliánus dixit, Hæc ipsa magis pertinaciter hærent, quæ deteriõra sunt, meministi? P. Memini, sed interim iuuat hæc, vt hauriámus aquam è púteo. Pa. Enitere validiùs, nimium me

me laborare finis. P. Tantò bibes iucundiùs, Pa. Bîbitum satis est, recipiâmus nos in aulam, ne precariôni desîmus, & actiôni gratiârum. P. Tu præcede dum vrînam illuc eo rêddîtum.

COLLOQ. XXIII.

Leonardus, Pellio.

DEmîror tuam negligéntiam. Pe. Qua in re tandem? Le. Quòd te non curas diligéntiùs. P. Ego verò me curo forrasse nimis. Satis edo, bibo, dòrmio, quæ est Dei erga me benignitas, præterea pecto capillum, lauo manus, faciem, dentes, oculos, & hæc manè præcipue: quin etiâ quum tempus postulat, corpus exerceo, relaxo ânimum, & ludo cum cæteris: quid vis ampliùs? L. Mittâmus ista, non ea sunt quæ in te reprehendo. P. Quid igitur? L. Circumspice vestimenta tua, à calce ad verticem, nihil integrum inuenies, omnia sunt lacera & obsoleta. Ista profecto nequaquam vestrum genus decent, si saltem curâres vestitum tuum sarcîendum, aut quoquo modo instaurandum. P. Lóqueris tu quidem quæ libet: quòd si paréntes haberes tam procul remotos, fortasse non esses elegantior. Si mihi pecûnia suppéteret, non páterer me usque adeò pannosum esse. Le. Nec ideo tamen cares negligentiâ. Cur enim non petis alicunde mútuð? P. Vnde pétèrem? L. Si non aliunde, certè à præceptòre posses. P. Quid si dare nol' et? L. Némîni dénegat ex discipulis domésticis, si quidem videt opus esse. P. Id ego non ignòro, sed sum verecúndior, quàm vt aúdeam ex eo pétère. L. Ah! Rústicus est iste pudor. P. Malo tamen verecúndus esse, quàm impudés. L. Verecúndia (vt dixit quidam) est bonum in adolescente signum, sed ubique adhibenda est mediócritas. P. Ego eo sum ingénio, vt semper véreâr offéndere quempiam. L. Ingénium laudo: sed est modus in rebus. Nam ille offéndendi metus habère locum debet in rebus turpibus, aut certè indecòris, hîc vero nihil tale vídeo. Est vsitatum in hominum societate, vt alij alòrum ópera indigeât. Quis igitur mihi vítio dabit, si quid ab amicis aut commodatò petam, aut mútuð? P. Nemo reprehéndet, nisi fortè rebus eiusmodi abúti velis. L. Tu verò (quantum ego te noui) abúti noll'es. P. A pagè istum abúsum. L. Quid ergo iam obstat quóminus petas, præsertim ab hómine facillimo: tuusq; (vt appâret) aman- tíssimo? P. Agè, petam, sed per epistólium; quod, vt reddas, tibi

COLLOQ. SCHOLAST.

dabo. L. Reddam profecto libentissimè, teque illi commendabo diligenter. P. Equidem non parvam tibi gratiam habebò, quòd me tanti feceris, vt ad hanc fiduciam hortarère. L. Nunc restat vt scribas quod dicis epistolium, reliqua mihi committas. P. Benè vertat deus quod ex pimus. L. Ne dubites, res prosperè succèder.

COLLOQ. xxv.

Clauellus, Quercetanus.

Nescis quid mihi his dièbus in mentem uenerit? Qu. Quid istud? quæso. Cla. Cògito in gymnàsium me recìpere. Qu. Quid in gymnàsium? Habitandi causa? Cla. Non vt inquit inus habitem, sed vt vobiscum viuam in mensa præceptoris. Qu. O vtinam istud ex ànimo ac verè diceret! Cla. Ex nostra mütua consuetudine atque amicitia debères satis intelligere, me nihil apud te neque simulare neque dissimulare solitum. Qu. Plane istud iampridem intèllico, sed audito ex te isto verbo, me rapuit affectus in eam exclamationè, ita prorsus oblitus eram mei. Cla. Non aliter dictum tuum accipio, sed ad rem. Pater quidem non cogit me, sed ex vultu & verbis eius satis video, id illi placere maxime. Qu. Nempe hoc illud est, nouit pater tuus, vir prudentissimus, liberàlia ingènia cogi nolle, duci facile. Sed ramen non dubito id fieri diuini instinctu nùminis, tu verò quid iudicas? Cla. In eadem sum sententià, præsertim quum ego quoque in eam partem sponte propendeam. Qu. Magnum argumentum, istud esse ex Deo consilium. Cla. Id ego crediderim. Nam qui ad eam rem coguntur à parentibus, ferè quærunt subterfugia, quibus detrectent imperium. Qu. Ego (vt fatear ingenuè) aliquando id in me sum expertus, antè scilicet quàm ingressus essem, Quid enim censes? Audièbam ex istis Sàrahæ mancipijs tot maledicta tum de præceptore, tum de disciplina, vt mihi vidèrer càrcerem aut pistrinum ingredi uerius quàm gymnàsium. Quòd si tu quoque in aliquam eiusmodi pestem incidisses non dubium est, quin ille manibus pedibusque obnixè conàtus esset abstergere te ab isto tam sancto propósito. C. Nèmini adhiuc palam feceram. Qu. Quod mihi dicis, non est palam facere. Cra. Satis scio, sed mihi istud excidit ex Terèntio. Nunc pergàmus ad reliqua. Qu. Quid restat, nisi vt Deum precèris, & pergas nauiter in sententià? Cla. Audies. De quotidiano uicij in uestra mensa, de præceptoris &

hypodi-

hypodidáscali familiaritâte in audienda prælectiônum repetiti-
 tiône, de facilitâte præceptôris in ipso conuictu, de illo à
 cœna placido studiôrum certâmine, de libertâte colloquén-
 di per ôrium de honéstis, de libera inter vos reprehensiône,
 de his (inquam) omnibus satis multa narrâsti mihi aliàs,
 quæ quidem valde placent omnia: mihi tamen nihil videtur
 vtilius quàm illa perpétua Latine loquendi exercitatio. Quis
 enim maior est studiôrum fructus? Quid honéstius? Quid
 iucundum magis? præsertim vbi alijs alium sine odio aut in-
 iudiâ liberè reprehendit. Qu. Quid, quod victi in eârum re-
 rum certâmine pudore tantùm puniuntur, victôres etiâ
 præmio donantur. Cla. Omnes denique vestræ exercitatiô-
 nes, vel auditu ipso, me delectant mirificè. Qu. Quânto magis
 illud diceres si vidêres ista, si dum geruntur, intetescas! Cl. Ego
 (Deo volente) intetéro. Qu. Vtinam propediem. Cl. Ita spero
 quidem, vnus tamen restat mihi scrûpulus, quo me facîle (si
 voles) liberâbis. Q. Fâciam bona fide, si pôtero, sed interim
 vide ne nodû in scirpo quæras, vt antea vidimus in Terentio,
 Agè, qui tandem scrûpulus iste est? C. Suspecta est mihi vestra
 disciplina scholâstica: non quod velim ob id incepto desistere;
 sed vt alâcrius veniam & iucundius, vbi ea de re audiero. Q.
 Nisi tu is esses, qui (vt ego noui) me nec vanum nec mendâcem
 existimas, æquidem mallem de hoc omnino tacere, quàm ea
 tibi referre quæ sentio. C. Quid ita tandem? Q. Quia difficile
 est ea verisimilia fâcere, quanquam aliôqui verisimilia, quum
 de his vulgus hómînum pessima quæque dicat & iudicet. C.
 Quorsum istud quæso? Q. Nam improbôrum mendâciis adeò
 malè audit nostra disciplina inter istos idiôtas, vt mirum sit v-
 num aliquem habitare in schola nostra velle, tametsi (quod est
 opus Dei) quò peius audimus, eò plures ad nos conueniunt. C.
 Nichil opus tam longâ insinuatione: dic mihi planè omnia: ne
 timeas: non me absterrebis.

*Omnia percepi, atque animo mecum antè peregi. Q. Aduerte
 igitur animum, dicam breuissimè quicquid alicuius esse mo-
 menti videbitur. Inprimis, illud velim tibi persuadere, præcep-
 torem esse nobis multò humaniorem, quàm in schola palâm
 appareat, Tam enim familiariter versatur inter nos, quàm pru-*

COLLOQ. SCHOLAST.

dens pater solet inter liberos. Cur igitur (inquies) est palam tam seuerus? Respódeo, quia sine tali seueritate (vt ex ipso audiui, quum aliquándó familiári cuídám narráret) tanta turba scholástica, tamque váriis móribus prædita, nec coercêri, nec in officio continêri posset. Suo enim quisque more, suo quisque arbitrato vellet víuere. C. Quinétiam miror ego mecum sæpíssimè, tantam esse in tota schola reueréntiam, tantum siléntium, tantam dénique modéstiam. Q. Multò magis miráre, si vnquam vidísses scholas pagánicas. C. Vidi aliquándó, atque consideráui diligénter. Plus est siléntij in gymnásio nostro sexcententário, quam quadraginta puerórum, immò triginta, in istis scholis tríuialibus. Sed perge, quæso, véreor vt sis Orátor Asiánus. Iam enim incipit oratio tua quasi longius aberráre. Q. Atqui étiam interpéllas ipse. C. Nihil extra popósitum dixi, sed nunc prosequere. Q. Vis in summa dicam tibi? Disciplina hæc doméstica, licet paucis improbis odiósa videátur, bonis tamen & studiósis propter utilitátem valde placet. Nam si domi res esset dissoluta, quid nobis tutum foret contra lasciuíórum & petulántium insultus? quæ nobis quies; quæ studiórum tranquillitas? I taque disciplina ipsa veris studiórum amatóribus est perfúgium & quasi propugnáculum, non secus ac nautis portus in tempestáte. Denique, quisquis est inter nos pacíficus, & ad rectè semper agéndum parátus, is est à disciplina tutíssimus. Nec verò id agit præcéptor, vt nos plagis & verbéribus trahat ad literárum stúdia, sed nos potíus inducere nititur his máximè rebus: honésta & liberali tractatióne, beneuolentia, humanitáte, facilitáte morú, beneficiis, dénique virtútis & studiórum amóre. Ex quo fiet, vt maior pars nostrúm sic affécta sit, vt illi ex ánimo parère stúdeat, cum caueat offendere, eum tanquam paréntem diligit, obseruet, reuereátur. C. Alióqui discipulórum officio non fungerémini. Q. At sunt quidam verberónes, qui nec Deum timent, nec verbéra: qui & literárum stúdia odérunt canepéius, & angue; vt verbis vtat Horatius: talibus (inquam) seuéra interdum adhibétur disciplina, quia videlicet necessitas cogit. C. Sat hábeo. Nunc enim video, quorsum spectat vestrá disciplinæ seuéritas. Q. Nimirum vt mores bonos tucátur, malos autem vt corrigat, aut expéllat. C. Ego

C. Ego disciplinam istam sanè de osculor: tantū abest vt reformidem. Te autem, mi Quercetane, amo equidè, de ista loquendi libertate, qua mihi stimulos acriores addidisti. Q. Ego verò immortales gràtias ago Patri coelesti, qui tibi mentem bonam dederit, & sincerum iudiciū. C. Vale igitur, & me (si Dominus permiserit) expecta in proximam hebdomadam. Iterum vale, & inceptum nostrū tuis precibus Christo cōmenda etiā atq; etiā. Q. Precor tibi noctem quietam, & somnū placidum,

COLLOQ. . . XXVI.

Florentius, Basilius,

Q. Vid est, quod ita te tristem video? B. Me miserum! vix sum compos animi, ita sum timore percussus. F. Quid (inquam) istud est? B. Præceptor nos deprehendit. F. Qua in re, furtione? B. Ah! minimè gentium. F. In quo igitur? B. In secreta compositatione. F. Indignum facias? B. Heu me miserum, me miserum, quid agam? F. Ah, ne te afflictes tantopere. Qui aderant tecum? B. Fluvianus & Forensis. O perditos qui me huc impulērunt! F. Vbi id factum fuit? B. In cubiculo Fluviani: quod vixim hodie è lecto non surrexisset. F. Quomodo tandem deprehensi estis? Non erat obsecratum cubiculum? B. Immo erat: sed (vt scis) præceptor claves habet omnium conclauium: præterea putabamus illum in conuentum hodiernum fratrum accessisse: aliòqui pessulum obdidissemus ostio. F. Vt cūque res habet, Deo volente accidit. B. Sic omnino sum persuasus: sed ferè ita solèmus nostra omnia, siue bona, siue mala, vel prudentiæ nostræ attribūere vel imprudentiæ. F. Qua occasione compositationem istam occoeperatis? B. Illi duo (quod satis nosti) non sunt conuictores. F. Quid tum? B. Domo allatae fuērunt eis ad victum, nescio quæ cupedia: quæ vtinam in via perisissent. F. Sed noluit Deus: perge. B. Et quia illos interdum per quā doceo, heri post cenam, ad istas epulas me inuitarant in hodiernum ientaculum. F. Tibi infastum ientaculum: sed quid? erat ne vinum? B. Immo plus satis erat vini. Habent enim vini doliosa in cella præceptoris. F. Quid præceptor, vbi vos sic epulantes vidit? an non excanduit grauissimè? B. Nihil prorsus commotus est: sed subridens; Volo (inquit) esse de isto symposio, si placet. F. O molestum conuiuium! Quid vos? B. Attoniti omnes obmutescimus, Nam,

COLLOQ. SCHOLAST.

eo dicto, statim se prœripuit. F. Omnia signa video hîc esse pœssima. B. Quis ita non iudicet? F. Opôrtet prœceptorem aliundè remolsecisse. B. Suspectus est mihi quidam, qui nos indicauerat. F. Quem suspicâris? B. Dicam tibi post rei exitum. F. Quod inueniêtis huic malo remedium? B. Nescio: valdè stupemus omnes: tametsi duo illi conuiuatôres mei nihil videntur esse solliciti: habent enim in promptu causam. F. Quid tandem causâri queunt? B. Iueramus ientatim, inquit: quia manè, quum cæteri ientarent, eramus cum paréntibus, qui heri nobis attulerant aliménta. F. Istud quidem est ali. quid: sed non tamen sic pœnas euadent. B. Cur non? F. Quia id fieri debuit in triclinio palâm, non autem clânculùm in eubiculo. Illud etiâ causam grauâbit, quòd te (quum sis conuictor) quasi ad crapulandum abdúxerint, quod quidem ipsi prœceptôri est máximè odiósum; tua tamen causa est longè pœssima. B. Cedò igitur quid faciâ, mi Florénti? F. Agè, conferamus consilia, quibus (si fieri potest) absoluâris. B. Nihil est quod à me expêctes in eo-génere. Neque enim consilij locum hábeo, neque vllam remédij cópiam. Sed tu (óbsecro) éxplica vires ingénij tui ad me citò iuuândum. Animus pender mihi, instat pœna; satis vides: ea (nisi quid impédiat) post cœnam exigêtur. F. Id nequâquam fiet. Quum enim crimen públicum non sit, non erit pœna pública. B. Siue públicè siue priuátim id futurum est, non differêtur. E. Rectè iudicas. B. Id causæ est, quàm obrem nunc ad opem tuam confúgerim, quòd si me désieris, actum est, dabo pœnas grauissimas. F. Ad Deum potiùs confugiendum fuit, sine quo nullum valet consilium, à quo item salus omnis & petènda & sperânda est. B. Res est manifestâ satis, & ego priùtquam te adîrem, non prætèrmisi precândi officium: sed tamen vult ille Pater clementissimus vt ijs vtâmur auxilijs quæ nobis offert ipse, & quasi in manum dat. Quare te oro, per nòstram arctissimam necessitudinem, vt consilio tuo nunc mihi succurras. Hîc non est cessândi aut tardândi locus, huc igitur vires tuas intènde, hanc causam sùscipe, óbsecro. F. Quandò quidem sic instas, vt vim adfèrre quodâmodo videâris, dicam ex ânimo & verè quòd sèntio. Nostin' prœceptôris ingenium? B. Noui (opinor) ex parte aliqua. F. Ergo memória tenes, nihil esse illo cleméntius, ijs

quidem

quidem, quos videt submissos esse, & culpam ingenuè confitè-
ri; superbis autem & contumacibus vix aliquid potest ig-
noscere. B. Ego et ista non semel obseruavi. F. Scin' igitur
quid facies? B. Dæ mihi quæ o. F. Dum tua res adhuc integra
est, tibi suadeo vt hominem solus a deas in mulxum, & ora-
tionem habeas in hanc sententiam; En ego, præceptor huma-
nissime, grauitè peccavi; fateor, sed (vt scis) prima est
noxa, quam admiserim. Nunquam enim antea quicquam ad-
miseram, quod flagris dignum videretur. Quamobrem, cle-
mentissime præceptor, hanc primam culpam (si tibi placer)
pristinæ integritati meæ condonabis. Quod si vnquam post-
hac recidero, causam non dico, quin plectar seuerissime. Hac,
aut simili oratione illum (vt spero) exorabis. B. O consilium
prudens & opportunum! F. Vtè, si tibi videtur. Tale certè est
quale mihi dari vellem in eiusmodi malo. B. Sed vnū restat, de
quo sum sollicitus. F. Eho, quid restat? B. Non pòtero tam bré-
uiter & commodè dicere in conspectu præceptoris, quam tu
nunc dixisti. F. Non debes adeò de verbis meis esse sollicitus;
modò teneas sententiam. B. Propemodum teneo. F. Benè ha-
ber, scribe nunc crasso modo, vt pòteris; deinde cōferemus vnà:
postea edisces ad verbum diligenter. B. Hoc nihil est neque
tutius, neque cèrtius: sed quo tempore cenles illum adiri posse
opportùnè? F. Quum primum vidèbis eum à prandio se re-
cipere in bibliothecam: aut si fortè (vt solet) ambulatum in
horto solus fuerit, tunc illum statim sequere. B. Quo tum vtar
exórdio? F. Non opus est alio; quam quo apud illum vti solè-
mus omnes. B. Quod est istud? F. Præceptor, licet-ne pauca?
B. Benè vertat Deus omne consilium tuum. Nunc eo scriptum
quod dixisti: deinde te reuisa. F. Matura, nā instat hora prandii.

COLLOQ. XVII.

Ambrosius, Gratianus.

SVtristis mihi vidèris, Gratiane, quid rei est? G. Dies noc-
stisque de patre absente cōgito, & ob eam rem interim mor-
rōre conficior. A. Quandiu absuit? G. Quatuor ab hinc menses.
A. Nihil ad vos intèrea scripsit? G. Ex quo discessit, ne ver-
bum quidem audiui. A. Fieri potest vt scripserit: sed aut
literæ inrercederint, aut fuerint intèceptæ. G. Quod dicis
verisimile

COLLOQ. SCHOLAST.

Verissimile est. Nam antea, ubicunque esset, solèbat nobis scri-
 bere. Nón-ne hac æstâte iuerat Lutetiam? G. Eo certè consilio
 tunc sese in viam dederat. A. Confido saluum esse. G. Ego
 quoque non diffido, sed non ideo meus alleuatur dolor. A.
 Quid ait mater? G. Ferè semper lamentatur: inde fit vt mihi
 duplicetur ægritudo. A. Sed tamen non vsque adeò te mace-
 rare debes. Pótius enim de illo bene sperâre oportet, quàm te
 sic macerâre. Quid enim sunt quatuor menses? Quótula est
 pars eòrum qui tot annos domo absunt, interim iactâti *Per
 varios casus, per tot discrimina rerum*? G. Sed quid me conso-
 lantur aliòrum casus & pericula? A. Vide tamen ne sis nimium
 delicatus; qui patris desiderium tantillo tẽpore ferre non
 queas. G. Ferrem equidem æquo animo, modò illi benè esse
 saltem intelligerem. A. Cui potest esse malè, qui in Deo spem
 omnem collocâuit? Siue enim vivimus, sine morimur, Dei
 semper sumus, vt diuus Paulus ait. G. Nihil dúbito istud esse
 verissimum; sed ea est carnis huius infirmitas. A. Quid fâceret
 igitur, qui in Christo spem nullam habet? G. Nècio. A. Sed
 caue tamen ne ista tua impatiëntia Deus ipse offendatur. G.
 Delictum meum subinde agnòsco, & supplex implòro véniam.
 A. Facis vt debes. Sed audi quæso, quid mihi nunc in mentem
 venerit. G. Quid istud est? A. Quid si pater tuus nauigauerit in
 Británniam, negotiâdi causa? illic enim nunc est libertas max-
 ima. G. Quam libertâtem dicis? A. Euangélj: quod illic audir-
 tur libèrrimè. G. Ain tu Euangélium nunc esse in Británnia?
 A. Certa res est. D. Atque Idololatriam profligatam? A. Om-
 nino. G. O auditu iucunda Euangélia! A. Immodò iucundíssima.
 G. Sed vnde scis ista? A. Vnde sciam, rogas? Miror ego te adhuc
 ignorâsse quod in ore est omni pòpulo. G. Mirâri defines,
 si scias vbi nos habitemus. A. Vbi quæso? G. In ángulo totius
 vrbs remotissimo. A. Atqui parâbam vobis esse domicilium
 in vico ad Molârdum. G. Iam antè migrauerâmus quàm
 pèregre pater esset profectus. A. Quod igitur ignorâbas, nunc
 habeto certissimum: vtque magis credas, hoc audi præterea;
 Maior pars Britannorum, quòb Euangelium in hanc vrbe-
 ranquam ad asylum sese recepèrant, in patriam remigrant iam
 ante dies quindécim. G. O mihi Ambrosi, quantum me isto aun-

cio de Británnicis rebus hódie recreásti? qualem adhibuísti meo dolóri medicínam? A. Sic solet Deus noster suis adesse in extrémis angustijs. G. Mirum ni pater est in Británnia. Iampridem enim sæpius querebátur, quòd non esset tutus illuc accésus ad mercatûras obeûndas. A. Quinétiam Británnus quidam homo, neque levis, neque nugátor, narrábat his diébus patri meo, se literas certas illinc acceperse, in quibus hoc erat inter cætera, omnes vndique ob Christi nomen profugos, in ipsa Británnia excipi humaníssimè, tractarique benigníssimè. G. Quid est igitur quod ámplius dubitémus? A. Nulla (vt audis) restat ea de re dubitatio. G. Tantùm superest, vt inprimis Dei óptimi maximi bonitatem extollámus, quanta possimus laude & gratiarum actiõne: deíndè sedulò atque assidue precémur, vt sua beneficia non modò confirmet, sed etiam indies magis ac magis aúgeat. A. Igitur mi Gratiáne, memínereis patris salutem ipsi Deo per Christum sæpíssimè commendâre, idque votis & précibus ardentíssimis. G. Vtinam ille suo spiritu sic afficiat ánimum meum, vt ex imo pectore eiúsmodi preces effúndere váleam, quas ipse dignetur exaudire. A. Votum sanctíssimum, modò (quod quidem credo) ex ánimo profectum. G. O mirabilem consolatórem Deum nostrum! O quantum valet in aduérsis rebus veri amíci consiliúm & consolatio! A. Sed quò nunc is? G. Domum rectà própero, vt hæc matri quâprimùm núnciem, atque eius ánimum omni expleam gaudio. A. Faxit Deus, vt illa seriò exhilaretur. G. Ita precor.

COLLOQ. XXVIII.

Desſynangeus, Jonas.

Salue Iona optatíssime. Io. Salue & tu vindemiátor iucundíssime. De. Quómodo se habet schola? Io. Optimè. De. Iamne rediêrunt multi? Io. Vix quarta pars nunc abest. De. Quid ágitur? Io. Docetur, légitur, scríbitur, repétitur. De. Ista sunt generalia & quoridiána, sed quid sit in nostra classe? Io. Idem quod fit in cæteris, & quod siêbat ante vacatióem. De. Ergó ne iam seriò habêntur prælectiões? Io. Iam abhinc octo dies. Nam quid áliud fieret? De. Solet ámus per áliquot dies exercêri in ijs repetendis, quæ antea didicerámus. Io. Tribus diébus totis nihil áliud actum est? De. Quid probatio? iam ne incæpta est?

Io.

COLLOQ. SCHOLAST.

Io. Huius lineæ præ? Propemodum finita est, cras sexta classis interrogabitur. De. Me miserum, exclusus sum à præmio. Io. Etiam ne præmium sperabas? De. Quidni sperarem? Vnicuique sperare licet, præsertim studiòso. Io. Malim ego nihil sperare. De. Quid ita? Io. Nam si nihil contigerit, nulla mihi erit frustratio neque molestia: sin consequar aliquid, id ego in lucro deputabo. De. Nunquam ne legisti, *Vivere spe vidi, qui moriturus erat?* Io. Immo vulgò legi, & memoria teneo, sed hoc nihil ad propositum. De. Cur non? Io. Quia illic loquitur Ouidius de spe illa, quæ in rebus aduersis retinenda est, quem sensum exp. essit Cato noster hoc disticho;

Rebus in aduersis animum submittere noli

Spem retine. Spes una hominem nec morte relinquit.

De. Tu igitur nihil speras? Io. Spero vitam æternam. D. Dicēbas modò sperandum esse in aduersis rebus. Quæ tibi sunt aduersa? Io. Ea, quæ me oppugnant quotidie. De. Quæ tandem sunt illa? Io. Propria caro, Satan, & improbi homines, qui me iniurijs afficiunt. De. Ex quo tempore factus es theologaster? I. Nec sum theologus, nec theologaster: sed quod dico, id ego didici è sacris concionibus. De. Laudo equidem: sed agè, dic mihi seriò, est-ne acta classis nostræ probatio? Io. Iam tibi seriò dictum puta. De. Dolet mihi non interfuisse. Io. Citius venisses: quid agēbas? De. Mater me coëgit vindemiæ exitum expectare. Io. Credo: sed tu tua voluntate coactus es. De. Vt fatear ingenuè, libenter expectaui. Sed quid agas? Homines sumus, ut aiunt. Io. Immò pueri. De. Sed vix credas quàm sit iucundum rusticari, præsertim vbi tanta est omnium fructuum affluentia. Io. Estne vobis magnus vini prouentus? D. Tantus profectò, ut maiorem vidisse non meminerim. Io. Quid aiunt rustici in hac tanta vbertate? De. Nihil aliud quàm potationes & crapulas crepant, quin etiam vino iam perinde abutuntur, quasi aqua fontana sit. Io. Ea est stultæ plebis demèntia, ut Dei beneficijs nunquam rectè vi sciat. D. Scilicet istud est quod dicitur, nunquam sapiunt stulti, nisi in angustijs. I. Ergo plectuntur merito. De. Quid, quod admonitiones etiam irrident? Io. Sunt qui nullam omnino ferre possunt: quin benè & comiter etiam monentibus irascuntur. De. Audi aliquid grauius; fuerunt, qui mihi verbera

Vérbera minaréntur, quum eos humaníssimè admonérem. Io. Istud mihi nouú non est. Nam & quidam mihi aliquándò pugnum intentáuit, quòd nisi véritus esset mei patris auctoritatè, profectò vapulásem acérrimè. De. Sed omittámus eos, quia cæci sunt; nec tamèn se tales intélligunt. Iactant se probè calère quid sit Euangélium; quum reuèra Euangélio aduerséntur. Io. Si verbi diuini minístros, & pastôres suos non aúdiunt, qui putas fieri posse vt nos aúdiant? De. Sequámur ergo quod præcepit Christus; Nolite sanctú dare cánibus. Io. At sunt quidam simplices & benéuoli, qui auditióne verbi diuini mirú in modum delectántur; hi sunt quos docère est iucundíssimú. De. Quàm gaúdeo quóties in tales incido ! Vt ego illos completor libénter ! Io. Nec imméritò, Nam vbi eos docúeris, tum demum frúeris labôris tui fructu, non sine voluptâte máxima. D. Sed nos quid cogitámus? Nô vides vt nox ferè nos opprésse-rit? Discedámus igitur: & cras (si Dóminus permísierit) pluribus verbis agémus vnà de stúdijs alacriter reperéndis.

COLLOQ. XXIX.

Rufinus, Syluester.

Pater tuus (vt accépi) redijt è Gállia? S. Rédiit sanè. R. Quando? S. Die Lunæ vespèri. R. Aduéntus eius nò tibi moléstus fuit? S. Quid moléstus? Immo verò iucundíssimus: sed cur istud rogas? R. Quia forsitan illo absénte, libérius viuendi tibi est potéstas. S. Nescio quam mihi libertatè narres. R. Pótandi, ludèndi, cursitándi. S. An igitur putas me nihil áliud ágere, dum pater abest? R. Sic ferè solent omnes. S. Dissolúti quidem. Nam quod ad me áttinet, absénte patre, sic viuo vt eo præsénte. Non poto, sed bibo quantum satis est: ludo quum tempus póstat: non discúrro, sed cum bona matris vénia in públicum pródeor: quú áliquid hábeo negótii. R. Etiá-né matri tátòpere súbditus es? S. Acquè ac patri, quid enim putas? Nonne de viróq; æquá- le est præceptú Domini? R. Honóra (inquit) patrem tuú & matrem tuam. S. Quid Ethnicus ille auctor distichônú morálium?

Dilige non agra charos pietáte parentes.

Nec matrem offendas, dum vis bonus esse parenti.

Quid Paulus noster? Filii, obedite (inquit) paréntibus in Dómino. Nonne, paréntis nómine, pater & mater continémur?

R. Istuc

COLLOQ. SCHOLAST.

R. Istuc à Latinis obseruatur auctoribus. S. quin etiam si quod esset reuerentiæ discrimen, videretur optimo iure plus debere matribus: vt quæ dolores tantos ac labores propter nos pertrulerunt. R. Noui ego ista: & quæ dixisti placent mihi omnia. S. Cur ergo mihi repugnabas? R. Vt, ea quasi repugnantia, nobis accerferem sermonis materiam. Nam (vt tute nosti) præceptor sæpè nos exhortatur, vt nostrum otium in eiusmodi sermonibus impendamus. S. Bonum sanè otium, quod honesto in negotio consumitur. R. Huc pertinet illud Aphricani apothegma, qui dicebat. Se nunquam minus otiosum esse: quam quum otiosus esset; vt ex Cicerone didicimus. S. Sed iam tempus monet vt huic sermoni finem imponamus. R. Rectè mones: fortasse enim tuâ causâ cena tardatur domi. S. Plura (si Dominus permiserit) in proximo congressu. R. Precor tibi noctem prosperam. S. Et ego tibi placidam per membra quierè.

COLLOQ. xxx.

Nomenclator, Desiderius.

Non satis mirari possum te non esse diligentiorè. D. Qua in re videor tibi negligens? N. Quod manè ferè nunquam ades in tempore: atque inde fit, vt penè quotidie noteris in catalogo. Cur tu es adeo somniculosus? D. Mea sic fert natura. N. Corrige naturam istam, hoc est, naturæ vitium. Quid tibi profuit Catonis nostri dictum? D. Quodnam quæso? N. *Plus vigila semper: nec somno, &c.* D. Ne plura: ego præbe memini. N. Nihil prodest meminisse, nisi ad vsum tuum, accommodes. D. Vtinam & hoc & alia præcepta sa'ubria tam facile ad benè viuendi vsum transferamus, quam ea facile ediscimus. N. Vt verum fatear, præcipere quam præstare multò est facilius. Sed tamen eniti debemus vt vel monitis vel precibus proficiamus aliquid, & indies euadamus meliores. D. Qui id non facit, eius salus desperanda est. Sed nihil difficilius emendatur, quam naturale vitium. N. Omnia ferè vitia nobis sunt naturalia, &, nisi dei bonitas seruaret nos, essemus omnes sceleratissimi. D. Quid igitur faciendum? N. Fortiter cum vitijs nostris pugnandum est. D. Quo duce? N. Ipso Deo. D. Quibus armis? N. Diuinis & spiritalibus. D. Vbi tandem inueniuntur? N. In epistola sancti Pauli ad Ephesios. D. Quo capite? N. Sexto. D. Quid si locum per me non intellèxero?

N. Non

N. Non omnino intélleges, satis scio: sed præceptor erit consulendus. D. Quid si mecum ad fúeris? N. Adéssé volo, certum est verum captanda erit opportunitas. D. De hoc igitur aliàs consilium capiémus. N. Quando istud erit? D. Próximo die Mercúrii, si tibi ita vidétur. N. Quora hora? D. Post meridiem prima. N. Placet senténtia. D. Nunc igitur discedámus.

COLLOQ. XXXI.

Trapezita, Remundus.

Licet ne malum malo repéndere? R. Cur istud quæris? T. Vt iis respondére possim, qui hac in re mihi contradicunt. R. Breuiter interrogásti, respondébo breuissimè: Non licet. T. Cur non? R. Quia vétuit Christus, & post eum Apóstoli. T. Quid igitur faciéndum est? R. Malum bono compensándum. T. Annon satis est bonum bono repéndere? R. Non satis Christiáno quidem. T. Quámobrem? R. Nam Christiánus opórtet Christum præceptorem imitári. T. Quid fecit Christus in eo gènere? R. Sanáuit eum qui ipsi colaphum impégerat: precátus est pro iis, qui ipsam in crucem sustulerant: aliá item multa fecit eiúsmodi. T. Nihil ne igitur facit qui grátiam pro grátia repéndit? R. Tantum facit, quantum faciunt Ethnici. T. Quid isti faciunt. R. Amícos diligunt, & réferunt grátiam à quibus acceperunt. T. Nihil ne ampliùs? R. Nihil: nam quid ampliùs expéctes ab iis, qui verum Deum non nouerunt? T. quid faciunt inimicis? R. Quibuscúnque modis possunt, eos persequúntur. T. Est ne Christiáno peccátum? R. Si non licet, (vt iam tibi probáui) conclúde, id peccátum esse. T. Atqui (vt vulgò dicitur) vim vi repélle re licet. Quâ senténtiam nouus quidam poëta, etiam látiùs intérpretátus est, his verbis,

Pellere vim vi iura sinunt, & vulnere vulnus.

Quid ad hoc respóndes? R. Istud quidem permittunt Ethnicórum leges: sed Lex diuina longè áliter loquitur? T. Quid diuina Lex? R. Idem quod Dei verbum. T. Quicquid ergo fit contra Dei verbum, ést ne peccátum? R. Proculdúbio peccátum est. T. Potés ne ista probáre ex diuinis literis? R. Quidni possim? nihil facilius. T. Adfer mihi (quæso) senténtias. R. Non credis id, quod est ómnibus in conféssio? T.

COLLOQ. SCHOLAST.

Immò verò indubitâter credo. R. Quid igitur opus est testimonijs. T. Vt cōtradicētibz certò respōdere possim. R. Rectè intēlligis: sed quia non possis ex tēpore memoriæ mandâre, expecta dum tibi describam in chārtula: in qua etiam sit locōrum annoratio: vt possis quibus voles etiam digito demonstrâre. T. Optimum ex tēpore consiliū: quanto istud mihi commōdius fuerit? sic enim per otium ediscam: vt ad manum habeam quōties erit opus. Sed quando mihi dabis? R. Cras (si liber) huc ad me reuertre. T. Quota hora? R. A meridie, prima. T. Sat habeo; intērea vale. R. Te seruet Dōminus Deus.

COLLOQ. XXXII.

Grimondus, Bleuetus.

Vis ēmere hoc cingulum? B. Cur ēmerem? Vnum mihi satis est: tu verò cur vis vēdere? G. Quia sunt mihi duo. B. Nec tamen licet vt vendas, nisi vis in pœnam incurrere. G. Quid vetat me vēdere res meas? B. Nihil adhuc tuum habes. O. Eho nihil? vnde probas istud? B. Quia nondum es tui iuris: sed sub patria potestâte: dēnique vis audire brēuiter tibi istud non licere? G. Māximè velim. B. De hoc lex est scholāstica cuius hæc est sentētia: Pūeri iniūssu parēntum, nec vendant aliqūid, nec emant, nec permūtent, nec aliēnent quouis alio modo. Qui contrā fēcerit, verbēribz plectētur. G. Istud ego non ignorābam: sed volēbam periculum facere, an constans esses in obseruādis lēgibus. B. Tu igitur es simulātor. G. In hac simulatiōne nihil video esse malinum tu interpretāris malè? B. Minimè verò, nihil enim nocuisti mihi. G. Quid si nocuissem? B. Tulissem equo animo, vt Christiānum decet. G. Utinam aduersa omnia sic ferāmus propter Christum: qui nihil non tulit salūtis nostrę causā. B. Ferēmus certè, si exemplum eius semper nobis proponāmus ob oculos. G. Difficile id quidem est. B. Immò impossibile, nisi illius Spīritu semper adiuuēmur: quod quidem assīduis prēcibus est impetrandum. G. O quā suāui sermōne tantillum otii cōsumpsimus!

COLLOQ. XXXIII.

Sartor, Odetus.

Ecquid hōdie precātus es domi? O. Cur quæris istud? S. Quia non interfuisti matutīnæ precatiōni. O. Quī scis? S. Ob-

S. Obseruauit. O. Atqui tu non es obseruator. S. Non sum. O. Quamobrem igitur obseruabas? S. Quia es mihi charissimus. O. Quid tum? S. Dolébit mihi, si uapulabis. O. Quid? an ego notatus fui? S. Etiam dubitas? O. Quum recitaretur catálogus, nemo me excusauit? S. Nemo, quod sciam. O. Si me tantóperé amas, (ut dicis) cur tute non excusasti me? S. Quid causæ dixissem? O. Comméntus esses áliquid. S. Ergo mentitus essem. O. Quid inde? S. Sed ex verbo Dei mentíri ueritum est. O. Fáteor: sed erat leue mendácium. S. Nihil leue iudicándum est, quo Deus offénditur. O. Negáre id non possum: sed léuia ista fácilè remíttit nobis propter Iesum Christum, qui est deprecátor noster & aduocátus. Nam quotus quisque nō peccat quotidie sapíssimè? S. Profécitō nullus: quin étiam uix precámur, aut áliquid boni operámur, in quo non insit áliqua peccáti spécies. O. Quid ergo futurum esset nobis, nisi Deus fácilè ignósceret? unde & quotidie precántes dicimus, Remítte nobis débita nostra. S. Nihil dubitáre debémus quin remíttat, si errata nostra seriò & uerè agnoscámus, si ex ánimo petámus uéniam, si fidem habeámus nobis ignósci. O. Quid igitur restat? S. Illud restat, ut neque delectémur peccátis, neque in his persístámus: neque malitiòsè, sciénter, & de indústria peccátum committámus. Nimis enim multa sunt, quæ per carnis infirmitátem peccámus, aut étiam per ignorántiam. O. Nihil dubito de peccátis illis, quæ ex carnis imbecillitáte perpetrámus; qualis fuit Petri abnegátio: sed quí sit ut peccémus per ignorántiam? S. De hoc, Pauli exéplū habes, qui scribens ad Timótheum, in prióre epístola palám confitétur se, quamuis Ecclesiam Dei persecútus fúerit, tamen uéniam esse consequútum: quia ignórans id fécerit. O. Isto exémplo mihi abúndè satisfecisti: (nam & ego id légere mémini) sed scin'tu quoto epístolæ cápité id scriptum sit? S. Equidem non sóleo vexáre memóriam in retinéndis cápítum númeris: mihi hoc témpore satis esse uidétur, áliquot senténcias quasi raptim annotáre, quas memoriæ mandáre liceat, si quid interdum ótíj suffurári possim, ex quotidianá studiòrum præsentium occupatióne. O. Utinam ego quoque id fácere possem. S. Quid impedit? O. Vix ego queo satis præceptóri fácere in exercitatióibus scholásticis: tantum

COLLOQ. SCHOLAST.

abest ut alijs studijs aliquid temporis impertiri concedatur. S. Satis profecto quotidie sumus occupati: sed hæc tamen ferenda sunt, quandiu nobis opus esse ipsi Deo & parentibus nostris visum fuerit. O. Ego propterea libenter fero ac tolero omnes eiusmodi labores. S. Qua spe toleras? O. Quia futurum spero, ut primi sint gradus, quibus ad maiora aliquando perueniam. Sed de his alijs pluribus: nunc agamus quod instat. O. Quid istud est? S. Audin' tu ad coenam signum dari? O. Bonum signum nuncias: iam sentiēbam esuriem. S. Nimium, quia merendam prætermisisti. O. Utinam ea tam facile semper abstinere possem, quam hodiē carui libenter. S. Ego verò non libenter carco, nisi occupatus necessario negotio.

COLLOQ. XXXIII.

Phrygio, Stephanus.

SAue ambulātor optatissime. S. Et tu saluus sis cessātor occupatissime. P. Satis ne recte vales mi Stéphane? S. Immo rectissime; quæ est Dei optimi maximi benignitas. P. Equidem ex animo gaudeo: tibi que vehementer gratulor reditum istum incolumem. Vbi fuisti hoc toto anno? S. In Itālia. P. Quā ob causam, animum induxeras illuc proficisci. S. Ob famam regiōnis, de qua tam multa ubique prædicantur. Nec ignōras quā simus rerum nouarum cupidi. P. Sic est natūra comparatum: sed quid illic inuenisti? S. Certè multò plura, quā ex fama audiueram. P. Sed multa (credo) vidisti quæ minimè velles. S. Nempe scēlera: sed, quod ad regiōnem attinet, terra est longè fertilissima, omni optimorum fructuum genere valde abundans; præcipuè vino præstantissimo. P. Scilicet ea potissimum res tibi arridebat. S. Ut verum fatear, mirè afficiebat palatum. Nam quale dicas hoc nostrum vinum esse: villum verè dicas, si cum illo cōpares. P. Inde ergo tibi se offerēbat pulchrū Dei laudandi argumentum. S. Pulcherrimum. Sic enim sæpè cogitabam, Quā bonus es Dōmine Deus, qui nos amauisti usque ad delicias! Non enim solū ea creasti nobis ad victum, quæ terra sponte sua producit; sed etiam tot genera rerum delicatissimarum, quæ, si moderatè sumamus, & cum gratiarum actione, & corpus suauissimè nutriunt, & ipsum animum mirificè exhilarant. O, quibus verbis, quibus opēribus satis dignè glorificē.

glorificémus nomen tuum, Dómine ! Dénique sic afficiēbar á-
nimo, vt nihil magis cúperé quàm diuinas laudes sēper in ore
habēre: ed (proh dolor!) álijs atque álijs subinde concēptis co-
gitatiōnibus, ignis ille paulátim extinguebátur. P. Istud apud
me non est nouū: nā sæpe tale quid mihi solet accidere. S. Ea est
natúræ nostræ inconstántia. P. Horis ferè ómnibus istud experi-
mur: sed quid tandem egísti in tua Itália? S. Inuísti, ánimi grátia,
áliquot vrbes celebriōres: alicubi étiam stúdiū aliquandíu. Pe-
Quas vrbes inuísísti potíssimū? S. Multas quidem vidi in
tránsitu: sed paucas contemplátus sum oriōsus: nimirum Genu-
am, Floréntiam, Venétias, déniq; Romam illā, quæ olim mūdi
caput dicebátur: nūc autem est óanium abhominatiōnum fons
& oriō. P. Vidísti-ne magnam illam béstiam? S. Vidi óbiter,
quum per vicos (opínor) spectáculi grátia portarētur. P. Sed (vt
ad rem) in quibus tandem oppidis commorátus es, studiōrum
grátia? S. Romu rédiens, transiui Bonóniam, Paráuium, Medio-
lánū. In eōrum oppidōrum singulis, mēses circiter tres ver-
sátus sum in vário literárū genere. Vólui enim è singulis
paúcula quasi degustāre. P. Quid autem vidísti noui in tot cele-
bérrimis oppidis? S. Rogas? ferè ómnia mihi noua videbántur:
sed longum foret ómnia tibi narrāre, præsertim nunc quum
mihi est áliquod properándum. P. Quò tandem? S. Ad patrūm,
qui me ad cœnam inuitáuit. P. Nolo igitur te remorári diutiūs:
sed quando licébit nobis magis otiosè confabulári? S. Cras à
prándio, si volúeris. P. Ego verò id percúpio. S. Ad horā igitur
primam expécta me in cubículo. P. Fiet: hora est ad mērandam
opportūna.

COLLOQ. XXXV.

Magister, Hypodipascalus.

Quid, quod hisce diēbus inter nos egerāmus, satís-ne cogi-
tásti? H. Etiam atque étiam cogitáui. M. Ecquid placet tibi
conditio quam obtulisti? H. Máximè. M. Quid mensa, seu conui-
ctus? H. Nihil in ea re desídero. M. Quid restat igitur? H. Vt (si
tibi non moléstum est) præscríbas mihi quas óperas à me tibi
præstári velis. M. Id verò est æquíssimū. Accipe igitur preci-
pua officij tui cápita: quorum hoc primum est:

Quotídie manè, diligēter curāre vt omnes doméstici
mei

COLLOQ. SCHOLAST.

mei discipuli matûrè cûbitu surgant, pro ratiône tēporis tum hybérni, tum æstiu. Vbi surrexerint, ea curent quæ ad cultû & munditiem cōporis pērtinent: postremo, vt adfint priuâtæ nostræ precatiōni.

Secūndum, ter quotīdie in aulam dedūcere, manè scilicet, & ante horam vndécimam, ac tērtiam pomeridiānam. Illic (nisi egomet ádero) expectâre donec áliquis ex doctōribus adfuerit: intērea curâre recitândos áliquos catálogos, & precatiōnē dicēdam. Itē obseruâre sēdulò num quis ex ipsis doctōribus absit ab auditório suo: si quis áberit, mihi statim renunciâre, aut eius partes agere.

Tērtium, manēre cum pūeris domēsticis, quōties non docētur in scholis suis: intērea minōres ad lectiōnem & scripturam institūere, cæterorūque repetitiōnes audire, quātum tempus & opportūnitas patiētur: omnes dēnique in officio retinēre, admonēre, argūere, obiurgâre, virgis etiā, vbi opus fūcrit, castigâre.

Quartum, feriâtis diēbus eos ad sacras conciōnes órdine dedūcere, ad domum simíliter reducere.

Quintum, quōties lúdere permissū erit, subinde obseruâre, ne quid præter officium & bonos mores, vel factis vel dictis admittant.

Sextum, suppeditâre illis, ex pecúnia quam tibi in manus dabo, chartam, pennas, atramētum, & ália quædam, duntáxat parui prætij, necessariá: eaque ómnia in expensōrum códicem referre. Id autem Mercurij & Sábathi potíssimū diēbus fieri solet.

Séptimum, quæ ad eōrum libros, vestimēta, & curam cōporis pertinēbunt, non negligere: hoc est, intērdum ab illis librōrum & vestimentōrum ratiōnem exigere, valetúdinis & cultus cōporis ratiōnem habēre, & ália eiusmodi in pūeris præsertim minōribus, curánda, & obseruánda.

Octáuum, docēre pueros tum in classe meâ, tum in cæteris, præter tres superiōres, si quando necēssitas postulábit.

Nonum, intērdum (si opus fuerit) me & domi & foris in priuâtis negotijs adiugâre.

Háctenus audisti quæ mihi abs te præstâri velim officia, quæque

que etiam ab aliis domesticis hypodidascalis exigere soleam. Eorum tamen omnium non adeo seuerus exactor fuero, quin ipse, quoties per otium licebit, aliqua tibi remittam; in quibus, ego quasi vicarii partes agam. Intelléxtin' hæc omnia? H. Ego verò diligenter omnia: sed vnum te oro, vt ad memoriā renouandam, des mihi eorum commētariolum, & simul cogitandi ac deliberandi spatium. M. Quantum tēporis pōstulas? H. Diem vnum naturālem. M. Ego verò duos integros dabo. Intērea (vt cōpísti) nullo tuo sumptu nobis perges conuiuere & commorari, tam libere, quā si esses domi tuæ. H. Istud non sine humanitate facis: quo fit vt maiori beneficio me deuincias. M. Habēbis à prāndio quod requiris commentāriū, quum primū mea tibi manu conscripsero. H. Quid si mihi dictāres? M. Malim ēgomet scribere, nequid fortē inter dictāndum excidat. H. Vt libet.

COLLOQ. XXXVII.

Questor, Benignus.

QUām dōleo me nō interfuisse manē repetitiōni vestræ? B. Cur non venisti in ludū citius, vt ferē soles? Q. Me miserū! non surréxi in tēpore. B. Quamobrem? Q. Quia nemo expectāuit. B. Quis te solet excitāre? Q. Hospes noster, aut eius ancilla: sed absente illo, ancilla sapē obliuiscitur, aut certē negligit. B. Vbi erat hospes? Q. Sub aurorā prodierat ad sua negōtia; vt postea rescīui. B. Quid hōspita? nihil-ne curat? Q. Quid putas eam curāre? quotidie ex quo surréxit, sēper intēta est partim curādis filiis, partim cāteris domesticis rebus. B. Nullōs-ne habes cōubernāles scholāsticos? Q. Prorsus nullos. B. Ah puer infelix! qui nēminē habes quō-cum de studiis cōferas. Q. Ob eam rem mea est miserrima conditio, quantum ego iudicō. Nō enim possum arbitrio meo studēre, propter tantam mercatorū turbam, qui domum illam frquentant, & mihi toto die obstrepūt. B. Non habes tibi cubiculum? Q. Quid mihi prodest habēre? Est enim ita coniunctū gradibus & cōchlīdi, vt ne felis quidē aut ascēdat, aut descēdat, quin feriat aures meas aliquis strēpitus. B. Magna profectō molestia. Q. Illa verò multō maior, quod supra meū cubiculū est amplissimū conclāue, vbi merces asseruātur, Vnde fit vt horis omnibus aliquæ graues sarcinæ vel

COLLOQ. SCHOLAST.

Importentur vel exportentur. B. O Deum immortalē! quō-
modo illic potes viuere? Q. Quid ais, viuere? ē quidem nō uiuō
sed langueo potius. Neq; vnquā mihi uideor esse liber, nisi quū
sum in schola tecū uā, & cum ceteris nostris condiscipulis. B.
Quām dōleo uicē tuam! Q. Utinam licēret mihi tecū habitāre in
his adibus scholasticis! B. Nihil esse mihi iucūdius: sed quid im-
pedit? Q. Patris uetus amicitia cū illo hōspite meo. B. Debēres
patrē admonēre de studiōrū tuōrū incōmodis, Q. Sāpē quidē
mōnui, & corā. & per literas. B. Quid ille rēspōdet. Q. Frustra
monētur: quasi surdo narretur fābula. B. Quid ita? Q. Quia nū-
quā in discēdi ludo uersatus est: idēq; in studiōi ū ratiōne nihil
intelligit. B. Ego tamen, si mea res agerētur, omnē mouē ē lā-
pidem, ut uoti cōpos efficerer. Q. Quid si praeceptor ipse ad pa-
trē meū scriberet? B. Nunquā istud illi persuaderes. Q. Cur nō?
B. Quia non uult ambire quēpiam, ut discipulōrum turbā sibi
cōmparet. Abhōrret enim ab ōmni tām ambitionē, tū auaritiā.
Q. Quid igitur mihi faciendū suades. B. Vnicum hābeo cōsili-
um. Q. Ne mihi, obsecro reticeas. B. Ea res per amicos tētāda
est. Q. Idē mihi quoq; aliquādo in mentē uenerat: sed nūquā
ausus sum experiri. B. Quid dubitas? Q. Vereor ut hoc patris luc-
cedat? B. Rei exitus est in manu Dōmini: sed quid tētāre nocē-
bit? Q. Tentēmus sanē. Nihil enim mali (ut cōfido) inde potest
accidere. At ego nescio qua ratiōne hīc utendū sit. B. Dic mihi,
nō expēctas ut breui pater in hāc urbē ueniat? Q. Spero uerū
propediē. B. Quādo igitur? Q. Ad Kalēdas Quintiles. B. Optimē
est. Scin' igitur quid sit opus facto? Q. Doce, quaeso. B. Fac singu-
lātim cōuenias duos aut tres ex paternis amicis praeceptis, qui
sint viri graues & honorāti; nempe ut plus ualeat cōrū auctōri-
tas apud patrē tuum. Q. Bene mones: quid illis dicā? B. Narrā-
bis diligēter ōmnes incōmoditātes studiōrū tuōrū. Q. Nihil ne
āmplius? B. Docēbis insuper quonā modo tibi prouidēri possit,
ut tempus rēdimas, quod apud istum hōspitē tam misere hācte-
nus perdidisti: quod nisi eo remēdio tibi maturē contulātur,
actū esse de tuis studiis & eōrū progrēssu. Deniq; ne ante desti-
teris monēre, orāre, obsecrāre, donec persuāseris. ut tibi promit-
tāt se actūros esse seriō cū patre tuo negōiū. Q. Quid si recusā-
bunt? B. Vix fieri potest ut recusent omnes. Q. Nō est uerisimile;
pra-

præsertim quum sint mei amantissimi, & mihi patris nómíne gratificéntur á deò libénter. B. Adhæc, res ipsa vrgébit eos; nempe tanta studiòrum tuòrum iactúra. Q. Plùribus verbis opus non est. Auxílio Dei fretus aggredíar primo quoq; témpore. B. Sed ínterim memor esto, vt in diuínas preces die nocteque incúmbas. Q. Ipso volénte Deo, id curábo pro víribus. Satis enim scio nullũ consiliũ mihi esse profutúrum, nisi quoad ille iduerit. B. Sed iam tempus est vt domum te recípias; ne fortè hospes offendá tur. Quid cessas? Q. Cogito ne quid prætermiserim de quo esses admonéndus. B. Si quid altérutri nostrum prætereà occurrerit, cras otiosè tractábitur. Q. Vale igitur, mi Benigne: & perge, quæso, me tuis précibus adiuuáre, quemádmódum iuulisti óptimo consílio. B. A Dómino Deo profecta sunt ómnia: qui, vt consiliũ dedit, sic dabit effectum. Q. Ita fore bonfido. Iterum vale. B. Vale, Quæstor suauíssime.

COLLOQ. XXXVII.

Athanasius, Beniaminus.

Sic cine me insciénte ábiit pater tuus, vt mihi non licúerit eũ conueníre? B. Cur à prædício non venísti in diuersóriũ eius? A. Quia putábam tantũ cras illum esse discessúrum. B. Ego quoque idem arbitrabar. sed noluit occasiõnem prætermíttre, quæ te ex témpore obtúlerat. A. Adhæc, ille méminit Catónis distichon illud,

Quàm primum rapiénda tibi est occasio prima,

Ne rursus quæras quæ iam neglexeris antè.

B. Illud opúsculum sic memória tenet, vt in eo videátur ætátem cõrriuisse. A. Vide quánta vis sit memóriæ in iis, quæ rudibus animis didicimus. B. Ea est Quintiliáni super hac re sentétiã: cuius verba (vt opínor) meminísti. A. Mémini: sed (vt ad rem) quæ fuit patri occasio, vt antè discesserit quàm instuérat? B. Quidam Lugdunénses, quibus cum ad mercátum huc vénerat. A. Adetrás. ne quum profectus est? B. Præstolábar illum in diuersório. A. Vnde scieras muáre consiliũ de profectiõne? E. Erã in prædício quũ inter ipsos cõuenerat, vt expéditis quibúsdã reliquis in vrbe negótiis, equos sub horã secundã conscénderét. A. Quod superest, satis. ne ex ánimi sentétiã rem suã fecit? B. Ita feliciter,

COLLOQ. SCHOLAST.

ut me ob eam rem ad diuinas laudes vehemēter hortātus fuerit. A. Tu nunc igitur (opinor) bene nummātus redis. B. Mē. ne rides? A. Cur ego id facerem? B. Pro tua libidine. A. Quasi verò animi grātia soleam irridēre ceteros. B. Atqui ita putābam. A. Longē aberrābas. Nam aliud est iocāri, aliud irridēre. Alterū caret vitio, estque inter amīcos satis frequens: alterum est vitiosum, atque odio dignum: utpote quod ex contēptu ferē proficiscitur. B. Ignōce igitur mihi. A. Non grauis est culpa. Sed dic, rogo, nihil tibi pecūniæ dedit pater? B. Ne petui quidem. A. Tamen sponte dedit. B. Aliquāntulum. A. Quantum igitur? B. Perpusillum. V. Dic sodes. B. Cur tam auidē inquiris? A. Ut amicōrum more tibi grātuler. B. Nihil est gratulatiōe dignum. A. Fate're tandem quid sit. B. Soli asses quinq̃. A. Hui, tantillum! O stulte, qui non petieris duos aut tres decūsses argenteos. B. Non ausus sum. A. Quid verbāre? B. Ut planē denegāret, atque agrē ferret quod pēterem. A. Nunquam id fecisset: modò petēdi causam addidisses. B. Credo equidem: sed quid causæ attulissem? A. Rogas? nonne sunt res sexcēntæ, quibus indiget vsus scholāsticus? B. Multæ sunt, fateor. A. Tu verò adeo ne abundas rebus omnibus, ut tibi desit nihil. B. Immo, desunt plurima: sed quibus facillē cāream. Præterea satis nouit pater, quæ mihi opus sunt studiōrum causa, tum ad victum cultūque corp̃oris. A. Nouit quidem: sed alia multa sunt illi & curānda & cogitāda. B. Credo esse illi præcipuam liberōrum curam. A. Sed nimis ab eo remōtus es. B. Sine me peruenire quò volo. A. Agē, sino. B. Nouit etiā pater me nondum esse idōneum ad rectē tractādam pecūniā. A. Cur non? An tu ad eam rem non satis grātis habes, atque prudētiæ? B. Istinc absūm longissimē. Itaque pater dedit præceptōri in mandātis, ut omnia mihi suppēditet ad vsus vitæ studiorūque necessarios: ad quam rem præbet illi quantum satis est pecūniæ. A. Esto. B. Ergo si quid à patre pēterem, me statim ad præceptōrem remitteret: fortāssis etiā irasceretur, & me grāuiter obiurgāret. A. Facile est obiurgatiōnem pati; modò ne lequantur verbera. B. Facile est, credo: sed iis duntāxat quos neq; pudor mouet, neq; vlla parēntū reuerētia. Ego autem ipsa verbera ferre malim, quā patris irātī obiurgatiōnem. Ex quo fit.

fit, vt sēdulò caueam, nequid illi præbeam causæ ad irascendū. Id enim sub quinto præcepto diuinæ legis continetur. A. Facis vt pium decet adolescētem. B. Eius rei laus non mihi, sed soli Deo tribuēda est. A. Nempe à quo proficiſcitur quicquid nobis inest boni. B. Faxit ille, vt quæ bona inspīrat nobis, ea sequāmur ánimo promptissimo. Sed, vt ad te redeam, seriò-ne reprehendēbas, quòd nullam pecūniam à patre rogāsem? A. An ego te vellem ad fallēdum patrem inducere? B. Mihi quidem non fit verisimile: me tamen ipsum fefellisti. A. Quòmodo? B. Quia seriò loqui videbaris: adedò aptè vultum verbis ipsis accommodābas. A. Sed quid censes de hac nostra confabulatione? B. Argumentum satis aptum dedisti nobis in hoc oratio nostro vespertino. A. Ecquid habuit sermo noster quod reprehendisset obseruator, si fortè (vt solet) nos obseruasset ex insidijs? B. Nihil, vt opinor. A. Profectò verum est, quod sæpe nobis præceptor inculcat. B. Quid illud est? A. Latīnæ linguæ cōpiam & facultatem comparari his potissimum rebus, sæpè scribēdo, confabulādo, legēdis auctōribus, Anglica Latīnè, aut Latīna Anglicè conuertēdo. B. Ergo his rebus diligēter nos exercēamus, adiutōre Dōmino Deo, in cuius manu sita sunt stūdia nostra omnia. A. Idem faxit, vt eius erga nos benefīcia vero cultu dignisque laudibus perpētuo celebrēmus. B. *Hoc opus, hoc stūdium: parui properēmus & ampli: Hæc sit votorum summa suprēma precor.* A. Sed audi horolōgium. B. Nos opportūnè admonet: itaque desistāmus. A. Aliòqui Solis occāsus nos hīc opprimer.

COLLOQ. XXXVIII.

Honorātus, Vinianus, Pratēsis, Pedagogus.

Quod caret alternā requie, durābile non est:

Hæc reparat vires, fessaque membra nouat. Ouidius.

V. Nec me offēderit lusus in pūeris: est & hoc alacritatis signum. *Quintilianus.*

Pr. Nulla res est, quæ persēre possit cōtinuum labōrē. *Quintilianus.*

Pæ. Video quorsum spectant ista; nimirum vt vos ambulātum ducam: sed eādem cantilēnam semper ferè recantātis, vt solēt vestræ

COLLOQ. SCHOLAST.

vestrae alicuius. H. Quid ergo vis dicamus, præceptor? Pæ. Dicere posthac suam quisque sententiam ex nono Testamento. V. Euge! nihil erit nobis facilius: habemus enim in promptu multam earum copiam. Vis ergo præceptor ut iam nunc incipiamus? Pæ. Sanè velim; quando (ut ais) tanta est vobis copia. V. Quis incipiet? Pæ. Tu Honorate, vis honoris tui causa huius rei specimen edere? H. Id ego libenter faciam: sed Dei honoris causa. Pæ. Laudo istud verbum. Diuinus enim honor & gloria omnibus in rebus est præferenda. Eia incipe, si quid habes. H. Nisi abundauerit iustitia vestra plus quam Scribârum & Phariseôrum, non potestis ingredi in regnum cœlorum. *Math. quinto capite.*

V. Depósito mendacio, loquimini veritatem quisque proximo suo.

Ad Ephesios capite quarto.

Pr. Filij, obedite parentibus in omnibus: hoc enim placet Domino.

Ad Collossenses tertio.

Pæ. Euge, bonum specimen: videte ut progressus respondeat: hoc est, ut pergatis in posterum diligenter. H. Qui nobis principium dedit, dabit idem successus prosperos. Pæ. Ita sperandum est. Parate vos, ut prodire maturamus. H. Mox adierimus paratissimi. Pæ. Sumite suum quisque pallium, ut prodeatis honestius. Sed heus pueri. Pr. Quid vis præceptor? Pæ. Videte ut Psalmos etiam adferatis: alicubi in umbra cantabimus. Pr. Ita fiet ambulatio nostra iucundior.

COLLOQ. XXXIX.

Vnchetus, Marcellus.

FVisti-ne hodie in Gymnasio? M. Vbi ergo fuisses? tu verò quid agebas? V. Eram domi occupatus. M. Id cœnit præter morem tuum; soles enim abesse rarius. V. Quàm possum rarissimè: quid autem actum est? M. Nihil prorsus. V. Ergo ne remissionem habemus. M. Certò. V. Quàm obrem? M. Propter mercatum hodiernum. V. Quis dedit? M. Ludimagister; permissu tamen Rectoris. V. Quid concessit? M. Vacationem ab omni munere scholastico. V. An in totum diem? M. A magè, ad occasum usque solis: tametsi diligenter & multis quidè verbis admonuit, ut in otio de negotio cogitarèmus; ne cras in ludum venèrimus imparati. V. Quid igitur nos? hoc cœne abutèmur otio? M. Id

verò

verò ætatem nostram decet mínimè. V. Tu ergo quid paras fá-
cere? M. Me recípere in musæolum: nisi forrè tibi magis placet
vt sesquihòram áliquò prodeámus ambulátum. V. Ego-ne recu-
sárem? immò nihil est quod nūc magis velim. Nam & nos intè-
rea tractábimus áliquem sermònem literárium, & simul corpus
exercébimus. M. Eámus ígitur extra muros. V. Quonam? M. Vt-
que ad ripam lacus. V. Valdè istud mihi arrídet: sed tu (si placet)
me expectábis. M. Quádíu? V. Tantúisper dum crépidas eo mu-
tátum calceis. M. Vbi vis expectári? V. Ad portam Francisca-
nam. M. At vide ne me fallas. V. An ego amicum fálleré, quum
sciam étiam inimíco seruándam esse fidem? M. Abi, festíne:
ego, dum te opérior, áliquid ínterim legam. V. Salue Marrélie.
M. Quis iste salurátor? V. Ecce, rédij. M. Eho, tam cito! mihi vi-
dêris voláffe. V. Nimírum, afféctus ipse pèdibus alas áddidit. M.
Eámus nunc, ducénte Deo. V. Solus Deus est qui suos ducit ac
redúcit. M. Maturémus: satis longè hinc lacus abest. V. Tantò
méliùs prandébimus: perge.

FINIS.

1 of lot @ urrrrr
(tairr)